

תשורה

מזכרת
משמחת הנישואין של
יואל וליבא שיחיו טייטלבוים
ט"ו תמוז ה'תשע"ה

ב"ה

פתת דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן התמים מ' יואל שיחי' עב"ג הכלה מרת ליבא תחי'.

התודה והברכה מובעות בזה לידידינו ולמכרינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את צאצאינו שיחי' בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגו"ר.

בתור הבעת תודה לבבית וכהוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה - מיוסד על הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ שחילק 'תשורה' בחתונת בתו הרבנית חיה מושקא נ"ע עם כ"ק אדמו"ר.

תשורה זו יוצאת לאור לזיכרון עולם לסב הכלה, הרב החסיד התמים ר' שלום ע"ה פלדמן, שנלב"ע ביום ז"ך ניסן השתא. וכפי שידוע שזקני החתן והכלה משתתפים בשמחה, הנה בוודאי אף הוא - שהשתתף בגופו בשמחת הווארט - משתתף עמנו עתה ושמח בשמחת חתונה זו.

התשורה כוללת:

א. פרקים מתולדות חייו

ב. מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר אליו, בפרסום ראשון.

ג. לקט מתוך אוצר הסיפורים שסיפר בהתוועדויותיו הרבות, סיפורים על מהותה של תורת החסידות, סיפורים על זקני החסידים, סיפורים משנות הנשיאות הראשונות של הרבי ולקט אמרות קצרות ופתגמים.

תודתנו נתונה לכל בני המשפחה ששיתפו אותנו בחומר הנמצא אצלם, אם בזיכרוןם ואם בכתובים, וזכות הרבים תלויה בהם.

הא-ל הטוב הוא יתברך יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחב"י בכרכות מאליפות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בכרכה העיקרית שנזכה לעבור משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם", בגאולה האמיתית והשלימה, ויקוים הייעוד "והקיצו ורננו שוכני עפר", והוא בתוכם.

משפחות טייטלבוים - אולידורט

ט"ו בתמוז ה'תשע"ה

כפר חב"ד, ארץ הקודש

תוכן

5.....אגרת קודש - ט"ו תמוז ה'תשל"ב

6....."להבין עניין שולם פלדמן" / הרב אלישיב קפלון

9.....תולדות חייו

33.....אגרות קודש

51.....סיפורי חסידים

52.....מהות החסידות

59.....זקני החסידים

81.....זיכרונות משנות הנשיאות הראשונות

90.....אמרות חסידיות

לכבוד החתונה הנערכת בשעתו"מ ביום ט"ו בתמוז, הננו מתכבדים להביא מכתב מהרבי, שקיבל סב הכלה הרב שלום פלדמן ע"ה, הנושא תאריך זה (ט"ו בתמוז ה'תשל"ב):

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט"ו תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ. י.

הרה"ה אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה שלום שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתבין כ"ג סיון (כ"ג).

בבואנו זה עתה ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר וביחד עם זה גאולת "כל מחבבי תורתנו הק", שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה",

אשר התבוננות הדרושה בה - עלי' להביא התחזקות והוספה בלימוד התורה ובקיום מצוה" בהידור,

וה"ז עצמו - עסק בחומ"צ - ענין של גאולה הוא, וכמחז"ל אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ח ועשיית מצוה ה"ה מילוי שליחותו של מלך העולם וכמובן שמחז"ל היו מכבדין את המצות שהן שלוחי ועבד מלך - מלך,

ובפרט אשר בכ"ז זכות אבות מסייעת וכמובן ג"כ מדברי בעל הגאולה חי"כף באהלתא דגאולה זו (ג' תמוז) אשר פתח:

מיר בעטען בא השי"ת, יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, השי"ת זאהל זיין מיט אונז, און וועט זיין מיט אונז כאשר הי' עם אבותינו,

ויש להוסיף הסברה בזה - כי ע"י שאחזים מעשה אבותיהם בידיהם הרי זה שהירש הוא במקום המוריש וכמס"נ תת אבותיך יהיו בניך - בא בגילוי ומתבטא במעשה בפועל ועד שבמעשים אלה ה"ה האבות עצמם.

ואף שהמסקן בפתיחה הוא: הגם מיר זאינגען דאך ניט גלייך צו אבותינו, וועלכע זייגען געווען בעלי מסירת נפש בפועל ממש צוליעב תורה און מצות,

הנה הצער ע"ז והחרטה וקבלת טובה על להבא - מועילין (וכידוע בענין התשובה) ובפרט כשמצרפים לזה - מתאים לביאורו של אדמו"ר הזקן - מסנ"פ (נפש ל' רצון) מסירת הרצון,

יידועה תורה הבעש"ט: במקום שרצונו של אדם שם הוא כולו,

ופקרא מלא אמר הכתוב - בפרשת שבת י"ב תמוז:

כי מראש צורים אראנו ומבטעות אשורנו - שכאו"א מבניי ה"ה מיוסדים וחזקים כצורים ובטעות הללו ע"י אבות ואמהות (הנקראים צורים ובטעות).

ויה"ר אשר יעשה כאו"א ככהנ"ל מחוך מסירת-הרצון האמורה ובחוקף וחוזק המתאימים באופן דקס לבידי ישכון ובגויים (ובדרכי הגויים) לא יתחשב,

ועד אשר בצדק יאמר: כמותה הייתי לרבים ואתה מחסי עוז,

וכמחז"ל לבושו של הקב"ה עוז שנאמר לבש הוי' עוז התאזר ונתננו לישראל שנאמר הוי' עוז לעמו יתן הוי' יברך את עמו בשלום.

בברכה - בקשר ליום ההולדת - לשנת הצלחה בג' תמוז
ובברכה לבשו"ס ככהנ"ל

"להבין ענין שולם פלדמן"...

אלישיב קפלון

ביום ז"ך בניסן נלקח מאתנו איש זך, ברגש ובמוחין. 'בעל עבודה' שהתחזה ל'בעל הבית'; ומשכיל בחסידות בצורה העמוקה והעדינה ביותר, אך ללא 'תואר'.

את שולם אין לתאר במידות טובות, ביראת שמים, בעבודת החסידות ובהשכלתה, אף כי היו בו כל אלו; משום שכל אלו היו אצלו, אך ללא כל צימעס. אדרבה, הוא חינך את עצמו - שלא לעשות 'עסק' מכך; להיות כפי שחסיד צריך להיות על פי הכוונה העליונה, ואף לרצות בכך באמת, אבל בשום-אופן לא כדי להרשים מישהו.

גם חיפוש האמת גופא לא היה בגדר שלמות שאליה נכסף, אלא כזה היה: דורש מעצמו להיות אמיתי בענייני עבודת ה' ובדרכי החסידות, ולא סובל הצגות בסביבתו.

ידוע מה שאמר אחד מרבותינו נשיאינו: "ביי מיר איז טייער א נעוולער קצב איידער א קרעמענצ'וקער משכיל" [= יקר אצלי קצב מנעוול יותר מאשר 'משכיל' מקרמנצ'וק]. ר' שולם היה נכדו של החסיד ר' ישראל נעוולער, וככזה, זכה גם לקבל מאופיים המרתק של חסידי נעוול.

נעוולער אמיתי לא ייתן לחברו ה'משכיל' לפתח גאווה בשל הבנתו העמוקה בחסידות, או בשל עבודת ה' שלו; גם אם הוא רק קצב וחברו 'משכיל' - הוא ימצא את הדרך הנכונה והמחודדת להעמידו על מקומו.

ר' שולם היה כנראה שילוב מחודש: 'א נעוולער משכיל'. כזה שמלכתחילה לא עשה עסק מההשכלה הנפלאה שלו בחסידות, ולא היה זקוק להצלפה ולביטוש של מישהו אחר בנושא. הוא עשה זאת בעצמו לעצמו, ועל כך תפארתו.

מקובל מאוד כיום לומר את הדברים הנכונים והחשובים בצורה המודגשת ביותר, מבלי להשאיר מעט מקום לניחוש חסידי, ולחיפוש אחרי המסתורין שבתוך הדברים הסתומים מעט, כראוי להם.

ר' שולם, מבלי להתכוון לכך, היה גאון בהנחלת הרצון לחפש אחר העומק שבתורת החסידות ושברכי החסידות; לא הכול נאמר במפורש. דברים רבים נאמרו ברמז ודווקא משום כך עוררו התעניינות יוצאת-דופן בקרב המאזינים. גם הדברים שנאמרו,

נמסרו בהבעות פנים נדירות, ובתנועות ידיים מרתקות, וכל זאת ללא שהתכוון 'לתפוס' את הקהל הקטן שהיה מכופף עצמו - פיזית וגם נפשית - לשמוע את דבריו.

הוא היה מספר הרבה על "חאניע" - ר' אלחנן דב מרוזוב. מדוע הוא 'נדבק' כל-כך לאישיותו של "חאניע"? ובכן, סיפר בנו של ר' חאניע - יבל"ח - ר' מענדל שי', שבעת מחלתו של הרבי הריי"צ העמידו בית דין, וכל אחד מאנ"ש מסר אחת או שתיים משנות חייו. חאניע מסר הרבה מעבר לכולם. האברכים שהיו רגילים לסנוט בחאניע על כך שאינו מקושר ל"רבי הבן" - הרבי הריי"צ - השתוממו לראות זאת. התברר להם שבשביל להיות 'מקושר' לא חייבים לדבר הרבה, ויש מי שמדבר מעט וקשור בנשמתו באופן הכי נפלא לרבי.

וכזה היה ר' שולם פלדמן. והמבין יבין.

.

הלוואי שנבין ונצליח גם להנחיל לתלמידינו את ההבנה - מי היה 'שולם' ובמה היה ייחודו, ורוח החסידות ודרכיה ימשיכו לפעמינו, עדי נזכה לגאולה השלימה והרבי בראשנו.

תולדות
היישוב

של הרב החסיד ר' שלום פלדמן ע"ה

ר' שלום נולד בחמישה עשר באב ה'תרצ"ג בעיירה החסידית קלימוביץ' שברוסיה; לאביו, ר' דוד פייסין, שהיה בן למשפחה מגזע חב"ד שהתגוררה בעיר פטרבורג (אז לנינגרד) ולאמו, מרת שיינא בתיה, בתם של הרה"ח המפורסם ר' ישראל הלוי לוינ מנעוול ורעייתו מרת חנה מיכלא לבית פבזנר, דור חמישי לרה"ק ר' מרדכי פויזנר, אחיו של רבנו הזקן.

במשפחה יודעים לספר על ויכוח שנתגלע בדבר השם שיינתן לרך הנולד. כמקובל באותם הימים, התנהל הדיון אודות השם בין שני הסבים, בעוד ההורים הצעירים כלל אינם מנסים להביע את דעתם. ובכן, הסבא מצד האם, ר' ישראל נעוולער רצה שהנכד החדש ייקרא שלום דובער, על שם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב. אולם, שם מחותנו, סב התינוק מצד האב, היה לא אחר מאשר... בערל. בסופו של דבר נקרא שמו בישראל שלום, כשמו הראשון של הרבי.

אבי הבן, ר' דוד, שכבר היה באותה עת חולה במחלת השחפת, כובד בסנדקאות כסגולה לבריאות ולאריכות ימים. למרבה הצער, כעבור זמן קצר, ביום י"ב בכסלו תרצ"ד נפטר ר' דוד בבית הרפואה בעיר פטרבורג, ובבית העלמין היהודי שם הובא לקבורה. הוא הותיר אחריו אלמנה צעירה בת 22, ובן יחיד, תינוק בן ארבעה חודשים. בשנת תשס"א, לאחר מאמצים מרובים, הצליח ר' שלום לאתר את קברו של אביו, ובמסירות המבטאת מצוות כיבוד אב השקיע זמן, משאבים וטרחת בחידוש המצבה ואף עלה לומר קדיש על קברו.

מרת בתיה נישאה בזיווג שני לבן-דודה ר' שמריהו פלדמן, והוא גידל את ר' שלום כבנו.

הימים היו ימי השלטון הסובייטי, ימי מלחמה, רעב ומצוקה. המשפחה ידעה סבל ונדודים והילדים הרכים הכירו מקרוב טעמו של רעב. אולם, למרות התנאים הקשים, זכה הילד שלום הקטן לחינוך יהודי חסידי רצוף. תמיד נשלח עם קבוצת ילדים הלומדים עם המלמד בחדר, עובדה שאינה מובנת מאליה עבור בני דורו.

אמו סיפרה שהיה ילד שקדן, וכבר מגיל צעיר ניכרה שקידתו בלימוד ובלטו כישוריו. הוא למד אצל מלמדים חסידיים, ר' אלי' חיים רויטבלאט ור' יונה כהן (פולטבער). ר' יונה זה אמר על ר' שלום, כילד צעיר, שהוא "א חסידישע ביינדל [=עצם חסידית]".

הסבא, ר' ישראל הלוי
לוזין מנעוול

בין המורים המחנכים שלו בולט מקומו של הסבא, ר' ישראל נעוולער. ר' ישראל היה אז מלמד דרדקי, בחדר שהתנהל אז במסירות נפש בתנאי מחתרת, והנכד השתלב בכיתת הילדים הלומדת אצלו. ר' שלום ראה בסבו דמות של מחנך אמיתי שהשפיעה על עיצוב אישיותו.

בילדותו, כשחלתה אחותו במחלת ילדים מדבקת, נשלח ר' שלום למספר שבועות לבית הסב והסבתא. שנים רבות אחר כך זכר כיצד התעורר בשבת קודש לפנות בוקר לקול הניגון של הסב הקורא את ברכות השחר; כיצד עקב אחריו בלומדו חסידות בעיון, ואחר כך עד שסיים את תפילתו באריכות - בארבע אחר הצהריים. חוויות אלו ליוו את ר' שלום כל ימי חייו.

הסבא הוא זה שלימדו טעמי המקרא, הוא שהדריך אותו כיצד להניח תפילין, הוא שהנחה אותו לומר קדיש ביום היארצייט אחר אביו. ר' שלום היה נכדו הראשון של ר' ישראל נעוולער, וסבו העניק לו חינוך חסידי שורשי. עד כמה היה סבו יקר לו, אפשר ללמוד גם מן העובדה שבהוראות שנתן לבנו - שנים ספורות לפני פטירתו - כיצד לנהוג לאחר המאה ועשרים שלו, הורה ר' שלום שיכתבו על מצבתו שהיה נכדו של הרה"ח ר' ישראל נעוולער.

משפחת פלדמן יצאה מרוסיה הסובייטית בעשאלונים המפורסמים של משפחות חסידי חב"ד, שעברו את הגבול באופן בלתי לגאלי, בניירות מזויפים של אזרחים פולנים השבים למולדתם אחרי מלחמת העולם השנייה.

הביקור האחרון ב-770, תפילת ערבית אור ליי"ד כסלו ה'תשס"ז

הם המתינו ליציאה בעיר הגבול לבוב (למברג). שם חגגו - בט"ו באב תש"ו - את שמחת הבר מצווה של ר' שלום. שלושה היו המשתתפים בשמחה: סבו ר' ישראל נעוולער, אביו החורג ר' שמריהו פלדמן ור' אברהם מאיור (דריזין). סעודה מפוארת לא הייתה שם, ואף לא סעודה פשוטה. אולם התועדות חסידיה - הייתה גם הייתה, וחתן הבר-מצווה חזר כמובן מאמר חסידות שלימדו הסבא.

בעודם ממתינים בלבוב הגיעו פקחים לבית שבו התאכסנו, וביקשו לבדוק את המסמכים של השוהים שם. לרוע המזל, הגיש הסבא ר' ישראל נעוולער את הפספורט הרוסי בעוד חתנו ר' שמרל מציג את הזהות החדשה שאימץ לקראת מעבר הגבול, פספורט פולני. הפקחים גילו את הזיוף. כנראה שמלכתחילה הייתה כאן הלשנה שהובילה אותם לבדוק את זהות המשתכנים במקום. ר' שמרל, ר' ישראל ובתו מרת מוסיא (לימים זלמנוב) נלקחו למאסר וסכנה אמיתית ריחפה על המשפחה כולה.

הייתה זו מרת בתיה שלא איבדה את עשתונותיה. בראותה את המצב שנוצר, תוך כדי הביקור של הפקחים הבלתי קרואים, נטלה את ערימת הניירות הרוסיים ותחבה אותה לתוך בגדו של בנה. מאחורי גבו הטמינה את הדרכונים המפלילים, בחושבה ששם - בבגדי הילד - הם לא יחפשו ולא יבדקו. בתבונתה, למרות הפחד והבהלה פעלה בקור רוח, והוא - הנער - קלט מייד את המתרחש ונשכב על המסמכים להסתירם. ר' שלום נהג לומר שבחזיונית ילדות זו ראה השגחה פרטית גלויה.

בתושייתה של מרת בתיה ובעזרתו של ר' ליב מוצקין שיחי', שוחררו העצורים בס"ד עוד באותו לילה, ובהמשך עברו את הגבול עם משפחות החסידים.

דרכם מרוסיה לארץ ישראל ארכה כשלוש שנים, שבהן נדדו עם משפחות חסידים,

כפליטים חסרי כל. תקופה מסוימת שהו בפוקינג, גרמניה. בפוקינג למד הנער שלום
 בחברת הנערים הפליטים ששהו במקום. גם שם ראה חסידים ושמע מחסידים.

במחנה העקורים סבלה האמא, מרת בתיה, מסיבוך זיהומי שנוצר כתוצאה מהנקה,
 ואושפזה לפעולה כירורגית בבית חולים שדה של הצבא הגרמני. בית רפואה זה שכן
 באוהלים שקועים באדמה בוצית, ואת הניתוח ביצע הרופא ללא סמי הרדמה, שלא היו
 בנמצא, תוך ייסורים קשים לחולה.

באותם ימים התיידדה מרת בתיה עם אם המלכות - הרבנית חנה נ"ע, שאושפזה
 לצדה באותו בית-רפואה צבאי בעקבות יתר לחץ דם. מרת בתיה סיפרה, בין שאר
 הדברים שראתה אצל הרבנית, כיצד הייתה הרבנית מתכוננת לקראת יום השבת:
 קוצצת פיסת דג מלוח קטנה על מכסה ישן של קופסת שימורים, ומלווה את הפעולה
 באמירה "לכבוד שבת קודש". פעם תהתה מרת בתיה מדוע מצחצחת הרבנית את
 נעליה, שכן כל השבילים היו בוציים ומרופשים, ולאחר דקת הליכה יתלכלכו הנעליים
 מחדש. והרבנית ענתה: "לכבוד שבת קודש, לכבוד שבת קודש!"

מדי יום ביומו - כנראה בשעת הפסקת הצהריים - היה הנער שלום מגיע לבקר את
 אמו בבית הרפואה. באחד הימים, כשהגיע, לא הייתה האם באותו זמן בחדר, והוא ניצל
 את הרגע וסידר את מיטתה. מאוחר יותר אמרה הרבנית חנה למרת בתיה: בנך היה
 כאן, רגשותיו כלפיך ניכרים מן האופן שבו ניצל את ההזדמנות כדי לסדר את מיטתך.
 והוסיפה: "ער דערמאנט מיר מיין זון [=הוא מזכיר לי את בני]."

משפחות חסידי חב"ד שברחו מרוסיה המשיכו בנדודיהם, ומגרמניה הגיעו לצרפת.
 הנער שלום נשלח לברינואה, שם החלה לצמוח ישיבת תומכי תמימים בהנהגתו של
 המשפיע ר' ניסן נמנוב. הוא למד אצל המלמדים הרב נחום טרבניק והרב יוסף גולדברג.

אחרי שהות בת כשנתיים בצרפת הם הגיעו לארץ הקודש, ושוכנו תחילה במעברה
 בפרדס חנה. כשהוקם כפר חב"ד, היו מהמשפחות המתיישבות הראשונות, והשתכנו
 בבתי ערביים נטושים.

הנער שלום נשלח לתל אביב, לישיבת תומכי תמימים. עם הגיעו ערך לו ידידו, ר'
 צבי לרמן, קבלת פנים ולקח אותו לראות את רחובות תל אביב. הם ראו יהודי הרוכב
 על אופניו כשציציות משתלשלות מבגדיו ומתבדרות ברוח. הנער הפליט, שידע את

מוראות המלחמה וחווה על בשרו את אימת הקומוניזם, לא האמין למראה עיניו. מראה יהדות בגאון ברחובה של עיר הרחיב את לבו.

עם כניסתו הראשונה לישיבה, פגש אותו מנהל הישיבה, ר' שאול ברוק. הלה תפס בבדל אוזנו של הבחור החדש שזה עתה בא, סיבב אותה כהוגן, באומר: שמעתי שאתה אוהב לשוטט ברחובות תל אביב... זו הייתה קבלת הפנים ביום הראשון ללימודים. "סבא שלך עשה לי צרות", אמר ר' שאול, "ואני אעשה לך צרות..." ה'איום' הזה, שנאמר בחיבה, נפל על אוזניו הכרויות של הבחור, שהיה בשל ומוכן לאווירה הישיבתית-חסידיית.

כעבור כשנתיים עברה הישיבה לפרדס בלוד, בראשות המשפיע ר' שלמה חיים קסלמן. בימים הסמוכים להסתלקותו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ, הוא נתן חופן מטבעות לרב דוליצקי, עבור תלמידיו של ר' שלמה חיים. ר' שלמה חיים חילק את המטבעות האלו לבחורים, ור' שלום זכה גם הוא לקבל מטבע מהרבי הרי"צ, והיא ליוותה אותו במאורעות חייו.

נסיעה לרבי לא הייתה דבר שבשגרה באותם ימים. אולם עובדה היא, כי בין הבחורים הראשונים שנסעו אל הרבי בשנת תשי"ג, היה ר' שלום, אז בחור בן 19. איננו יודעים מה היה הגורם שהביאו לנסוע לרבי לפני כל חבריו. מעט על המאמצים ועל המעורבות בנסיעה ניתן ללמוד מתוך מה שנתפרסם בספר ימי תמימים, משם משמע שרצה לנסוע אל הרבי כבר בשנת תשי"א.

ב"ה. כ"א אדר תשי"ב, לוד
לכבוד משרד הבטחון
לשכת הגיוס

א.ג.,

עומדים אנו לשלוח את בחיר תלמידיו הרב שלום פלדמן לארצות הברית אל מנהיג תנועתנו תנועת חסידי חב"ד - ליובאוויטש האדמו"ר רבי מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש הנמצא בברוקלין שבארצות הברית בכונה להשתלם בתורת החסידות החב"דית.

בפעולתנו החינוכיות נתקלנו במחסור חמור במדריכים מושלמים בתורת החסידות החב"דית שנוכל להשתמש בהם כמדריכים במוסדות החינוך שלנו שנתכוננו על היסוד של תורת החסידות החב"דית.

אי לזאת החלטנו לשלוח את בחיר תלמידיו הנ"ל לארצות הברית למשך של שנה אחת בכדי שישתלם בתורת החסידות החב"דית ושנוכל אח"כ לנצלו בתור מדריך באחד ממוסדות החינוך שלנו.

הנ"ל צריך להתייבב לצבא בעוד שבועות מספר ופונים אנו בזה אליכם בבקשה לשחרר את הנ"ל מגיוס למשך של שנה אחת בכדי שיוכל לנסוע לארצות הברית ולהשתלם ולחזור ארצה.

אנו תקווה שתתחשבו עם בקשתנו זו ותענו לה ברצון רב.
בכל הכבוד ובתודה למפרע

ההנהלה

ב"ה. ערב סוכות תשי"ג, ספריא.

אל כבוד ידידי הנעלה ר' אפרים וואלף

חור"ש וכת"ס!

היות שבא לפני הבחור מר שלום פלדמן נ"י וסיפר לי את מצבו בענין נסיעתו, שאם עד יום ראשון זאת אומרת א' דחול המועד סוכות, לא ישיג על הוצאות הדרך יפסיד את ניירותיו כי ביום שלישי נגמר אצלו היתר היציאה, כפי שכבודו יודע שדעתי בכלל היתה נוטה שלא לתת על הוצאות, אבל לפי המצב הנוכחי זהו לפי דעתי ענין של נפשות ולדון דיני נפשות זהו למעלה מכוחותי.

ולכן אם דעתי בזה נחוצה דעתי היא לתת לו הנחוץ לו להוצאותיו לפי דבריו זה עולה 600 ל"י.

ממני המברכו בברכת חתן לגמר חתימה טובה ובכל טוב סלה

מרדכי אלי' שניאור

הבחור ר' שלום הגיע ל-770 בחודש כסלו תשי"ג, ומייד התערה במקום. במכתב לידידו הרה"ח יהודה ליב רסקין ע"ה, הוא משתף בחוויות מפגישתו הראשונה עם הרבי, היחידות הראשונה וההתוועדות הראשונה.

ב"ה אור ליום ד' ז' טבת תשי"ג

לכבוד חברי היקר מר ליב ראסקין יחי'

שלום וברכה,

כשלושה שבועות מקודם באתי לבית קדשי הקדשים הוא בית של אדמו"ר נ"ע ובית כ"ק אדמו"ר שליט"א.

באתי לניו יארק השכם בבוקר ובאו לקראתי כמה בחורים, בתוכם יוסף בליזינסקי, צבי לרמן, יואל כהן, בן ציון דער פוילישער פון טאשקענט, מנחם שם טוב, גם בחור אחד אמריקאי שהוא היה אצלם הנהג בטקסי ששכרו.

הדרך הי' קצת רחוקה. אתה כבר יכול לצייר את הרגשתי שבשעה שאני יודע שעוד קצת ואני אעמוד בד' אמות של כ"ק אדמו"ר שליט"א. הרי עוד יותר התחילו החברה ובעיקר צבי לרמן לצייר לי ממש לאן שאני נוסע, ושמש פה

ברחוב הזה הולך כ"ק אדמו"ר שליט"א ויכול להיות שתיכף שאנו נצא בטקסי נפגוש אותו. וככה ממש נפל עלי אימה ופחד.

זה היה בבוקר ונכנסנו באמצע הדרך למקוה. המקוה הזה היתה לי קצת לא באותו ההרגש כמו בברכה בלוד. אנו באנו לישיבה באמצע הסדר של חסידות. לא חשבתי הרבה. ישבתי ללמוד כמו כל הבחורים, אבל ליבי ועוד קצת נופלת מאיתי.

אח"כ התפללתי ואכלתי והוצרכתי לנסוע עם יוסף בליזנסקי אודות הניירות שלי שלא היה אצלי עוד מסודר. ולקח זה אצלנו כמה שעות.

וחזרנו בשעה שכבר עמדו כולם וחיכו עד שיכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א להתפלל. באמצע רואה הנני שכל הבחורים צופים על הפתח ורק פתחתי את עיני והנה נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א. באותו צד החדר שהוא עומד, שם אין עומד שם איש. וכולם מביטים רק אל נקודה אחת כ"ק אדמו"ר שליט"א. וזה פעל עלי רושם גדול. איך שבשעה שכ"ק אדמו"ר שליט"א נמצא בבית הכנסת הרי ממש כולם בטילים.

בתפילת מנחה זו היה הפעם הראשונה שראיתי את כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ביום חמישי בשעה 2 וחצי בערך נכנסתי ליחידות. בתחילה נתבטלתי לגמרי ורק ראיתי שהיתה יד - בשעה שנתתי את הנייר שכתבתי מקודם לכ"ק אדמו"ר שליט"א - לבנה כשגלג, אבל אח"כ נתיישבתי קצת וזוכר הנני את כל מה שאמר. לבסוף ברך אותי בזה הלשון: "זאלסט לערנען תורה ביראת שמים, זאלסט זיין א חסיד ירא שמים ולמדן, מ'זאל פון דיר הנאה האבען אין גשמיות און אין רוחניות [=תלמד תורה ביראת שמים, שתהיה חסיד ירא שמים ולמדן, שיהנו ממך בגשמיות וברוחניות]."

בכלל את הציור שמרגישים קודם שנכנסים ובשעה שאומרים שהוא הולך עכשיו להכנס, וממש בשעה שפותחים הדלת ... זה הוא ענין שמי שלא ראה את זה...

גם כבר זכיתי להיות על שלשה התוועדויות ... הראשונה תפסתי מקום טוב ליד כ"ק אדמו"ר שליט"א ושמעתי וראיתי הכל בפרטיות. בכלל הנה בשעה ששומעים מאמר או שיחה מכ"ק אד"ש הנה העיקר מסתכלים לבין השורות, ובמילא את זה אי אפשר לכתוב במכתב רק שצריכים לראות את זה.

עיקר סדר ההתוועדות של י"ט כסלו כבר כתב מזה יוסף בליזנסקי לצבי ליפש.

בשבת חנוכה א', הרבי אמר מאמר עמוק בענין מה שנרות חנוכה הם דוקא

לאחרי שקיעת החמה, והסביר את ההפרש שבין אצילות להאור שמתעלם ע"י הפרסא לבי"ע, ועיקר ענין של בריאת העולמות הוא בשביל עולם הזה הגשמי דוקא כמו שכתוב בתניא פרק ל"ח. והיה על זה שלושה טעמים והסברים מחולקים זה מזה, ענין של נרות המקדש שהיו בעוד יום דוקא ענין של נרות שבת ויום טוב שהם אחר שקיעת החמה דוקא. גם היו שיחות קצרות בהמשך לעניני המאמר.

בשבת חנוכה ב' היתה התוועדות ארוכה עד השקיעה ממש, כ"ק אד"ש עשה קידוש ואמר כמ"פ לחיים על כוסות מלאים וגדולים עד הסוף. ואמר בתחילת ההתוועדות "... וועל איך איבערזאגן א שטיקעל מאמר פון צמח צדק [=אחזור חלק ממאמר של הצמח צדק] "ואמר עוד: "וועט איר זיך ניט דארפ'ן אופשטעלין און איך וועל זיך ניט דארפען אנשטריינגען, וועט זיין מיר גוט און אייך גוט [=אתם לא תצטרכו להיעמד ואני לא אצטרך להתאמץ, יהיה טוב לי וטוב לכם]."

אח"כ היתה שיחה ארוכה בהסבר הענין הפסוק "היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלוקיך" - בשיחה זו בכה כ"ק אדמו"ר שליט"א בשעה שאמר הלשון הזה "פאר וואס איז [=מדוע זה] דמעתי לחם יומם ולילה? מפני באמור אלי כל היום איה אלוקיך" ואמר: "מילא ביי דעם דאוונען, מילא ביי דעם לערנען אדער ביי א פארבריינגעניש איז שטייט דאך יעדערער אין א תנועה פון עליה למעלה. אבער א גאנצין טאג אווא איז ניכר אין דיר דער אויבערשטער [=מילא בשעת התפילה, מילא בשעת לימוד או התוועדות, הרי עומד כל אחד בתנועה של עלייה למעלה. אבל במשך היום כולו, היכן ניכר בך הקב"ה]. ובשעה שאמר המילים האלו התחיל לבכות בקול וישם את ידו על מצחו ועיניו ובכה כ"כ עד שחרדה ממש נפלה על כל העולם שהיה שם.

ובשעה שבכה ועיניו ופניו היו מכוסים אמר (בקול נמוך ושבור מצד הבכיות) "ער דאווענט גישמאק, ער קומט אהיים קלייבט ער זיך אויס ביי דעם עסין א חלק יפה, און ער פילט א טעם אז עס פעלט זאלץ, דערזאלצט ער, איז וואס האט ער פאר א שייכות מיט דעם אויבערשטער, ער שיקט אוועק דעם אויבערשטער אין עומק רום און ער איז אין עומק תחת, און ער האט נאך טענות פארוואס האט ער ניט קיין גישמאק אין דאוונען און פארוואס האט ער ניט קיין גוטען אפלייג אין לערנען און אז ער האט מקבלים טענה'ט ער פארוואס האט ער אויף זיי קיין השפעה ניט [=הוא מתפלל בערבות, מגיע הביתה ובוחר לעצמו מנה מכובדת, הוא חש בטעם שחסר מלח - והוא ממליח, ובכן איזו שייכות יש לו עם הקב"ה? הוא שולח את הקב"ה לעומק רום והוא עצמו בעומק תחת, ועוד יש לו טענות,

מדוע אין לו טעם בתפילה ומדוע אין לו הבנה בלימוד, וכשיש לו מקבלים הוא טוען מדוע אין לו השפעה עליהם]”.

ואמר "ווען ער וואלט וויסן ווער ער איז, וואלט ווערען רעכט אלע קושיות [אילו הוא ידע מי הוא, היו נפתרות כל הקושיות]". בשעה שאמר "ווען ער וואלט וויסען ווער ער איז" היתה הבכיה נוראה ועמוקה.

אח"כ אמר (היינו באמצע השיחה הזאת) "אין גמרא איז פאראן אז עס זיינען גיווען צוויי בדחנים וואס האבן משמח גיווען אידען, האט מען זיי דערפאר גיגעבען עוה"ז און עוה"ב און עצמות ומהות א"ס ב"ה, איז וואס זאל איך אייך מאכען אומעטיק... [=מובא בגמרא שהיו שני בדחנים ששימחו יהודים, וקיבלו על כך עוה"ז ועוה"ב ועצמות ומהות א"ס ב"ה, מדוע שאגרום לכם עצב?]"
ואמר שיחה שמחה וצוה לנגן ניגון שמח ואמר: "אבער עס זאל זיין א ריר פון ארט [=אולם שתהיה תזוזה מהמקום]".

רוצה ומוכרח אני לקצר, אף בשיחה זאת היו עוד כמה דברים, רק אכתוב לך דבר אחד מה שאמר לאיש אחד פרטי, צוה לו לומר לחיים על כוס מלא ואמר "דער רבי איז דאך דער זעלבער נאר ער האט זיך אנגיטאן אין אנדערע לבושים און נאך אין העכערע לבושים און איידעלערע לבושים [=הרבי הרי הוא אותו דבר, רק שהוא מולבש בלבושים אחרים, מלבושים גבוהים יותר ומעודנים יותר]" , גם אמר: שפעם סיפר דער מעזריטשער מגיד לכ"ק אדמו"ר הזקן איזה סיפור שהיה בו ענין של גילוי אליהו ואמר אדמו"ר הזקן שהוא רוצה לראות אותו ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א "אז ביי אלע נשיאים איז דאס שוין בגילוי נאר דאס דארף זיין למטה מעשרה טפחים [=אצל כל הנשיאים זה כבר בגילוי, אלא שזה צריך להיות למטה מעשרה טפחים]..."

שמעתי וראיתי הכל בפרטיות, בכלל הנה בשעה ששומעים מאמר או שיחה...
הנה העיקר מסתכלים לבין השורות ובמילא את זה...
כתוב לי מה קבלת תשובה מכ"ק אדמו"ר שליט"א.
מכתבך כתוב מה נשמע חדשות אודות נירותיך.
שלום פלדמן

כבוד מר אהרן סריברנסקי, שלום וברכה.

באמת אין לי מה לכתוב לך, רק עכשיו שחברי דובער שם טוב כבר כתב ורוצה לשלוח את זה, נשאר בשבילי מקום ריק, אכתוב לך כמה מלים אחדים.

בכלל שמח הנני במאוד שזכיתי לראות את כ"ק אדמו"ר שליט"א, ולהיות על ההתוועדות ששומעים מפיו הקדוש מאמרים ושיחות, ומחכה הנני שבקרוב נתראה פה יחדיו בצל כ"ק אדמו"ר שליט"א.

אכתוב לך עוד דברים אחדים משיחת שבת חנוכה אחרונה, לבסוף השיחה דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות ענין שמיחה כבר ישנו, רק שצריך לרדת למטה מעשרה טפחים. וסיפר ע"ז מעשה שפעם סיפר דער מעזריטשער מגיד לכ"ק אדמו"ר הזקן איזה סיפור שהיה בו ענין של גילוי אליהו, ואמר כ"ק אדמו"ר הזקן, שהוא רוצה לראות אותו ואם לאו אינו מאמין. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שכך הוא בכל הנשיאים רק שזה צריך לרדת למטה מעשרה טפחים.

ידידך עוז
שלום פלדמן

לאחר פטירתו של ר' שלום, סיפר יבלח"ט הרב יואל כהן: פעם ישבנו כמה בחורים והתוועדנו. ר' שלום דיבר אז אודות הכניסה לרבי ליחידות, וכה אמר: כל בחור רוצה שיהיה לו הרבה זמן לפני היחידות כדי להתכונן. אם יוכל לבקש מהרב חודוקוב להיכנס מאוחר יותר - יעשה זאת. אבל האמת היא שלא כך צריכה להיות הדרך. היכנס לרבי כמו שאתה! אל תתכונן! לפני הרבי עליך להתייצב כפי שאתה באמת. היכנס מיד כשאתה יכול!

עם ידידו - יבלח"ט - החוזר ר' יואל כהן, י"ט כסלו תשע"ה

ר' שלום בעצמו - הבהיר ר' יואל - התכונן הרבה לפני כניסתו

ליחידות. הוא לא התכוון חלילה שיפסיקו להתכונן, אבל הוא צדק בדבריו שלא צריך להתכונן, כלומר, שזו צריכה להיות התנועה הנפשית של הנכנס ליחידות. הוא צדק מאוד! על דרך אמרתם של חסידי פולין: "הודע לצדיק" - יש להתוודע לצדיק לגמרי, לגלות לו את כל נגעיו לבבך וכו'.

ועוד סיפר ר' יואל, שר' שלום סיפר לו פעם, שהתלונן אצל הרבי ביחידות שאינו מבין את החסידות שהוא לומד. היה זה מאמר בהמשך תער"ב המבאר את ההפרש בין ביטול א"ק לדרגות שלמטה ממנו. הרבי השיב לו שאפשר להסביר את העניין על ידי דוגמה מעבודת האדם, ההבדל בין הביטול של 'מודה אני' לביטול של 'הודו'.

דברים אלו נודעו לילדיו רק אחרי פטירתו. למרות שהיה 'בעל שמועה', אף שחזר וסיפר סיפורי חסידים ששמע ושיתף באנקדוטות החסידיות שחוה - שבחי עצמו לא סיפר.

ר' שלום חבש את ספסל הישיבה, והיה לאחד מחשובי התמימים ב-770. בכישרונותיו המצוינים צלל לים הלימוד, בחושיו המפותחים תמיד היו עיניו פקוחות ואוזניו כרויות ללמוד, לשמוע, לקלוט ולהפנים. הוא למד וספג וקיבל מן המשפיע ר' שמואל לויטין כמו גם מהמשגיח הצעיר - באותם ימים - ר' שלום מרוזוב. את דברי הביטוש קיבל באהבה ובהכנעה, וכבר אז חיפש את האמת ושאל למלא את הייעוד. במהלך שבע שנותיו בד' אמותיו של הרבי קיבל ר' שלום סמיכה לשחיטה וסמיכה לרבנות.

היו אלו שנות הנשיאות הראשונות של הרבי. מספר הבחורים הלומדים ב-770 היה מצומצם, והרבי התייחס לכל אחד מהתמימים ביחס אישי אבהי. ר' שלום שהה שם במיטב שנותיו, חי וספג את 770. שיחות קודש ששמע מהרבי והמראות שראה באותן שנים, נותרו חיים אצלו וליוו אותו משך כל שנות חייו.

ר' שלום היה בעל חושים ייחודיים, שידע איך להעביר

'ציור', שהצליח להעביר גם את 'בין השורות'. גם שנים רבות אחר כך, כשסיפר על אירועים שהיה עד להם בשנים הראשונות לנשיאותו של הרבי, כשהיה חוזר על שיחה שזכה לשמוע מפי קודשו, היה זה בדוגמת "כל הקורא ושונה, הקב"ה קורא ושונה

כנגדו". הוא לא חזר שיחה, הוא 'חי' שיחה. העביר את השיחה בדיוק כפי ששמע אותה. ניכר היה עליו בעת שסיפר, שרואה הוא את התמונה לנגד עיניו עכשיו ממש וחווה את המאורע בגופו ממש.

את הוראת הרבי שקיבל עוד בהיותו חתן, קיים משך עשרות שנים באותה חיות ובאותה רעננות: "בטח בכל עת מצוא מוסר עכ"פ נקודות ממה שנדבר כאן במאמרים ושיחות, ויהי רצון שיהיו דברים היוצאים מן הלב שאז נכנסים ללב השומע." (ממכתב ערב פסח תש"כ, מצורף להלן)

ר' שלום הורה לכתוב על מצבתו כי זכה ללמוד בד' אמותיו של הרבי נגלה וחסידות - תורה תמימה.

מדי שבת היה מכתת את רגליו לבית כנסת מרוחק שם קרא בתורה, וכבר אז ניכר כישרונו המיוחד גם בתחום זה; מדייק, מדגיש ומטעים. קריאת התורה הייחודית שלו התאפיינה לא רק בדיוק בלשון הקודש ובטעמי המקרא, אף שהיו בה כל אלו, אלא ברגש העוצמתי השזור בפסוקי התורה שנשמעו מפיו. במשך שנים רבות, מעת היותו בחור ב 770 ובמשך שנים רבות בבית הכנסת המרכזי ובבית 770 בכפר חב"ד, שימש כבעל קריאה. על קריאתו המיוחדת העיד ר' מענדל פוטרפס, שעם בואו לארץ הקודש, כששמע את קריאת המגילה מפיו של ר' שלום, הפטיר: "לראשונה שמעתי את סיפור המגילה..." כמעט בכל פעם כשהגיע לפסוק "איש יהודי היה בשושן הבירה..." שנשק קולו והתקשה להסתיר את בכיו, וכך גם בפסוק "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה". ואולי היה זה ביטוי נוסף להתקשרות הפנימית העוצמתית שלו?

גיסו ר' משה קזיניץ שיחי', שמשפחתו גרה באותן שנים בברנזוויל, סיפר שר' שלום היה צועד עם חבריו מדי שבת אחר הצהריים לשכונת ברנזוויל, כדי לחזור שם חסידות כבקשתו של הרבי. בצאת השבת היה נכנס לבית משפחת קזיניץ ומצטייד במטבע לנסיעה ברכבת התחתית חזרה ל 770.

בימי לימודיו ב-770 התפלא אחד החסידים שניהל גמ"ח, מה לו לבחור הרוסי שזה מקרוב בא, אילו עסקים הוא מנהל שתמיד מלווה הוא ופורע, למה לו דולרים. ולא ידע אותו מנהל גמ"ח שהבחור הצעיר שולח כסף לסייע בפרנסת משפחתו בארץ הקודש.

בתקופת לימודיו של ר' שלום ב-770, התפרצה אצל אמו מחלת השחפת, שהייתה באותם ימים מחלה קשה וסופנית. בערב יום הכיפורים של שנת ה'תשי"ד, עבר הבן, ר' שלום לפני הרבי וקיבל פרוסת לעקאת. התור כבר התקדם, ור' שלום החל מתרחק, כאשר שמע את קולו של הרבי, הקורא לו: פלדמן, עס איז נישט א עניין וואס מ'שלאגט פאר, מ'דארף בעטן [= לעקאח אין מציעים, יש לבקש]. ר' שלום ביקש כמובן מייד לעקאת, ואז אמר הרבי: פארוואס בעסט נישט לעקאח פאר די מאמע? [=מדוע אינך מבקש לעקאח עבור אמא?]

בעיצומה של התועודות י"ב בתמוז ה'תשי"ד, פנה הרבי לפתע לר' שלום, שהיה כאמור בחור בישיבה. פלדמן, אמר הרבי, פארוואס זאגסטו נישט לחיים פאר דיין מאמע'ן? [=פלדמן, מדוע אינך אומר לחיים עבור אמך?] הבן מיהר לומר לחיים על הכוס. הוא לא ידע אז שאמו חולה כל כך, ולא הבין את פשר דבריו של הרבי.

רק בחורף הבא קיבל ר' שלום מכתב מאחותו, שבו תיארה בדיוק את מצבה הקשה של האם ואת אבחנות הרופאים. הוא הכניס את המכתב, כמו שהוא, למזכירות, אל הרבי, וביקש את ברכתו ואת עצתו. תשובת הרבי לא איחרה להגיע. הרבי הורה להתייעץ עם הרופא ד"ר זליגסון ולציית להוראות הרופאים. עוד הורה הרבי למרת בתיה, שתעשה לעצמה פאה נכרית ותשתדל בעניין זה גם אצל אחרות. והיא אכן עשתה זאת, וממיטת חוליה - במהלך אשפוז ארוך וממושך - הוסעה הישר לסלון הפאות. כשהגיעה, הציעו עבורה מיטה מתקפלת לנוח מפאת חולשתה. כך נרכשה פאתה הראשונה.

בפסח שנת תשי"ג או תשי"ד, לאחר הסדר, אמר הרבי שמי שזקוק לרפואה ייכנס לחדרו ויקבל מצה. נכנסו מתי מעט. ר' שלום, שהיה אז כאמור בחור צעיר ב-770, נכנס גם הוא. הביט עליו הרבי בתמיהה, כשואל, מה אתה עושה פה?! הוא השיב שמבקש הוא מצה בשביל אמו. אמר הרבי: היא תהיה בריאה! וכו', ונתן מצה עבורה. ואכן זכתה מרת בתיה ע"ה והאריכה ימים עד גיל 90.

בשלהי שנת תשי"ד נסעה קבוצה מהבחורים התמימים למרכז שליחות, ור' שלום ביניהם. בדרכם חזרה אירעה תאונת דרכים קשה, ורק בדרך נס יצאו בפגיעות קלות. בשבת הקרובה, שבת פרשת מטות, הזכיר הרבי את התאונה ובירך את התמימים הנוסעים שלא יישאר מכך כל רושם.

הנה, כיון ש"גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם," הרי מובן, שגם ברפואה

ישנו אופן נעלה יותר - כמו תשובה מאהבה - שהרפואה היא שלא כדרך הרגיל, ופועלת באופן שלא נשאר שום רושם, ואדרבה כו'.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:): כיוון שישנם כמה בחורים שזקוקים לרפואה - יה"ר שתהי' להם רפואה באופן שלא זו בלבד שלא ישאר שום רושם, אלא אדרבה, שיהי' אצלם תוספת חיזוק בבריאות הגוף, כמו בתשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות. וכולם יאחלו להם ויברכו אותם שיהי' אצלם תוספת חיזוק בבריאות הגוף, אשר, "היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת) ה' הוא, ובקרוב ממש.

(תורת מנחם שיחת ש"פ מטות, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשי"ד)

אודות תאונה זו סיפר ר' שלום כמה וכמה פעמים. אולם רק פעם אחת ויחידה, לאחר שאמר הרבה 'לחיים', סיפר שכעבור זמן ראה אותו הרבי בפרוודור של 770. הרבי הביט בו ושאל: פלדמן, וואס מאכסטו? [=מה שלומך?]. והוא השיב: ב"ה גוט, בסדר [=טוב, בסדר]. שאל הרבי: טאקע-טאקע בסדר? [=ממש ממש בסדר?]

כששאלו בנו, הכיצד זה סיפור כזה, ומעולם לא סיפרת לי? פעמים רבות סיפרת על התאונה שהייתה, ומדוע על הקטע האחרון לא סיפרת, והרי רואים פה את דאגתו של הרבי, ממש כדאגת אב לבנו, שמבקש שיספרו לו את כל האמת... ור' שלום ענה בפשטות: שאספר לך את הקשר שלי עם הרבי?! אתה מבין בכלל איזה קשר זה היה?!...

שנים אחר כך, כשנכנסה אמו, מרת בתיה, ליחידות, אמר הרבי: "דאס זיינט איר שלום'ס מוטער? אזוי ענדליך אויפן פנים... [=זאת את האמא של שלום? כל כך דומה לו בפנים]" וביחידות אמר לה הרבי - בקשר עם המשרה שעבדה בה: "בכלל אוחז אני מניצול הכישרונות, יכולה את לשאול את בנך אודות דעת". ועוד אמר לה הרבי - כשהורה לה לשוב לארץ הקודש ולא להשתקע בארצות הברית: "אינני אוחז מאמריקה, תוכלי לשאול על כך את בנך..."

השליח ר' משה הרסון סיפר שפעם בהתוועדות הורה הרבי לר' שלום שיגיד 'לחיים' על כוס מלאה(!), אך הוא עצמו לא סיפר על כך, וכשנשאל על כך ביטל במחי יד. כרגיל, הרבה לספר על מה שראה ושמע וחווה, אולם על הקשר שלו עם הרבי - לא אהב לדבר. הקשר של חסיד לרבי הוא קשר פנימי, אמתי, אישי-ייחודי. זה הרי הקשר "שלו". לכאורה, מה יתרמו דיבורים אודות "הקשר שלי עם הרבי"?

כמנהג אותם ימים, נכנס ר' שלום ליחידות ושאל אודות תחילת הנחת תפילין דר"ת. אמר הרבי: עס ווענדט זיך אוואו האלסטו אין תורת החסידות [=זה תלוי היכן אתה אוחז בתורת החסידות]. שאל הרבי: מה למדת? השיב: ליקוטי-תורה.

והרבי שואל: און וואס נאך? [=ומה עוד?] השיב: דרך מצוותיך, שורש מצוות התפילה.

והרבי שואל: און וואס נאך? [=ומה עוד?] השיב: "שמח תשמח" רנ"ז. ואחר כך מנה עוד כמה עניינים, וציין שכעת לומד הוא המשך מסוים. הרבי התעניין איזה המשך. השיב: ההמשך שבו מדובר אודות "כוחות וחושים". הגיב הרבי שזהו הרי ההמשך תש"ט מהשווער [=של הרבי חותנן].

ונתן הרבי את ברכתו להנחת תפילין דר"ת.

באותה תקופה זכה ר' שלום שהרבי כתב לו מכתב בכי"ק(!). הרבי ביקש להחזיר את המכתב למזכירות, וכך אכן עשה.

כאמור שהה ר' שלום שבע שנים ב-770 ומשפחתו חיה בכפר חב"ד. באותו זמן בנתה הסוכנות בתי קבע למשפחות המייסדים, שהשתכנו עד אז בחורבות של בתים ערביים נטושים. נערכה הגרלה לחלוקת שטחי הקרקע בין המשפחות. הוריו התלבטו איזה אזור יעדיפו. אזור בית הספר למלאכה נחשב אזור גבוה יותר, שבו אוויר טוב יותר, שהיה חשוב לאמו בגלל מצב בריאותה. אולם אזור זה היה אז פאתי הכפר. הם חששו ששם פחות בטוח, במיוחד לאחר טבח התלמידים הי"ד - יד החמישה. האלטרנטיבה הייתה באזור שבו אכן גרו לבסוף, בסמוך למקום שבו נבנו אחר כך 'השיכונים החדשים'. אמנם אוויר פחות צח אך הרגשת הביטחון גבוהה יותר.

ביקשו ההורים מר' שלום, כאשר ייכנס ליחידות, שיציג את הדילמה וישאל את הרבי. הוא אכן עשה זאת.

הרבי אמר: בכלל, אין מקום לדאגה ולפחד. הקב"ה שומר אותנו בכל מקום שבו אנו נמצאים! אבער אויב זיי זיינען נערוועזע טויגט דאס נישט [=אולם אם הם לחוצים, לא מתאים].

נשארתי לעמוד - סיפר ר' שלום - שכן לא הבנתי את התשובה, לא ידעתי מה עליהם לבחור למעשה. הרבי חזר על דבריו, "עס ווענט זיך אויב זיי זיינען גערוועזען" [=זה תלוי אם הם עצבניים]. והוסיף הרבי: אט איך בין למשל - וכאן הצביע על עצמו בשתי ידיו הק' - נישט קיין גערוועזער [=הנה אני, למשל, אינני עצבני]. אך מה זה יעזור, אמר הרבי, שיושב יהודי בניו-יורק שאיננו גערוועזער? זה תלוי בהם, ואם הם עצבניים ולחוצים - טויגט דאס נישט.

הבחור כנראה המשיך לעמוד כאינו מבין את התשובה למעשה. אז אמר לו הרבי בדרך קירוב: אט אזוי איז דאס ר' שלום! [=כך זה, ר' שלום].

בחורף ה'תש"כ התקשר ר' שלום בקשרי שידוכין עם ב"ג, מרת מוסי' תבלח"ט לבית סברדלוב. הכלה המיועדת שהתה באותה עת במילאנו, אטליה, ועסקה בחינוך ילדי ישראל ובסיוע לשלוחים הטריים שזה מקרוב הגיעו לעיר, הרב גרשון מענדל ורעייתו מרת בתיה שיחיו גרליק. על הצלחתה הרבה בשליחות זו יעיד המכתב שקיבל החתן מהרבי, ובו מורה לדחות את החתונה עד לאחר מחנה הקיץ.

"נעם לי לקרות במכתבו שב"ג תחי' תשהה במילאן לכה"פ עד אחר גמר הקייטנא. כי עזרתה ועבודתה שם - מצליחה ונחוצה ביותר..." (ממכתב י"ט סיוון תש"כ המובא להלן בתשורה זו)

כאמור, שבע שנים שהה ר' שלום ב-770, בד' אמותיו של הרבי. הוא תכנן ששם ימשיך לחיות את חייו, בצילו של הרבי, שהרבי יהיה ה'מסדר קידושין' שלו, ואם יזכה אף יהיה אחר כך שליח, כמו כמה וכמה מחבריו הטובים. כך סיכם עם ב"ג שתחי'.

אולם, כשנכנס ליחידות כחתן, הופתע לחלוטין. הרבי ביקש ממנו לנסוע מייד לארץ הקודש ולהתעסק בביסוס כפר חב"ד ומוסדותיו ובענייני חב"ד. ר' שלום ציית כמובן להוראת הרבי.

כשיצא ר' שלום מ-770 בדרכו לנסיעה לשדה התעופה, יצא הרבי ללוותו(!), והמתין עד שהמכונית שבה נסע נעלמה מן העין. הנהגה כזו של הרבי מוכרת כלפי השלוחים.

מעניין שגם עובדה זו לא הייתה ידועה לילדיו, שכן הוא מעולם לא סיפר על כך. כעבור שנים התפרסמו יומנים של בחורים מ-770 המתארים את המתרחש בבית חיינו, ושם דוות, בין השאר, שהרבי יצא ללוות את הבחור שלום פלדמן שיצא לארץ הקודש...

מייד עם הגיעו לארץ - כחתן - קיבל ר' שלום מכתבים מהרבי, שבהם הוא נדרש לנצל את כישרונותיו ולהתמסר לביסוס המוסדות ולהפצת המעיינות. במכתבים שקיבל מהרבי ניכרת הקירבה העצומה שמקריין הרבי, ובד בבד התביעה של רבי מחסיד. (חלק קטן ממכתבים אלו מוגש בהמשך תשורה זו.)

החתונה התקיימה למזל טוב ב"ד באלול תש"כ בכפר חב"ד. הקבלת פנים לחתן נערכה בבית אמו, ומשם, מלווה בנרות דולקים, הובילו את החתן ברחובות הכפר החדש לעבר בית אמה של כלתו, שם נערך ה'באדעקינעש'. רבים מהמשתתפים זוכרים עד היום את מאמר החסידות הארוך שחזר החתן.

החופה נערכה בחצר בית הכנסת המרכזי, כאשר כל בני הכפר נוטלים חלק בשמחה. בין המוזמנים בלט המשפיע ר' חיים שאול ברוק. כידוע, ר' שאול לא היה משתתף בחתונות. אולם, כששמע שמתחתנת ביתו של 'אברמ'ל סברדלוב' - חרג ממנהגו והתייצב מן הראשונים בחתונה.

אב הכלה, ר' אברהם ישעיהו סברדלוב ע"ה מבשינקוביץ, שהיה חתנו של ר' אלימלך פרמן, היה מתלמידי הישיבה בליובאוויטש ונאסר ב'עוון'

הפעלת תפארת בחורים - שיעורי תורה במחירת לבחורים יהודים. הוא נהרג במלחמת העולם השנייה ומקום קבורתו לא נודע. בילדותו היה ר' אברהם סברדלוב תלמידו של ר' שאול ברוק ברוסיה בבשינקוביץ, והוא השפיע עליו לנסוע ללמוד בליובאוויטש. ר' שאול כידוע היה מחנך ומשפיע במשך עשרות שנים ומאות תלמידים עברו תחת ידו. אולם 'אברמ'ל' היה תלמיד מיוחד כל כך, שנותר חקוק בזיכרונו גם אחרי שנים רבות. ר' שאול סיפר לתלמידיו כמה פעמים על תלמיד מיוחד זה בעברו, תלמיד שקנה שם בשקידתו העצומה בלימוד ובבקיאותו הנפלאה, עד שמלמדיו נהגו להשתעשע עמו

ר' שלום (עומד) עם הסבא ר' אלימלך פרמן (יושב במרכז)

בדברי תורה והלכה. למרות גילו הצעיר, הן נפטר בדמי ימיו, הספיק להותיר זיכרון עמוק בקרב ידידיו ומכרייו. וכששמע ר' שאול מי הוא אביה המנוח של כלתו של ר' שלום - קם ונסע לחתונה.

הזוג הצעיר השתקע בכפר חב"ד, ור' שלום השתלב במוסדות. בהמשך מונה למנהל בית הספר לדפוס - יד החמישה - שהוקם על שמם ולזכרם של התלמידים שנרצחו בפיגוע בבית הספר למלאכה הי"ד, משרה שמילא במסירות ובנאמנות במשך קרוב ליובל שנים. כל אלו שעבדו תחתיו רחשו לו כבוד והערכה.

מארח בדפוס יד-החמישה את השליח הרב משה יצחק העכט

במשך השנים זכה להוראות ולהדרכות מהרבי בענייני הדפוס וזכה לברכותיו הק' (חלק מתוכן מצורף בהמשך תשורה זו). כל ספרי קה"ת היו מודפסים דווקא ב"יד החמישה", ופעמים היה זה בהוראתו הישירה של הרבי.

ר' שלום היה אמנם מנהל. הוא ניהל את המוסד בתבונה ובאחריות והוביל אותו לרמה מקצועית גבוהה, שהניבה רווחים נאים לתועלת הישיבה תומכי-תמימים. אך כראוי למי שמונה לנהל מוסד של הרבי, הוא מעולם לא הפך ל'סוחר'. אמנם בכל בוקר הלך לעבודתו, אך לא היה יום שדילג על לימוד חסידות בהשכמה לפני התפילה, לא החסיר תפילה במניין, והשתתף בשיעור תורה ברבים, לימוד נגלה בבית הכנסת, דבר יום ביומו. בנוסף היו לו חברותות וקביעות שונות.

את הקשרים שהיו לו עם מנהלי משרדים ובנקים חשובים ש"יד החמישה" ביצע עבורם עבודות דפוס, ניצל לפעילות של 'מבצעים'. ערבי חב"ד ומסיבות חנוכה נערכו בביתו לסגל ההנהלה הבכיר, הוא הקפיד לחלק משלוחי מנות ביום הפורים עצמו ולזכותם בברכת ד' מינים בסוכות וכו'. עבור רבים שבא עמם בקשרי עבודה היווה סמל של אידישקייט, ושם שמים התאהב על ידו.

ניכר עליו, על ר' שלום, שהינו ככלי ביד היוצר, שכל עניינו בניהול הדפוס אינו אלא התקשרות של חסיד הממלא ציווי הרבי ומקיים את הוראתו.

בתקופת עבודתו כמנהל הדפוס, מעולם לא סירב להצעה למסור שיעור חסידות, להתוועד בבית חב"ד או ללמוד בחברותא עם ידיד או עם מקורב. מסר שיעורים שבועיים קבועים במשך תקופות ארוכות, לתלמידי בית הספר למלאכה ובמסגרת בתי חב"ד שונים (רמת גן, הרצליה, חולון, בני ברק ועוד). ובשבתות - היה מתפלל באריכות, לאחר לימוד חסידות כהכנה לתפילה, ואחרי התפילה נשאר לקידוש בבית הכנסת, שם היה ראש המדברים, למרות שמעולם לא אהב שיקראו לו 'משפיע'.

ר' שלום ייקר את לימוד החסידות ותבע לימוד חסידות. פעמים רבות היה זה המסר מתוך ההתוועדות שלו: ללמוד. עודד מאוד ללמוד חסידות, כל אחד בהתאם לדרגתו ולמצבו, אולם ללמוד באמת, מבלי לטייח. לא לקרוא את העמוד אלא לנסות להבין, כמו שאתה לומד שולחן ערוך על מנת לקיים את ההלכה. ללמוד עד שתהיה מסוגל להסביר את מה שלמדת. ר' שלום היה נאה דורש ונאה מקיים. קבע עתים לתורה מדי יום ביומו, ובשבתות ביתר שאת. ניכר עליו שהוא ממש מתייגע בלימוד החסידות, ולא אחת לא הצליח להסתיר את הנאתו, היה פשוט מתענג על הלימוד,

מי שהכיר את ר' שלום, ידע עד כמה מחבב הוא את הלימוד בליקוטי תורה, עד כמה מחיה אותו הלימוד ומתווה את אורחותיו. אך עד פטירתו לא ידענו שבמכתב 'שגרת' שקיבל מהרבי בקשר ליום הולדתו (בשנת תשכ"ה) שואל הרבי: "המסיים בלקו"ת פ' השבוע בכל שבוע?" (ראו להלן צילום המכתב)

בשנים האחרונות, כשפרש לגמלאות ועזב את ניהול הדפוס, ניצל את זמנו הפנוי לקבוע עתים לתורה ביתר שאת. בשעות הערב ניאות להזמנת הנהלת ישיבת תות"ל בחולון ושימש כמגיד שיעור לחסידות. עבד שם במסירות ובימי פגרא זכו התלמידים הצעירים להשתתף בהתוועדויות שלו.

למעלה מעשור לאחר נישואיו, בליל הושענא רבה שנת תשל"א, הגיע ר' שלום שוב ל-770. באותה שנה חל שמיני עצרת ושמחת תורה ביום חמישי-שישי, כך ששבת בראשית הייתה צמודה לחג. ביחידות שלאחר שבת בראשית, שאל הרבי את ר' שלום מתי מתכונן הוא לשוב לארץ הקודש, והוא ענה שהוא חוזר באותו שבוע, לפני שבת פר' נח.

אמר לו הרבי: לרגל סיום וחותם חודש השביעי, מן הסתם תיערך התוועדות ביום

השבת קודש. היו לך הוצאות מרובות לנסיעה ("א סך הוצאות"), חייך הרבי תוך שהוא מניף קלות את ידו הק', כדאי שתדחה את הכרטיס ותישאר לשבת.

קירוב שכזה! אברך בן 37 שהרבי מודיע לו שתהיה התוועדות בשבת הקרובה ומזמין אותו להישאר! בזכות יחידות זו נודע לציבור שצפויה להיערך התוועדות.

התוועדויותיו של ר' שלום בבית הכנסת המרכזי בכפר חב"ד, מדי שבת בשבתו, קנו להן שם. רבים מהתמימים היו באים ל'מרכזי' כדי לשמוע את ר' שלום. שותים בצמא את דבריו, שומעים שוב ושוב אותם סיפורים...

ר' שלום היה 'בעל שמועה' במלוא מובן המילה. בעל שמועה הוא השומע, מאזין ומקשיב, וגם מחפש ללמוד את התוכן בכל דבר. לא פעם העיד על עצמו: היו לי

אוזניים ועיניים - וראיתי! אצל רבים מאתנו חולפות חוויות רבות, שומעים אמרות, פוגשים אנשים מיוחדים - והכול חודר באוזן אחת ויוצא מהאחרת. אולם מי שקצת טרוד בחיפוש, מי שעסוק בתוכן, מי שחדור באמת ובנוסף לכך הינו גם פיקח - אדם זה מבחין בין עיקר לטפל.

ר' שלום היה חוזר שוב ושוב על דברי חז"ל (חגיגה טו, ב): "תוכו אכל וקליפתו זרק". הוא זיהה היטב את "קליפתו", לעתים אפילו טוב יותר מאחרים, ואולי גם סלד מכך. אולם בהיות בר-דעת ופיקח עצום, השכיל להשליך את ה'קליפה' ולמצות את ההנאה מה'תוך'. וכי מה ייצא לו מכך שישנם למישהו חסרונות? מהמעלות יש ללמוד! וכך נהג. לכן קיבל ר' שלום מכולם, ומאוד הקפיד לומר דבר בשם אומרו.

הסיפורים שסיפר נבחרו בקפידה - סיפורי חסידים, אמרות או אנקדוטות מחיי היומיום. כל סיפור עם תיאור הרקע, עם דיוק והקפדה בפרטים ובליווי האינטונציה המוכרת; כאילו לכל סיפור יש התפאורה המיוחדת לו ופס הקול שלו. בכלל, הוא סיפר, והרבה, אולם רק דברים שיש בהם תועלת; אנקדוטות שעשויות לעורר ולעודד

עבודת ה', סיפורים שיוצקים תוכן בחיי המאזין. מאוד התרגז כשסיפרו פרטים חסרי משמעות על הרבי.

מספר בנו היחיד, ר' דוד פלדמן; ר' מענדל פוטרפס אמר לי: תקשיב לאבך! הוא 'בעל שמועה'! הוא שמע מר' שמואל לויטין ששמע מהרשב"ץ ששמע מר' מיכל אפאצקער (תלמידו של אדמו"ר הזקן)!

ר' שלום היה מרבה לספר על זקני החסידים. סיפורים על זקני החסידים, שהם אינם רבי, אלא חסידים, אנשים כערכנו, שהגיעו לרמה רוחנית נעלית כל כך בעבודת ה' - סיפורים אלו מחייבים אותנו. מהם יש ללמוד ובדרכם יש ללכת!

התוכן והחיות החסידיים הם הם הסיפורים. סיפורים ואמרות אינם אלא כלי שדרכם ביטא את מה שחש, את מה שהרגיש, את מה שחיפש. לכן יכול היה לספר אותו סיפור עשרות, ואולי אף מאות פעמים. לעתים אף היה מקדים: סיפור זה סיפתי אלף פעם, ועכשיו תהיה הפעם האלף ואחת... כי באמצעות סיפורים אלו הורגש אור החסידות, הועברה חיות החסידות, התגלתה האמת הנדרשת בעבודת ה' ובכלל, והובעה הסלידה מחיצוניות ומאשליות. ואכן המאזינים כרו את אוזניהם ושבנו והאזינו. הם נהנו בפעם האלף ואחת כאילו שמעו לראשונה. כי לא סיפור עלילה ולא מעשייה היו כאן, אלא דרך בעבודת ה', התעוררות ושאיפה מעלה.

בהתוועדות חברים שנערכה בביתו לרגל יום ההולדת של בנו, בשנת תש"נ, הצטרף

ר' שלום וישב עם הבחורים. אחד התמימים עורר את החברים ואמר שצריך לקבל החלטה לכבוד שנת הארבעים לנשיאותו של הרבי, ללמוד 40 אגרות קודש וכיוצ"ב, ללמוד משהו במספר 40 לנחת רוח הרבי. ר' שלום שמע והנהן. כן, אמר, כדאי להחליט להיות "בן ארבעים לבניה"... וד"ל.

בחתונת הורי הכלה, ל' שבט תשנ"א

מתפלל מתוך הסידור שקיבל מידו הק' של הרבי בנוסעו למרכז שליחות בשנת תשט"ז

מקפיד על מבצע תפילין בכל שבוע

ר' שלום היה נוהג לומר שהתוועדות היא חיפוש. בהתוועדויות היה הוא מסייע למאזינים לחפש, לרצות, להתקרב; וגם לקבל החלטות טובות, החלטות שנבעו מההכרה שהוא הצליח להעביר לסובבים אותו, ולא משנה מי הם היו, שצריך להשתנות, שמשוהו צריך לזוז.

לכן כל כך הקשיבו לו. לכן רצו לשמוע אותו. דבריו נחרתו בקרב שומעי לקחו ושינו את חייהם. אחרי פטירתו ניסה אחד האברכים להסביר מה חסר לו עתה, מה היה המיוחד בהתוועדויות ב'מרכז', וכך אמר: "אחרי ההתוועדות של ר' שלום חשתי התעוררות אמיתית לקדושה, בסוף ההתוועדות פשוט רציתי לפתוח גמרא וללמוד כמו שצריך..." וחברו הוסיף: "ר' שלום היה עושה לי 'קמט' בלב."

ביום ז"ך בניסן ה'תשע"ה נלב"ע ומנוחתו כבוד בהר הזיתים בירושלים עיה"ק.

אגרות קודש

מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר לסב הכלה
בפרסום ראשון

בשנת תש"כ הגיע ר' שלום פלדמן ע"ה - אז בחור לקראת שידוכיו - לארץ הקודש לבקר את הוריו. באותו זמן הוא כלל לא העלה על דעתו שעם שובו לחצרות קודשנו, הרבי עתיד להטיל עליו לשוב ולהשתקע בכפר חב"ד.

אולם כבר אז, כבחור - חתן, לצד הברכה לשידוך כותב לו הרבי:

"בוודאי מנצל ועושה ככל יכולתו בהפצת המעיינות הוצה במקומו עתה, ובכלל בענייני מוסדות חב"ד ופעולות חב"ד אשר באה"ק ת"ו." (ממכתב כ"א שבט תש"כ)

פעלרסאן - כהב"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
NYednfa 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, כ"א שבט תשי"כ
ברוקלין

האברך הח"ח אי"א שלום שי'

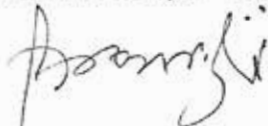
שלום וברכה!

במענה להודעתו מקבלת תשובה חיובית

ממילאנא,

יהי רצון שיהי' הקשר בשעה טובה ומוצלחת
ולבנין בית בישראל בית הסידוהי'.

בברכה

נ.ב.

בודאי מנצל ועושה ככל יכולתו בהפצת המעיינות הוצה
במקומו עתה, ובכלל בענייני מוסדות חב"ד ופעולות חב"ד אשר
באה"ק ת"ו.

עם חזרתו ל-770 כחתן, נכנס ר' שלום ליחידות שבה הורה לו הרבי במפתיע להשתלב בביסוס המוסדות בכפר חב"ד. ר' שלום לא התמהמה, ושב מייד לארץ הקודש.

עם שובו כותב לו הרבי:

"... שיסדר באופן הכי פעיל לניצול כישרונותיו במוסדות חב"ד אשר באה"ק ת"ו ומובן שכפר חב"ד לכל לראש..."

"בטח בכל עת מצוא מוסר עכ"פ נקודות ממה שנדבר כאן במאמרים ושיחות, ויהי רצון שיהיו דברים היוצאים מן הלב שאז נכנסים ללב השומע." (ממכתב ערב פסח תש"כ)

פלדטן-כפר חב"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

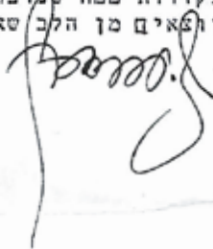
כ"ה, ערב פסח תש"כ
ברוקלין

שלום וברכה!
כמענה למכתבו מו' ניטן, ולפלא שעד עתה לא כתב.
והקוהי שעכ"פ מכאן ולהבא יכתוב כפרטיות המתאימה.

כמ"ש אודות עסקנותו ככפר חב"ד = באז"אק נדבר
קודם **נשאלו** שיסדר באופן הכי פעיל לניצול כשרונותיו במוסדות
חב"ד אשר באה"ק ת"ו ומובן שכפר חב"ד לכל לראש, שהרי בא משם,
אלא ~~שמה~~ שהענינים שכתבם הלויים כהשדלות כמשרדים וכו'
ומהנכון שמשך זמן ינסה כשרונותיו בזה, כמובן באופן דמסירה
ונחינה מתאים לגודל ערך הענין, ובהתאם להתוצאות יהליט.

בטח בכל עת מצוא מוסר עכ"פ נקודות ממה שנדבר כאן
במאמרים ושיחות, ויהי רצון שיהיו דברים היוצאים מן הלב שאז
נכנסים ללב השומע.

בברכה לחג כשר ושמה

כחתן קיבל ר' שלום עידוד מהרבי אודות הצלחתה של הכלה בעבודת השליחות שלה במילאנו, ובהתאם לכך ההוראה לדחות את מועד החתונה לאחר מחנה הקיץ.

"נעם לי לקרות במכתבו שב"ג תחי' תשהה במילאן לכה"פ עד אחר גמר הקייטנא, כי עזרתה ועבודתה שם - מצליחה ונחוצה ביותר..." (ממכתב י"ט סיון תש"כ)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYFacialh 3-3250

מוחזם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

כ"ה, יט' סיון תש"כ
ברוקלין

האברך שלום שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו שב"ג סיון והקודמד.

נכון הדבר להרשם לשכון החדש אשר בכפר חב"ד, כמובן אם יהי' בהסכס כ"ג תחי'.

נעם לי לקרות במכתבו שב"ג תחי' תשהה במילאן לכה"פ עד אחר גמר הקייטנא, כי עזרתה ועבודתה שם - מצליחה ונחוצה ביותר, טהאים לדברי מר ציפעל שי' שביקר כאן.

בהנוגע לפעולה ועבודה עלן, הנה כמעט ככאו"א ממוסדות חב"ד באה"ק ח"ו ועניני חב"ד, חסר כה אדם, וככ"א בהם יש לפעול - לא רק כביסוס הענינים וסידורם, אלא גם להרחיב ולהתפסטו. ואין הדבב תלוי אלא בהעובד ומשתדל בזה, כי אפשריות הכי גדולות ישנן, וכמו שכתבתי זה כו"כ פעמים, אלא שצריך להתעסק באופן של בנין והוספה.

בטח יודיע מפעילות ביה"ט, שביום א' דיו"ט הוא שהי' יום ההילולא הטאהים של טורנו הכעש"ט ז"ל, שנת סגולה להפצת מעינותיו, שהיא היא תורת החסידות, ועד שיגיעו גם חוצה.

בברכה לכשו"ט בכל האמור

תוכן דומה התקבל מהרבי גם לשליח במילאנו, הרב גרשון מענדל גרליק:

גרליק-מילאנא

RAEBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubawitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 18, N. Y.
HYcodeth 3-8250

מנהט מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
-----
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בייה, חיי טיון תשי"ב
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ רב פעלים
סוה' גרשון מענדל שי'

שלום וברכה
מאשרים קבלת מכתביו סמיו טיון/על המצורף
אליאט, ואתם ביקרני החי"ת אי"א נוי"נ זכו' רשיי שי' ציפעל
ובוראי ימסור פייץ בפרטינה.

דאי"ג נדבר אודות גן ישראל. ובודאי מרה
מברדלוב חחי' חשאה שם לכה"פ עד לאתר עונת הגי'ן.

בברכת הצלחה בעבודתו בקוש
ולבשו"ט בכל הנ"ל

חלק ממכתב הממוען לר' שלום ולאברך נוסף בכפר חב"ד בתקופה שלפני נישואיהם
(נדפס באגרות קודש חלק י"ט עמ' ש"ס):

"אמור אמרתי, אשר לאחרי שהיו הם כאן משך זמן, והרי אי אפשר שלא יהי
איזה רושם מזה להתאים לרצון רבותינו ותקוותם, הנה בחזרתם ועלייתם
לאה"ק ת"ו בכלל ובפרט לכפר חב"ד, מיסודו ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר,
הנה תיכף יכנסו ובאופן דקפיצה והשקעה (אריינשפרינגען און אריינטאן זיך)
בביסוס והרחבה והעמקת ענייני כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בכפר חב"ד וסביבו,
מתוך התלהבות וחיות אמיתיים..." (ממכתב ט' תמוז תש"כ)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מוחס מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

האכרן
האכרן שלום שי' פלדמן

כ"ה, ט' תמוז תש"כ
ברוקלין

שלום וברכה!

בעמדנו כסמיכות לימי יב' ויג' תמוז, חג הגאולה
של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, טמטר נפשו על הפצה החורה
בכלל והפצה המעינות ביחוד, לא אמנע מכתובת שורותי הבאות להלן,
והן:

אמור אמרתי, אשר לאחרי שהיו הם כאן משך זמן, והרי אי
אפשר שלא יהי איזה רושם מזה, להתאים לרצון רבותינו ומעלותם, הנה
בחזרתם ועלייתם לאה"ק ת"ו בכלל ובפרט חב"ד, מיסודו ובהנהלתו של
כ"ק מו"ח אדמו"ר, הנה תיכף יכנסו ובאופן דקפיצה והשקעה (אריינ-
שפרינגען און אריינטאן זיך) בביסוס והרחבה והעמקת ענייני כ"ק
מו"ח אדמו"ר אשר בכפר חב"ד וסביבו, מתוך התלהבות וחיות אמיתיים,
ובפרט שרובא דרובא עניינים אשר שם, גם בעיני כשר דואים שיש
להרחיבם כהנה וכהנה, והחסרון רק-כה אדם.

ונוסף על האמור-בהביא כחשבון, אשר כשעה טובה ומוצלחה מתקרב
זמן חתונתו של כ"א מהס, הרי עתה היא העת לנצל כל האפשריות בהנ"ל,
והרי זה גם טממש ליסוד ולבנינה בית בישראל בית הסידותי, ואין להאריך
בדבר הפשוט,

ויהי רצון שעכ"פ היכף לעבלת מכתבי זה, יתוקן האמור,
וכהוראת רבנו הזקן, באגרת החשובה סוף פרק ט' הי' רגיל לקרות דף
אחד יקרא ב' דפי' ובגם להחיים שבמחיצתם וסביבתם-להביאם לפעולות
חיוניות המורות, פעולות של בנין דועא, ואצפה לכשו"ס.

בברכה לכשו"ס ובברכה חג הגאולה

עדיין לפני החתונה, ר' שלום כנראה שקל להתעסק בהפצה בעיר חיפה, בעצת ר' ראובן דונין ז"ל, שהכירו מ-770. ועל כך כתב הרבי:

"...מובנת הפליאה והתמיהה לסיום מכתבו - השאלה ע"ד הסתדרות במקום אחר."

והרבי אף מדמה זאת למלאכת אנשים פשוטים, בעוד הרבי מצפה ממנו לנצל את כישרונותיו:

"... ואף שגדולה מעלת אנשים פשוטים - ידועה הוראת רבותינו נשיאינו בזה וע"פ משל - מזה שאומנותו לנוקב מרגליות ועוסק בחורש זורע ואופה, שאף שהלחם הוא מזונו של אדם, אבל לא זהו ניצול זמנו ולא זהו תפקידו, והנמשל מובן."

"... ויהי רצון שמכאן ולהבא יתעסק בענייני ביסוס והתפתחות בכפר חב"ד... הנקודה הכוללת היא, לנצל כישרונותיו בענייני חב"ד ובאופן מסודר ומניח את הדעת..." (ממכתב י"א מנ"א תש"כ)

פלדמן-כפר חב"ד
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנהט מענרל שניאורסאהן
לויכאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה י"א' מנ"א חש"כ
ברוקלין

האברך שלום שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ד חשוז, טובנת הפליאה והתמיהה לסיום מכתבו-השאלה ע"ד הסתדרות במקום אחר.

ואף שגדולה מעלת אנשים פשוטים-ידועה הוראת רבותינו נשיאינו בזה וע"פ משל-מזה מרגליות ועוסק בחורש זורע ואופה, שאף שהלחם הוא מזונו של אדם, אבל לא זהו ניצול זמנו ולא זהו תפקידו, והנמשל מובן.

וכתבו חיפה וכו'. ויהי רצון שמכאן ולהבא יתעסק בענייני ביסוס והתפתחות בכפר חב"ד, מיסודו ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זקוקולה"ה נבנ"ס זי"ע, ואף שאין להורות מכאן פשוטים בזה, אבל נקודה הכוללת היא, לנצל כשרונותיו

ואצפה לבשו"ס עכ"פ כהנוגע לעניניך מכאן

ולהבא.

בברכה,

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א
מזכ"ר

במכתב ברכה ליום ההולדת שלו - בעודו עדיין בחור, חתן לפני החתונה - פונה אליו הרבי בתואר "הרב", קירוב מיוחד ונדיר מאוד.

פלרמן כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYachin 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ר"ח אלול תש"כ
ברוך קלין

האברך ה"ח אי"א נו"נ כו'
הרב שלום ש"י

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת

שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון
ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שיהי' שנה תעלה אצלו
הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בליסוד התורה
וקיום מצוהי' מחוך הרחבה.

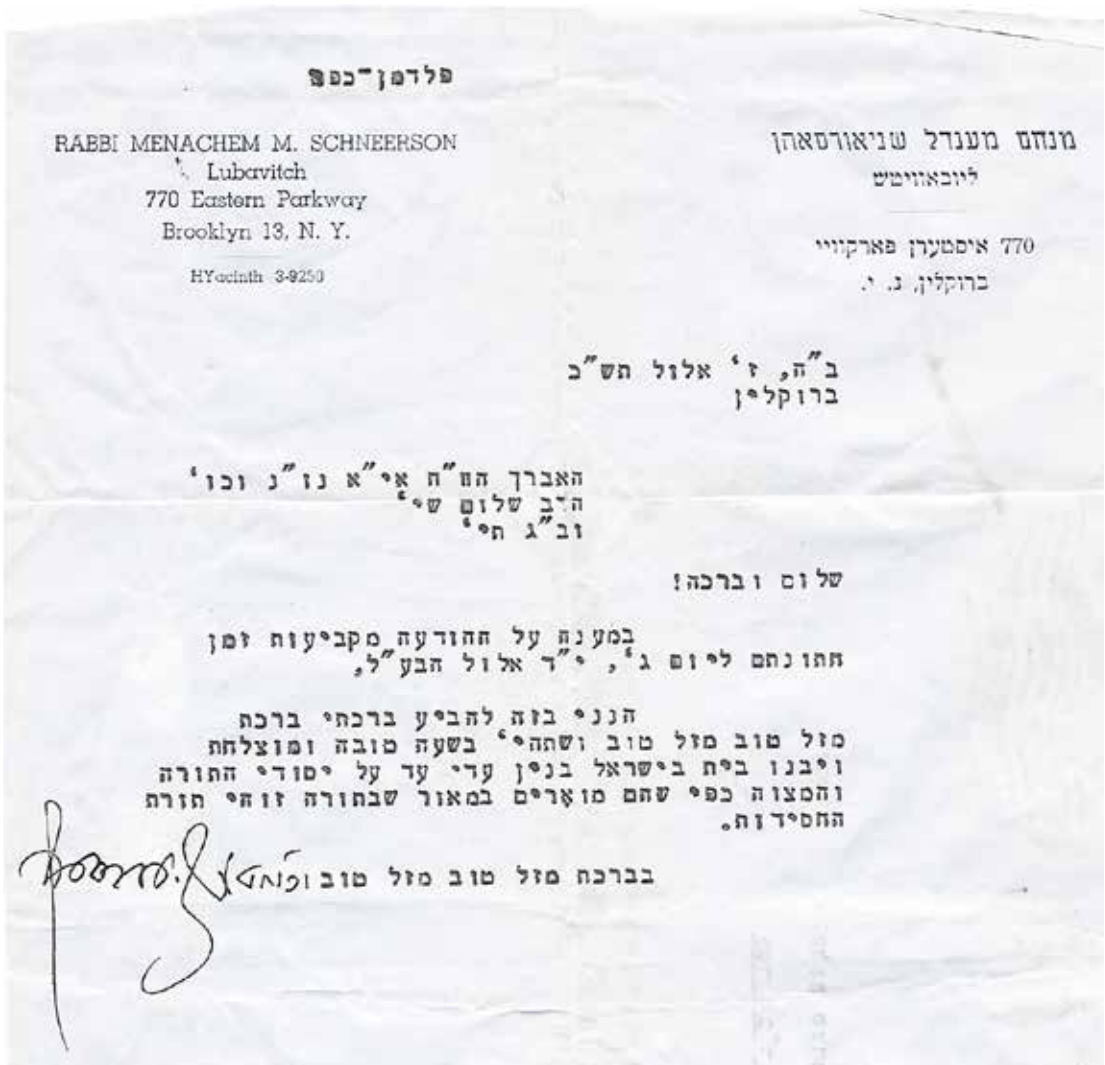
בברכה כוח"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכ"ר

לשאלת בענין דירתם יעשו בזה כדעה אחידה
של ב"ג תי' ושלום.

מכתב הברכה מהרבי לקראת החתונה (ז' אלול תש"כ).
גם במכתב זה פונה הרבי אל החתן בתואר "הרב", נוסח נדיר מאוד שאין כמוהו.

ר' שלום התמנה להיות מנהל הדפוס, כנראה כמעט שנה לאחר החתונה, והרכי בירך אותו על כך:

"והתקווה חזקה שעושה בזה במסירה ונתינה אמיתיים, ובאופן מסודר ובמרץ הדרוש ומתאים לחשיבות העניין וערכו בכלל. ובפרט שנמצא בכפר הב"ד, והנ"ל חלק הוא ממפעלי מייסד הכפר ומנהלו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ... ויהי רצון שגם על חבריו שיח' במוסד זה ובשאר המוסדות אשר בכפר ישפיע בכיוון זה וזכות הרבים מסייעתם..."

"בברכה לבשו"ט בעניינים הכלליים והפרטיים גם יחד..." (ממכתב ז' מנ"א תשכ"א)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacknash 3-9250

מוחס מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ז' מנ"א תשכ"א
ברוקלין

הו"ח אי"א נפ"נ וכו'
פנה' שלום שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נחבל מכתבו מה' מנ"א יום הילולא של האריז"ל, בו כותב אודות שינוי משרתו בעלי' בביה"ס לדפוס.

והתקווה חזקה שעושה בזה במסירה ונתינה אמיתיים, ובאופן מסודר ובמרץ הדרוש ומתאים לחשיבות העניין וערכו בכלל. ובפרט שנמצא בכפר הב"ד, והנ"ל חלק הוא ממפעלי מייסד הכפר ומנהלו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, וגם על זה נאמר אין לך דבר העומד בפני הרצון, שירצה ויהליט בהאסור ויצליח, ויהי רצון שגם על חבריו בכוסד זה ובשאר המוסדות אשר בכפר ישפיע בכיוונו וזכות הרבים מסייעתם, והרי נכתב מכתבו ביום הילולא של האריז"ל החי, ויומא מילתא היא.

נעם לי לקרות בסיום מכתבו אשר ועד הכפר התחיל לעבוד בכח ומרץ חדש, ויהי רצון שיקוים גם הסיוע שיהי' כל האסור בדרכי נועם בדרכי שלום ובאופן של ופרצת.

בברכה לבשו"ט בעניינים הכלליים והפרטיים
ש' יחד, ואשר יהפכו ימים אלו לששון
ולשמחה ולמועדים טובים

נתעבב המשלוח זז"ע נחבל מכתבו ע"ד הולדת הבת ונקרא שמה בישראל חי' פיגא שחליט"א. ויהי רצון מהשי"ת שיגדלה ביהר עם זוג' חי' לתורה ולתופה ולמעשים טובים מהון הרחבה.

" ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולתופה ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות יז, א) נשים במאי זכיין באקרוי' כו' באתנו, כו' ונטרין כו'.

בברכה מזל טוב

"לבשורות טובות בכלל ובפרט" (ממכתב ברכה ליום ההולדת, תשכ"ב)

פלרמן - כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ז המז' תשכ"ב
ברוקלין

הו"ק אי"א נו"נ וכו'
מזה שלום שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו.

בזדאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביזם
ההולדת. זיה"ר מהשי"ת שחיי' שנת הצלחה אצלו הן
בגשמיות והן ברוחניות ונוסיף בלימוד החורה וקיום
מצותי' מחוץ הרחבה.

בברכה (ממכתב) זצ"ל

בברכה לבשורות טובות עם הוספה בכתי"ק (ממכתב י"א אדר תשכ"ד):

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א אדר ה'תשכ"ד
ברוקלין, נ. י.

הו"ח אי"א נ"נ כו'
כו"ה שלום שי'

שלום וברכה!

באשר הנני קבלה סמכתו כיום ש"ס שבט.
ובעמדנו ימים אחדים לפני ימי הפורים,

ובפרט ע"פ דברי הז"ל במשנה: מגלה נקראת בי"א כו' בט"ו
- כי תתחיל מאחד עשר באדר זמן פורים הוא, או גם יום פורים
הוא -

יקוים בכאו"א, בהוכחי כלל ישראל, כמו שהי' בימים ההם
בזמן הזה, ובטו שנאמר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקו,
כששטו של סקרא וכדורשת הז"ל: אורה זו הורה ושמחה זה יו"ט

ב"ה
ל' אדר ה'תשכ"ד
אדר ה'תשכ"ד

בברכה לבשו"ט ולפורים שש"ס

הז"ל במשנתם: ריש מט' מגלה. בי"א כו' בט"ו: י"א כסנין
אוחיהו ו"ה שבט, ט"ו כסנין י"ה שבט שהפריד ביניהם עמלק
(של"ה פ' תצוה - שבט, א), שבטני בניו הי' חסן (הרבות שני
למג"א. מט' שופרים פי"ג). וראה טר"ה מגלה נקראת, הרפ"ט.
זמן. יום פורים: שהי' דעה בגמרא שט. גם יום: מדויק והו'
ט"סן" (ראה ט"ט סתר"א בפ"ג: זמן חסן תורתנו). ובדורשת
הז"ל: מגלה טו, טע"ב.

"לבשורות טובות בעניינים הכלליים והפרטיים" (מכתב ברכה ליום ההולדת,
תשכ"ד)

פלדסן - כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubarvitch

770 Eastern Parkway

Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 אימערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א סנ"א חשכ"ד
ברוקלין

הח"ק אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
סוה שלום ש"י

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת

שלום

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון
ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ה שתהי' שנת הצלחה אצלו
הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה
וקיום מצותי מתוך הרחבה.

בברכה זילאט דענין רעליג' וד' ברכות זילאט זילאט

אשר בזה גם קבלה מכתב זוג' הי' ואקראי
בל"נ הפ"נ שבז' ובמכתבו הוא על ציון כ"ק מו"ה
ארסו ר' זצוקלה"ה נבג' מ' זי"ע.

"המסיים בלקו"ת פ' השבוע בכל שבוע?" (ממכתב ברכה ליום הולדת, תשכ"ה)

פלדמפף"כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacnth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 אימפערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א מנ"א תשכ"ה
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ח שלום שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו סיום הולדת שלו,

בודאי ינהג במנהגי אנ"ש בזמן האחרון ביום
ההולדת,

ויה"ר מהשי"ת אשר תהי' שנת הצלחה אצלו הן
בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה ובקיום
המצוות בהידור מתוך הרחבה.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בטח שומר על שלשת השיקורים השונים לכל נפש בחומש
תהלים ותנאים, ועכ"פ יעשה כן מכאן ולהבא.

המסיים בלקו"ת פ' השבוע בכל שבוע?

הפ"נ שבמכתבו יקרא בעה רצון עה"צ הק'.

"ות"ח על הבש"ט מביהסל"ד" [=ותשואות חן על הבשורות טובות מבית הספר
לדפוס] (ממכתב כ"ד שבט תשכ"ח)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ד טבת, ה'תשכ"ח
ברוקלין, נ. י.

הו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה שלום שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו צמצם מאז.

וביום הסתלקות הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן,

אשר בשעת ההסתלקות הרי אז "גילוי הארת עיקר שורש שרשו ברום
המעלות במדריגה היוחר עליונה למעלה מעלה"

צמצם ומתגלה ומאיר מלמעלה למטה "כל עמל האדם שעמלה נפשו
בחיו" - אדם צדיק עליון עובד ה' באהבה במסירה נפשו לה' - ועי"ז
מאיר חסד ה' מעולם עד עולם על יראיו ופועל ישועות בקרב הארץ",

והנה כל אדם לעמל (שלו) יולד, ורבנו הזקן הרי כשמו כן הוא ועמלו,
וכמאמר הבעש"ט: שמו שניאור - שני אור - שני אורות - הוא יאיר בתורת
הנגלה ובתורת הנסתר,

וע"פ הכלל (והדין) דאמירה והתכללות בחיבה אחת מורה על האיחוד
ועד - לאיחוד בשלימות - מובן גם כאן שהכוונה לקישור ואיחוד שני
האורות ויחודם, כי תורה אחת היא,

הנ"ל מדי שנה בשנה, הרי הימים האלו (כאשר הם) נזכרים (כדבעי, הרי
אז כל ההארות וההמשכות) נעשים,

וגופא בחר רישא אזיל, כל אלה הלומדים תורתו - נגלה תורה
ופנימיות התורה (תורת החסידות) ובאופן האמור - ומשתדלים ללכת "בדרך
ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ו".

* * *

והנה כיון אשר קוב"ה אורייתא וישראל מתקשרין דא בדא וכל חד חד סחים
וגליא, מובן אשר התקשרות ואיחוד סחים וגליא דאורייתא והתקשרות ואיחוד
סחים וגליא דישראל תלויים זב"ז, וע"י שניהם באים ההתקשרות, כביכול,
ואיחוד דסחים וגליא דקוב"ה,

אשר ע"י כ"ז מקשרים ומאחדים את הבריאה כולה עם נשמתה - אור ודבר
הוי" המהווה נפש אותה מחי' ומקיימה,

העבודה אשר בה "תליא כל רזא דמהימנותא":

וידעה היום והשבת אל לבבך כי הוי" הוא האלקים בשמים ממעל ועל
הארץ מתחת אין עוד.

בברכה
שלום

מסיבה נתעכב המכתב עד העשירי בשבט - ויומא קא גרים ע"ד כל הנ"ל,
שרהי הוא יום הסתלקות הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר - ערב שבת קודש אחרי
הצות היום.
מכ" מר"ח שבט נתקבלו לוי"ה (הג"ה) (אג"ה) א.

"בנוגע למשרה המוצעת וכו' - כעצת עסקני אנ"ש שיחי' שעל אתר." (ממכתב טו"ב כסלו תשכ"ט)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מחנז מנודל שניאורטאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, טו"ב כסלו, ה'תשכ"ט
ברוקלין, נ. י.

הו"ה אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
כו" טו"ה שלום שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה המכתב מיום כ" ט"ח תמוז תש"ל: *הו"ה אי"א נו"נ עוסק בצ"צ*
ות"ח על הברכות - בקשר לחקופת הארבעים שנה.

ובלשון חז"ל: מלהך כבר אמורה, פירוש כו" שברכתך כתובה,
מואברה (הקב"ה) מברכיך.

ויה"ר שהא באופן של תוספת, שתוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר.

נעמה ביותר והביאה שמחה רבה הידיעה אשר רבים מהמברכים צרפו
להברכה וחזקו ואישרו אותה ע"י ענין של תומ"צ - הרומה לצדקה, לימוד
ענין בתורה וכו'.

ושלש מעלות בזה, זו למעלה מזו: עשיית מצוה - מוסיפה (בזה ובבא)
לא רק באדם העושה, כ"א בכל העולם כולו. יהרה מזה - באדם הגורם לעשייה
(ואפילו בלא הודע). והעולה על כולנה - באם העשי' לזכותו ובעדו.

ובאחי בהצעה יבקשתי אשר כל אחד מצבור המברכים יעשה שניהם, תלמוד
ומעשה, גם יחד - שהרי יש בזה מה שאין בזה, ולא עוד אלא שמעשה הצדקה
מוסיף עילוי "בכל מעשה המצות ות"ת כנגד כולן", ות"ה שהיא חיי בני'
ובדוגמת דגים במים - מובן שע"י הוספה בה בחיות האדם - נתוסף היות עי"ז
בכל מעשיו.

ובפרט שהימים - בין ימי הגאולה של אדמו"ר האמצעי - יו"ד כסלו -
ושל אדמו"ר הזקן - י"ט כסלו - שגאולה שניהם הייתה (ושייכה) לקריאת
(והוכן) הכתוב: פדה בשלום נפשי מקרב לי כי בריים היו עמדי, וביארו
חז"ל פירושו: אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור
מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין או"ה

בברכה חג הגאולה

הו"ה אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
אנ"ש שיחי' שעל אתר
טו"ב כסלו תשכ"ט

ובלשון חז"ל: ירושלמי הובא בתוד"ה ואברהם (חולין כט, א). ועיין ד"ה
אריב"ל כל כהן שמברך (תרכ"ט) על השינוי מירוש' שלפנינו (ברכות ס"ח).

שתוספתו מרובה על העיקר: ב"ר פס"א, ד. וי"ל שזוהי דרגא נעלית ביותר
על המד" (דב"ר פא, יג) יהרה מן העיקר. ואכ"מ. בכל העולם כולו: כגירסת
הרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד. ואפילו בלא הודע: במש"כ ממדה הפסית (משנה
סנה" נד, א). לזכותו ובעדו: וכהתפלה מי שברך כו' הוא יברך כו' בעבור

כו' לצדקה בעדו. וגם בת"ח שייך זה במתנה קודם הלימוד (עיין שו"ע יו"ד
טרמ"ו סו"א). יש בזה, בזה: ראה קדושין (ט, ב, ושי"נ). נחבאר בארוכה בדרוש
הצ"צ ד"ה ושנתם (אוה"ה ואההנן). בכל, כולן: אגה"ק לרבנו הזקן סו"ד,

ועייג"כ שם סו"ג. דגים במים: ראה ברכות (סא, ב). * נתוסף חיות: עיין
חניא ספ"ה. הייתה, פדה: כידוע באגרות ושיחות רבותינו נשיאי הב"ד (דיט'
כסלו ובכ"מ). וביארו חז"ל: ברכות (ה, א). וראה ד"ה פדה בשלום (לאדמו"ר
האמצעי - בס' שערי התשובה ח"א). ולהנשיאים אחריו בכל דור ודור).

(* וראה זבחים כב, א, ושי"נ, ובשו"ע אדה"ז חאו"ה סק"ס סי"ד.

"בברכת הצלחה בביסל"ד [=בבית ספר לדפוס]" (ממכתב ל' שבט תש"ל)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ל' לחודש שבט, הוא
ר"ח אדר ראשון,
ה"ש"ל. ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה שלום שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב **פצצע** מאד.

בהחלפת התקופה דעשרים שנה ומעלה מעת ההסתלקות-הילולא של
כ"ק מו"ה אדמו"ר נשיא דורנו,

שלאחרי הסתלקות - בכלל "נקל מאד לתלמידיו (כולל כל ההולכים
בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו)" לקבל חלקם מבחי" רוח רבם העצמיות
כו' ולא זיום בלבד" "הואיל ואינה בתוך כלי ולא בבחי" מקום גשמי".

וכעבור עשרים שנה ומעלה - הרי אמחז"ל דמבן עשרים שנה מוכר
בנכסי אביו (ואמחז"ל: התלמידים קרוים בניס והרב קרוי אב),

וע"פ ביאור רבנו הזקן במחז"ל זה - מובן, אשר מאז מיתוסף
בחיות וברצון ובהענוג ובמעשים טובים הבאים עי"ז,

ה"ז דרישה הסעה ושעה הכושר לעשות חשבון צדק מכל הפעולות במשך
העשרים שנה כעת ההסתלקות, פעולות בהאם לדרישה בעל ההילולא בחיים
חיותו בעלמא דין, ובכל שלשת הקווין עליהם העולם

- עולם כמשמעו ועולם קטן זה האדם -

עומד: תורה ועבודה (-זו תפלה) וגמילות חסדים (מצות),

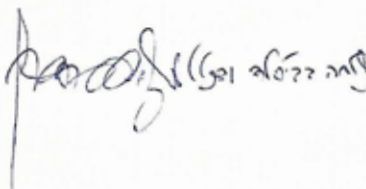
על מנה - להשלים את החסר ולהוסיף ולהעלות בהף מכאן ולהבא,

מתחיל בעסק בתורה (נגלה וחסידות) - בהקדמה עבודה ההפלה - ומסיים
במעשה המצות, מעשים טובים ומאירים,

ובכל אלו - מתוך מסירת נפש (הוא הרצון) ומתוך שמחה וחיות ואור
חסידותיים.

ויהי רצון שיבוא כהנ"ל בפו"מ ובהצלחה רבה ועד שיראו במוחש -
בלשון בעל ההילולא:

אשרנו מה טוב חלקנו בעבודת הלב ומה נעים גורלנו בעבודה המוח
ומה יפה ירושתנו לראות ולהרגיש האלקות בכל דבר ולהשלים הכוונה
העליונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

בברכת

נ.ב.
ז"ע נחקבל מכ"מ ר"ח אדר.

ברכה לרגל המעבר לדירה החדשה "משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה
בגשמיות וברוחניות בדירתם חדשה" (ממכתב י"א ניסן תשל"א)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א ניסן ה'תש"לא
ברוקלין, נ. י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה שלום שי'

שלום וברכה!

מכתבו מכ"ט אדר נחקבל: (הצב יצאנו עיניך)
דלקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא
עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע
ברכתי לחג כשר ושמה ולחירות אמיתי, חירות
מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב
עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה
כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו
חורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל
היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.
ולברכה בגשמיות וברוחניות משנה מקום משנה מזל לטובה
יצאנו אצלה! בברכת החג

סיפור
הסליים

פעם הגיעו חסידים לאדמו"ר הצמח-צדק, וביקשו לשמוע דא"ח. מכיוון שענו להם שכעת לא ייאמר דא"ח, אלא בשבת, הלכו לאכסניה שלהם. בתוך כך הגיע אל הצמח-צדק ר' הלל מפאריטש. כשהגיע ר' הלל, אמר לכבודו הצמח-צדק מאמר דא"ח.

כששבו החסידים לבית המדרש, ונודע להם שהחמיצו והפסידו אמירת חסידות, הם כמובן הצטערו מאוד. החסידים, שכל כך השתוקקו לשמוע מאמר חסידות, פנו שוב אל הרבי וביקשו ממנו שיאמר בפניהם דא"ח.

אמר להם הצמח-צדק: לכו לר' הלל, והוא יחזור בפניכם. אמרו החסידים: ר' הלל הינו כבר "כלי שני". הגיב הצמח-צדק: אבל היד סולדת בו.

והמשך הסיפור: לאחר שחזר ר' הלל את המאמר באוזני החסידים, הוסיף ולמד עימם תניא, כדי לרצותם ולשמחם. תוך כדי לימוד - כשלמד את פרק א' בתניא, אודות הצדיק - אמר להם: יש ג' מדרגות, האחת - צדיק, השנייה - חסיד, והשלישית - רבי. והסביר: צדיק הוא גבול, חסיד הוא בלי גבול, אבל רבי - הוא בלי גבול בגבול!

(בשם ר' אברהם מאיור)

ר' שלום היה בבחינת "כלי שני שהיד סולדת בו". כל סיפור שסיפר היה בתכלית הדיוק, נאמן למקור. כל סיפור שסיפר היה מקור להשראה, להתעוררות, לעיון ולמחשבה. כל סיפור היווה עוד נדבך במסע הבלתי נגמר, של חיפוש אחר האמת ושאיפה לעבוד את ה' כמו שדורשת תורת החסידות.

להלן יובא לקט מתוך הסיפורים שהיה ר' שלום חוזר ומספר; סיפורים ואמרות חסידיות העוברים במסורה מדור לדור, אותם שמע מזקני החסידים, וסיפורים על מה שראה וחווה בעצמו, בעיקר משנות לימודיו ב-770.

הסיפורים נחלקו לשלושה מדורים:

- מהות החסידות
- זקני החסידים
- זיכרונות משנות הנשיאות הראשונות
- אמרות חסידיות

לסיום נביא מקצת מתוך שפע האמרות החסידיות, קצרות ושנונות, שר' שלום כל כך אהב לחזור עליהן.

מהות התפילה

בול עץ או יצור חי

הרה"ק ר' פנחס הורביץ בעל ה"הפלאה" נמנה בתחילה עם המתנגדים לשיטת החסידות. כידוע, היה בעל ההפלאה גאון עצום, בקי בכל חדרי התורה ולמדן מופלג. פעם הזדמן לעירו של המגיד. שכנעו אותו להיכנס אל המגיד ולתהות על קנקנו, והוא נענה.

נכנס בעל ההפלאה אל המגיד, ואמר שחפץ הוא לדבר עמו בדברי תורה. ענה המגיד שאין הזמן מתאים. הוא - המגיד - לא ידבר עם בעל ההפלאה, ובמקום זאת המליץ לו ללכת לבית-המדרש ולשוחח בדברי תורה עם תלמידו, ר' זושא.

בעל ההפלאה תמה ואף נפגע מעט. אולם, מכיוון שכבר הגיע ונכנס ודיבר, החליט לשמוע לעצת המגיד ויצא לבית המדרש לחפש את הגאון רבי זושא. כאשר שאל את יושבי בית המדרש היכן נמצא הגאון רבי זושא, לא ידע איש את מי הוא מחפש. איש אינו מכיר גאון מפורסם בשם זה. עד שאחד התלמידים אמר: אולי הכוונה לזושא? הנה, יושב הוא בקצה בית המדרש ולומד...

ניגש בעל ההפלאה לר' זושא מאניפואלי ואמר לו: חפץ אני לדבר איתך בדברי-תורה. התפלא ר' זושא: אתי?! הוא כלל לא החשיב עצמו מתאים לדיון ברמתו של בעל ההפלאה. אמר לו בעל ההפלאה: הרבי הורה שאדבר עמך! שמע זאת ר' זושא, נענה ואמר: אם כך, הבה נדבר בנושא שבו אני עסוק כעת.

ר' זושא למד אז מסכת ברכות. הנושא שבו עסק היה מניין. לכל דבר שבקדושה דרושים עשרה - מניין. אומרת הגמרא (מסכת ברכות דף מ"ב ע"ב): תשעה וארון מצטרפין. ושואלת על כך הגמרא: וכי ארון גברא הוא?! ועונה: אלא, תשעה וקטן מצטרפין. (ואמנם כן הוא להלכה. בעתות מצוקה, כאשר חסר עשירי למניין, לוקחים ילד ונותנים בידו ספר קודש, ויכולים לומר קדושה וקדיש וכו').

קרא ר' זושא את הגמרא שלפניו, ושאל: וכי מה הייתה ההווא אמינא של הגמרא? האם יש מי שחשב שהארון הוא גברא? האם ארון הוא בן אדם? בעל ההפלאה שלט כמובן בסוגיה זו, ולמד אותה לעומק פעמים רבות, אך מעולם לא עצר לחשוב על נקודה זו שהעלה ר' זושא. נו, השיב בעל ההפלאה לר' זושא, הסבר אתה...

אמר ר' זושא: מהו ארון? הוא אמנם עשוי להכיל את כל התורה כולה, אך מה הוא עצמו? בול עץ! ועל כך שואלת הגמרא: וכי ארון גברא הוא?! האם הארון - שיש בו כל התורה - יכול להשלים מניין? לא! אמנם יש בו את כל התורה כולה, אבל הוא עצמו נשאר בול עץ! לכן קטן עדיף. הקטן הוא יצור חי, התורה משפיעה עליו וחודרת בו. הבין בעל ההפלאה את המסר וסופו שנעשה לחסיד של המגיד והיה מגדולי תלמידיו. (בשם ר' שמואל לויטין)

יש כתובת

בזמן ההתנגדות לחסידות היה יהודי אחד, שהיה אצל המגיד ממעזריטש והתקשר אליו, ואחר כך שב לעירו, שהייתה עיר של מתנגדים. כל בני הקהילה בעירו, והרב בראשם, הכריזו עליו חרם, על כך שהצטרף ל"כת". הם לא בירכו אותו לשלום, לא שוחחו עמו, לא צירפו אותו למניין וגזרו עליו נידוי מוחלט.

בוקר אחד, לאחר תפילת שחרית בבית הכנסת, כאשר כל המניין כבר התפזר לביתו ורק רב העיר נשאר במקום, ניצל אותו חסיד מנודה את ההזדמנות וניגש אל הרב.

רב העיר היה עסוק בקיפול הטלית והתפילין שלו, והחסיד ניגש: רבי, יש לי שאלה. בתחילה היסס הרב, הלא היהודי שלפניו נמנה עם ה'כת' רחמנא ליצלן, והוא עצמו היה ממטילי החרם עליו. ובכל זאת, מהו תפקידו של רב אם לא לענות לשאלותיהם של אנשי עירו? אמר לו: שאל...

שאל החסיד: כתוב "ואהבת את ה' אלוקיך", ועוד כתוב: "את ה' אלוקיך תירא". אלו פסוקים מפורשים שכל מוני המצוות מונים אותם כמצוות יסודיות. וואס טוט מען אז עס האט זיך נישט ליב, און עס האט זיך נישט מורא? [=מה עושים אם 'לא בא' לאהוב, אם לא מתעורר פחד?]

הרב הבין שהחסיד ששאל, מעוניין גם להשיב.

אמר החסיד: אתן לך כתובת. כדי לדעת איך מקיימים את המצוות הנ"ל, יש לנסוע למעזריטש. הרב אכן נסע אל המגיד ונעשה מתלמידיו הנאמנים.

הרב - לפני נסיעתו - שאל את החסיד בן עירו: וכשאבוא לשם, איך אכנס אל הרב המגיד? מי יכירני? וביקש מן החסיד שיצייד אותו במכתב המלצה. כתב החסיד מכתב

למגיד, ונתן אותו במעטפה בידי הרב, בתנאי שלא יקרא בו אלא ימסור אותו סגור לרבי.

הרב יצא לדרך מצויד במעטפה ובה מכתב ההמלצה, וכשנכנס לחדרו של הרבי מסר לו אותה. קרא המגיד את המכתב, נשא את עיניו והביט בפני הרב העומד מולו, ושוב עיין במכתב ושוב התבונן ברב. אינני רואה מה שכתוב פה - אמר המגיד - כנראה שטרחת הדרך פעלה את השינוי!

וחסידים מספרים, שבמכתב ההמלצה היה כתוב: "מכף רגל ועד ראש אין בו מתום" (ישעיהו א, ו). ועל כך הגיב הרב המגיד, שאינו רואה את העומד מולו במצב כה חמור, וכנראה שטורח הדרך כבר עידן אותו...

(בשם ר' שמואל לויטין)

הדבש והעוקץ

ר' מענדל פוטרפס סיפר כיצד התקרב דודו זקנו, המשפיע ר' הענדל קוגל ונעשה חסיד.

ר' הענדל ואחיו ישבו בבית המדרש ולמדו. הם היו אברכים צעירים שלמדו "אויף קעסט" [=סמוכים על שולחנות חותניהם]. באחד הימים, היה זה ראש חודש, עבר חסיד ביישובם והתפלל בבית המדרש שלהם. אותו חסיד התפלל באריכות, והאריך באופן מיוחד בתפילת הלל, ובמיוחד בקטע "סבוני כדבורים... (תהלים קיח, ב)". תפילה זו הרשימה את האחים.

כשסיים החסיד את תפילתו, שאלו אותו: מה הארכת כל כך בקטע זה? והשיב להם: על הדבורה אומרים אנו "לא מדובשך ולא מעוקצך", וגם בעבודת ה' יש לומר כך, "טו קיין מצווה נישט, און האב קיין פנייה נישט" [=אל תקיים מצווה, ושלא תהיה לך פנייה וכוונה זרה].

הדברים פעלו עליהם כל כך, עד שעזבו מיד את עירם ונסעו לצמח-צדק.

צהבו פניו

ב-770 נערכה מכירת המצוות במהלך ההתוועדות של שבת בראשית. הרבי הנהיג שהגבאי יחבוש שטריימל בעת המכירה, ולפניה יאמר דבר תורה או יספר סיפור. באחת השנים סיפר הגבאי ר' יוחנן גורדון בהתוועדות זו:

ר' זושא מאניפולי, שהיה עני, קיבל סכום כסף מרבו המגיד כדי לחתן את ביתו. בדרכו חזרה לביתו, הגיע לאחת העיירות ומצא בה מהומה רבת. התקרב ר' זושא ובירר מה התרחש. נודע לו שיש שם יהודי שחסך בעמל רב סכום כסף נכבד הנחוץ לו לחתונת ביתו, ועתה כל כספו נעלם לו, נגנב או אבד, והאיש - מרוב צער ותדהמה - התעלף ואין מצליחים להשיב לו את רוחו.

כששמע זאת הודיע ר' זושא שהכסף נמצא בידיו, ואכן הוא הגיע להחזירו. לשמע הבשורה התאושש היהודי מעלפונו, ור' זושא החל למנות את הכסף. נתן ר' זושא כמעט את כל הסכום, אך את השטר האחרון השאיר אצלו. התחילו הכול צועקים עליו ומכים אותו. החזר את הכול! - גערו בו, אצל בעל הממון זהו "דמים" תרתי משמע, הייתכן שתשאיר מכספו בידך?! אך ר' זושא שומע ואינו משחרר את הכסף. ובכן, לקחוהו למעצר.

הגיעו הדברים לאוזניו של המגיד. שלח המגיד את הסכום החסר וציווה שר' זושא יבוא אליו. כשהגיע ר' זושא למגיד, אמר לו המגיד: זאת הבנתי, שאת כספך נתת במסירות נפש עבור יהודי אחר; אבל ממה-נפשך? מה פשר המשחק הזה שלא נתת גם את השטר האחרון?

ענה ר' זושא: רבי, טאן א מצווה און בלייבן א שיינער איד?! - דאס ניין! [=רבי, לקיים מצווה ועוד להישאר יפה נפש? - זאת לא].

(ר' שלום הסביר שר' יוחנן סיפר זאת כדי לרמוז לקונים שלא יחושו כאילו על ידי קניית המצוות הרי הם 'שיינע אידן').

ר' שלום העיד, שהרבי עקב אחר סיפורו של ר' יוחנן, וכשהגיע לסימו - "טאן א מצווה און בלייבן א שיינער איד" - צהבו פניו של הרבי וניכרה הנאתו.

רק שולחן ערוך

ר' אבא פליסקין סיפר לר' שלום אודות ר' שמואל פבזנר, אחיה של סבתו של ר' שלום, מרת חנה מיכלא לויין.

פעם נפגשו ר' אבא ור' שמואל אחרי זמן רב שלא התראו. שאל ר' אבא: וואס מאכסטו? [=מה שלומך?]

ענה ר' שמואל בכאב: מה לעשות? נהייתי א שולחן-ערוך איד [=יהודי של שולחן-ערוך], ונאנת.

והסביר ר' אבא: באמת צריך להיות אזוי און אזוי... [=כך וכך] והראה באצבעו... כלומר לעבוד את ה' עבודה פנימית במוח ובלב, לעבוד באמת. והנה הוא, לצערו, 'רק' שולחן-ערוך איד...

אצלו זה באמת

היה זה בשנות אברכותו של אדמו"ר הזקן. באחת מנסיעותיו הזדמן בדרך לאכסניה בבעלותו של יהודי שהיה מכניס אורחים מופלג. המארח הכיר באורח שלו שהוא אדם מיוחד. הוא נכנס אליו לחדר ושאלו מיהו. אדמו"ר הזקן לא הסתיר, וענה שהוא מתלמידי המגיד.

אמר המארח לרבי שיש דבר המעיק לו, ורוצה הוא לשאול על כך. ופירט: אתם רואים את כל הכנסת האורחים שאני עושה כאן? אני מאכיל ומשקה וכו' וכו' - אבל כל זה אינו באמת! האם יש לכך ערך?

השעין אדמו"ר הזקן את ראשו על ידיו, נכנס בדביקות, ואחר ענה בניגון, כדרכו שהיה עונה בניגון: "אבער דער ארעמאן ווערט דאך זאט מיט אן אמת." [=אולם העני הלא נעשה שבע ב-א-מ-ת!]

וזוהי הוראה לרבים: יש המתיראים שמא פעולתם - הטובה - אינה "באמת", ואם כך - האם עליהם להמשיך? האם יש בכך ערך? וההוראה היא להמשיך. שכן המקבלים, התלמידים, המושפעים והמקורבים נהנים "באמת".

לא התפללתי

פעם הגיע חסיד לרבו הצמח-צדק וביקש לשמוע דא"ח בטענה: רבי, איך האב שוין דריי חודשים נישט געדאווענט... [=מזה שלושה חודשים שלא התפללתי (כראוי)].

מייד חגר הרבי את הגארטל והתחיל לומר חסידות.

החסיד שמע ושמע, עד שלפתע קרא: רבי, גענוג! [=מספיק]. (כלומר, די היה לו בזה, והרגיש שהוא כבר התעורר.)

ר' שלום היה אומר על סיפור זה: זהו חסיד, וזהו רבי.

דרוש מעצמך

אדמו"ר מוהרש"ב חיכה בתור להיכנס ליחידות אצל אביו הרבי המהר"ש, ועמו המתין גם חברו הרב יעקב מרדכי, הרב מפולטבה. כשיצא ר' יעקב מרדכי מהיחידות שאלו אדמו"ר מוהרש"ב מה היה ביחידות. וענה: ביקשתי ביחידות על הבנה (להבין לאשורה את החסידות שלומד), ואמר לי המהר"ש: "וואס מאנסטו ביי מיר, מאן ביי זיך" [=מה תובע הנך ממני, תבע מעצמך].

כששמע זאת אדמו"ר מוהרש"ב, אמר שאם כך - הוא אינו נכנס ליחידות.

ת"ק מדרגות

פעם, כשישב אדמו"ר הזקן עם החסידים ודובר אודות "בינוני", התבטא אדמו"ר הזקן: "כגון אנא בינוני" (בדומה למובא בפרק א' בתניא אודות רבה, שאמר על עצמו "כגון אנא בינוני").

הגיב ר' משה וילנקר ואמר: אם-כן, אנחנו אפילו איננו בינונים?! והסביר על כך ר' שמואל לויטין, שסיפר את המעשה: ר' משה וילנקר נמנע אפילו מלכנות את עצמו בתואר רשע!

השיב לו אדמו"ר הזקן: יש ת"ק מדרגות בבינוני.

פרפראות

פעם בי"ט כסלו התוועד רבי לוי יצחק, אביו של הרבי. כדרכו דיבר ר' לוי"צ בסגנונו, ומולו ישב ר' איצ'ה דער מתמיד שנזדמן אז לשם.

לאחר זמן שאל ר' לוי"ק את ר' איצ'ה: וואס זאגט איר ר' יצחק? [= מה אתה אומר ר' יצחק?], וענה: פשעטלאך [= פרפראות]. ושוב דרש ר' לוי"ק, ור' איצ'ה חוזר על שלו, "פשעטלאך".

כך חזר הדבר ונשנה כמה פעמים, עד שהקפיד ר' לוי"ק ואמר: מעיד אני עליי שמים וארץ, שאין תיבה אחת ב'עץ חיים' שהתוכן שלה איננו אחדות השם!

זקני התסידים

גוש של מסירות נפש - ר' מענדל

ר' שלום העיד על עצמו שהיה מאוד קרוב עם ר' מענדל פוטרפס ע"ה. הייתי לוקח אותו ברכב לאן שרצה, סיפר, והייתה לי בזה כוונה אישית; פשוט מאוד אהבתי לשמוע אותו... על סיפורי ר' מענדל הוא חזר ללא הרף. ואכן, סיפורים אלו אודות ר' מענדל, מוכרים בעיקר ממנו, כי ר' מענדל סיפר לו ושיתף אותו.

לפעמים, אחרי ההתוועדות בשבת בבית הכנסת, היה ר' שלום ממשיך לישיבה או לביתו של ר' מענדל, כדי לשמוע אותו מתוועד. פעם הגיע לישיבה ומצא את ר' מענדל מנמנם על השולחן... הבחורים התפזרו לאטם, ור' שלום התיישב מול ר' מענדל, התבונן בו ואמר לבחורים: ראו, גוש של מסירות נפש---

ר' מענדל פוטרפס נכנס ליחידות אצל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב בהיותו בן שמונה שנים.

הרבנית הכניסה אותו, באמרה: דאס איז רחל-לאה'ס אייניקל, ער איז א נאמען נאכן טאטען. [=זהו נכדה של רחל לאה, הוא נקרא על שם אביו.] (ר' מענדל היה יתום מלידה, מנחם מענדל בן מנחם מענדל וסבתו הייתה חברתה של הרבנית.)

אדמו"ר מוהרש"ב בחן את הילד מראשו ועד רגלו, ואמר: זאלסט זיין אן ערלעכער איד און מיט לאנגע יארן. [=תהיה יהודי ירא שמים ולאריכות ימים.]

כאשר היה ר' מענדל במחנה העבודה ר"ל, שרר רעב כבד כל כך, עד שהיה כל גופו נפוח מן הרעב. כאשר כינסו את כל החולים המסוכנים, שלא חשבו שיעמוד להם כוחם לשרוד, נלקח גם הוא, ר' מענדל, ביניהם, וכבר לקחו ממנו את בגדיו. וכך שכב שם מכוסה בסדין, עם עוד כמה וכמה אסירים חולים מוכי רעב, בהמתנה לסוף ר"ל.

אז, מספר הוא, חלפה בראשו המחשבה: דאס הייסט לאנגע יארן? [=האם לזאת

ייקרא אריכות ימים?] וסיים ר' מענדל את סיפורו: רואה אתה... טאקע מיט לאנגע יארן. [=אכן זכיתי לאריכות ימים ב"ה].

(ר' מענדל נאסר וגזרו עליו גלות עם עבודת פרך למשך 25 שנה. למעשה הוא ריצה עשר שנים במחנות ושחרר בשחרור ההמוני עם מותו של סטלין ימ"ש. אולם רק אחרי עשר שנים נוספות הוא הצליח לצאת מרוסיה ולהתאחד עם משפחתו - אשתו וילדיו - שמהם היה מנותק במשך 18 שנים.)

האמן לי, אמר ר' מענדל לר' שלום, שם, ב"הרי החושך" - היה לי טוב, חשתי טהרת הלב!

כששאל ר' שלום, שהכיר את ר' מענדל וידע שהוא טיפוס מאוד משפחתי: והאישה? והילדים? איך ייתכן שהיה לך טוב כשאתה מנותק מהם?

השיב ר' מענדל: לא חשבתי אודותם! כשאתה יודע שהמחשבה אינה יכולה להועיל - הסביר ר' מענדל - אתה משתמש בכוח הסחת הדעת, ואינך חושב!

סיפר ר' מענדל: שם, ב"הרי החושך", היו לפניי שתי בעיות, כשרות ושמירת שבת. בנוגע לכשרות - אין בעיה! מדוע? פשוט לא אוכלים! ובנוגע לשבת? ובכן, ניגשתי אליהם מלכתחילה ו"הודעתי" להם: ראו, אני בשבת לא אעבוד! יכולים אתם להרגני, עשו בי כרצונכם, אך בשבת לא אעבוד!

וסיים ר' מענדל: ווייזט אויס אז עס איז געווען מיט אן אמת [=כנראה שאמרתי זאת מתוך אמת פנימית], ובשבת אכן מעולם לא עבדתי!

כאשר היה ר' מענדל במחנה העבודה, היה זמן שבו שרר רעב כבד מאוד, והיה המצב מסוכן עד לפיקוח נפש ממש. לפתע הגיעה אספקת אוכל: הגיעו חביות עם דגים. והיו אלו דגים כשרים. אולם ר' מענדל שם לב שהחביות משוחות בשומן (השומן שומר על חבית העץ), וייתכן ששומן זה הוא של בע"ח טרף.

התחיל ר' מענדל לפלפל בינו לבין עצמו. הרי השומן שעל דפנות החבית הינו "בטל

בשישים" ביחס לתכולת החבית. ושוב פלפל - והכול בזמן רעב כבד שבו נשקפת סכנת חיים כפשוטה, הדוחה את כל התורה - אך השומן הוא "דבר המעמיד", והדין הוא "דבר המעמיד, אפילו באלף לא בטל..." אך מצד שני, אם לא יאכל, הרי ימות ר"ל. והמאבד עצמו לדעת, אין לו חלק לעולם הבא!

וכאן נזכר ר' מענדל, ששמע את הסיפור הידוע על אדמו"ר הזקן: כאשר היה אדמו"ר הזקן בבית הסוהר רצו להאכילו בעל כורחו מאכלות אסורות, והוא התנגד. אמר השר לאדמו"ר הזקן, אם לא תאכל - הרי הנך מאבד עצמך לדעת, והמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא! ענה לו אדמו"ר הזקן: "ניט עסן קיין טריפה, און נישט האבן קיין עולם הבא!" [=עדיף לא לאכול טריפה ולא לקבל חלק בעולם הבא!] נזכר ר' מענדל בסיפור זה, והחליט שלא יאכל מן הדגים!

ושוב חשב לעצמו, הרי דברי אדמו"ר הזקן היו על עצמו, ואני - אני שייך לדרגה נעלית כזו, "איך האלט נישט דערביי" [=אני אוהו בכך]. ושוב התלבט ואמר לעצמו: הואיל ואני 'חיצון', כעת אנצל את החיצוניות שלי וכך אנהג! (ניט עסן קיין טריפה און נישט האבן קיין עולם הבא). ואכן - סיים ר' מענדל את סיפורו - לא אכלתי את הדגים, וב"ה שרדתי.

(ר' מענדל קישר זאת עם ברכתו של הרבי הרש"ב לאריכות ימים.)

אדמו"ר מוהרי"צ אמר שאלו היושבים במאסר - הרביים איתם.

אמר על כך ר' מענדל: אני ראיתי את זה. והוא הסביר: אף פעם לא עלה במחשבתי שאני אבוד. תמיד, במשך כל הזמן שהייתי "שם", היה לי ביטחון שאני אצא.

ר' מענדל סיפר שהיה זמן שישב בחדר שממנו היו מוציאים להורג. בכל לילה בערך בחצות הייתה נשמעת נקישה בדלת והיו מכריזים שם של אחד האסירים. האסירים הבינו היטב למה הכוונה, והיו מתבטאים בהומור שחור על חברם שהוצא מהחדר: "הוא כבר לא ישחק איתנו קלפים..."

היו שני סוגי תגובות, סיפר ר' מענדל. היו כאלו כששמעו שקוראים להם, וידעו במה מדובר, נעשו אין ואפס, ואיבדו צלם אנוש. "עשה עמי מה שתרצה, קח אותי, תוביל, תהרוג..." והיה סוג נוסף של תגובות. אלו, אחרי ששמעו שקראו בשמם, היו מתחילים לצעוק. זעקות נוראות, שאגות, כחיות פצועות. מה עשו הסוהרים האכזריים? תפסו את

ידיו של האסיר המובל למוות מאחורי גבו ותחבו לפיו כדור מנוקב. לנשום הוא יכול, אך לצעוק אינו יכול. אין שומעים אותו. ובכן, השתרר שקט.

ר' מענדל אמר שראה בתגובות האסירים המובלים למוות שתי דרגות של ביטול.

והוא, שראה כל זאת בעיניו, אמר שאף פעם לא עלתה במוחו מחשבה שכל זה נוגע גם לו, אף פעם לא חשש שהנה יבוא הלילה ותישמע הדפיקה בדלת ויכריזו "פוטרכס בוא". הוא ידע, מחזיקים אותו רק כדי להפחיד אותו, רק כדי שיישבר בחקירה ויספר מה שמעוניינים הם לשמוע.

והכוח הזה של הביטחון, למרות התנאים שבהם הוא מצוי להיות בטוח שייצא משם בשלום - זה לא בכוחותי שלי, אמר ר' מענדל, אין זה אלא כוחם של הרביים שהיו עמי.

ר' מענדל סיפר שתמיד היה לו כזית מצה ללילה הראשון של חג הפסח. לעתים היה לו אפילו יותר מכזית, ושמר מהמצה גם לשנה הבאה, וכך הייתה לו מצה לחג. ר' מענדל נתן מהמצה שלו לאסיר יהודי נוסף.

ר' מענדל, שהיה עם אותו אסיר בחדר אחד, הבחין שהלה מתכוון לאבד את עצמו לדעת. הוא הכין לעצמו חבל תלייה והתכוון לאבד את נפשו. כאשר כבר כרך את החבל סביב צווארו ניגש אליו ר' מענדל, קרע את החבל וסטר לו על לחיו. האסיר היהודי כעס על ר' מענדל שחיבל בתכניתו, אולם כעבור שנים בהשגחה פרטית הוא נפגש עם ר' מענדל אחרי ששניהם שרדו את התופת וניצלו. או אז הוא חיבק את ר' מענדל, נשק לו ובירכו על כך שהשאיר אותו בחיים, והוא שב והתאחד עם משפחתו וכו'.

ר' שלום שאל את ר' מענדל: מה היה לו לאותו אסיר שביקש להתאבד? הוא ירד מדעתו? השתגע?

להפך, השיב ר' מענדל, דווקא הוא היה הנורמאלי! במקום הזה, בתנאים האלו, בלי שום סיכוי לצאת, מי רוצה חיים שכאלו?

פעם עמד ר' מענדל והתפלל. עבר שם אחד האסירים, רוצח נתעב שנשפט לשנות מאסר רבות והריגה לא היותה בעיה עבורו. כשראה את ר' מענדל מתפלל, אמר לו: השתגעת?

ענה ר' מענדל: אני ממך עצות לא ביקשתי.

והאסיר ההוא איים: אתה עוד תזכור לי את זה.

למה ענית לו? שאל ר' שלום. ומה את חושב? - השיב ר' מענדל, האם אין לי נפש הבהמית? שהמנוול הזה יעיר לי על התפילה שלי? (ר' מענדל, בענוותנותו ובפיקחותו לא ניסה להצטדק ולהסביר שנכנס עם אותו גוי רשע לוויכוח לשם שמים.)

בהמשך, הועבר ר' מענדל למחנה אחר, וגם אותו גוי הועבר לשם. העבירו את האסירים ממחנה למחנה לעתים קרובות, כדי שהאסירים לא יתרגלו למקום, שלא יהיה להם שמץ של הרגשה נוחה. במחנה החדש תפס אותו אסיר עמדה חשובה, והוא נעשה מפקח על עבודת האסירים. אמרו לו חבריו של ר' מענדל: גם זה וזה (נקבו בשמו) נמצא כאן, והשיב להם: והאלוקים גם נמצא כאן!

אותו גוי הצמיד לר' מענדל בן זוג לעבודת הפרך שלהם, אחד שהיה עובד ללא הפסקה. ר' מענדל, אף שהיה גיבור פיסי, חש שכוחותיו אינם עומדים לו. אחרי זמן מה הגיעה לר' מענדל חבילה מביתו ובה קצת מוצרי יסוד. מתוך המעט שקיבל הכין חבילה קטנה ונתן לאחראי שהציק לו. במחנה היו מצרכים אלו יקר המציאות. הוא קיבל את ה'מתנה', ומייד החליף לר' מענדל את ה"חברותא". נשמתו לרווחה, סיפר ר' מענדל.

בחלוף פרק זמן הגיע המאפינור, ושאל את ר' מענדל אם יש לו עוד... הוא אמר לר' מענדל שיש לו קשרים עם הרופא, והציע לסדר לו חופשת מחלה, כלומר - שלא ייצא לעבודה. ר' מענדל ענה שבעוד זמן מה יזדקק לכך. כיוון שהתקרב חג הפסח, ובחג הפסח לא אכל ולכן לא היה לו כוח לעמוד במכסת העבודה.

אוי, אתה טיפש - אמר הגוי. עכשיו נותנים לך חופש, תיקח. בעוד חודש נסדר אישור חדש...

ר' מענדל היה מהפעילים שארגנו את העשאלונים המפורסמים, שבהם יצאו משפחות אנ"ש מרוסיה לאחר מלחמת העולם השנייה. בשלב מסוים שלח ר' מענדל את בני משפחתו וצירפם ליציאה באחד העשאלונים, בעוד הוא עצמו נשאר ברוסיה, עם כל הסכנה שבצעד זה, על מנת להמשיך במלאכת ההצלה של שאר החסידים ובני משפחותיהם. ר' מענדל סיפר ששני דברים פעלו עליו להישאר ברוסיה.

הדבר הראשון היו דברי אמו, במענה לשאלתו אם לצאת עם בני משפחתו. וכך אמרה

האם: לפי ההלכה, אם נקרתה לך אבידה בדרך, וראית אותה אך לא נגעת בה ולא השבת אותה לבעליה, הרי עברת על לאו אחד בלבד, "לא תוכל להתעלם". אולם אם הרמת את האבידה, אם כבר לקחתה בידיך ואינך ממשיך במצווה להשיבה לבעליה, הרי שאז הנך עובר על איסור גזילה וכו'. וכך גם בענייננו, אמרה אמו של ר' מענדל לבנה, מכיוון שהתחלת להתעסק בהצלת היהודים, עליך להמשיך עד שייצא האחרון שבהם! (איזו עוצמה של אמא יהודייה! מדהים שכך תורה אם לבנה!)

והדבר השני היו דברי ר' יונה מפולטבה בהתוועדות בסוכה: "הייסט דאס אז מסירות-נפש האט אויך א ברעג" [=כלומר, אם הנך יוצא בשעה שעדיין יש חסידים שלא יצאו, משמע שגם למסירות נפש יש גבול].

ר' מענדל היה נוסע עם ר' שלום בכל יום שישי למבצע תפילין בראשון לציון. ברבות השנים נחלש ר' מענדל וקשתה עליו ההליכה. גם הפעולות הפשוטות של כניסה למכונית ויציאה ממנה תבעו ממנו מאמץ רב, עד שלמתבונן מהצד קשה היה לראות זאת. בנוסף, במקום שבו הוצב הדוכן להנחת תפילין לא היה מקום חנייה, עובדה שהקשתה עוד יותר. למרות הקשיים התמיד ר' מענדל והמשיך לנסוע למבצעים לזכות יהודים במצוות הנחת תפילין.

ר' מענדל חש בקושי שנגרם לו ולסובבים במאמץ להגיע ולבצע את המבצעים. באחד מימי שישי הוא אמר לר' שלום: שמע, אתה הלא מתפלא - אם זה כל כך קשה, מדוע אני עושה זאת. האם אני כזה חסיד גדול, שבכל עניין של הרבי, כמו מבצע תפילין, אני מקפיד עד כדי מסירות נפש? ועוד מטריח אחרים ומפריע להם...

ואז הסביר ר' מענדל, שדבקוּתו הבלתי מתפשרת בהליכה הקבועה למבצעים נובעת משתי סיבות. הסיבה האחת נעוצה בתקופה שבה היה בהרי החושך. בזמנים אלו היו שנים שלא היו לו תפילין. (הוא התבטא פעם: הלוואי שהיום - עם התפילין הכי מהודרות - שאתפלל כך כמו שהתפללתי שם...)

ר' מענדל הסביר בתמימות ממש: חסר לי. תפילין אלו שלא הנחתי בתקופה ארוכה שלא היו לי תפילין, חסרים לי. ועל כך דרוש תיקון. זה שאני מניח תפילין עם עוד יהודי, אולי זהו תיקון לתפילין שאני לא הנחתי.

(זוהי תחושה של חסיד! למרות שהוא היה אנוס ובוודאי לא עבר כל איסור בכך שלא הניח תפילין בזמן מאסרו, כואב לו חסרונם של התפילין והוא חש צורך לתקן.)

והסיבה השנייה: רוצה אני לעשות משהו, שאדע שבזה אני שייך במשהו לרבי. אחרת, "וואס פאר א מחותן בין איך מיט אים?" [=איך נעשינו מחותנים?] על ידי מה, ובמה, השייכות שלי?

ר' מענדל הסביר שמבצע תפילין הוא תקנה של הרבי. לגבי הוראות אחרות של הרבי, אף פעם אינך יכול להיות בטוח שאכן מילאת את הכוונה בשלמות. אולם בעניין של מעשה - הנחת תפילין עם עוד יהודי - אין מקום לפלפולים ובוודאי ממלאים הכוונה. כאן אני מרגיש - סיכם ר' מענדל - שאני עושה משהו, ובשביל זה כדאי לטרוח.

סיפר ר' מענדל: פעם ישבו והתוועדו בקידוש ביום השבת, ובחדר הסמוך התפלל באריכות ר' איצ'ה דער מתמיד. היושבים בקידוש הרעישו, כדרך המתוועדים, וההמולה הפריעה לר' איצ'ה בתפילתו. נכנס ר' איצה וביקש, אם אפשר, להיות יותר בשקט. גיסו של ר' מענדל, ר' זלמן סריברנסקי, סנט בר' איצ'ה, כטוב ליבו ביין: מה אתה עושה מעצמך ומתפילתך 'מציאות' וכו' וכו'?

סיפר ר' מענדל, שכל זמן שר' זלמן סריברנסקי הטיח בו 'אש וגופרית', עמד ר' איצ'ה, ופשוט צהבו פניו (כלומר קיבל את הדברים באהבה). אך לאחר סיום ה"דרשה", אמר ר' איצ'ה: פונדעסטוועגן [=מכל מקום], אם אפשר להיות יותר בשקט...

(במוצאי השבת חלה בנו הקטן של ר' זלמן וחומו עלה. נוצרה בהלה בקרב החסידים. הם היו בטוחים שזוהי חלילה 'קפיда' של ר' איצ'ה(!). הלכו לבקש ממנו מחילה, ור' איצ'ה ביטל את כל העניין במחי יד. ואכן הילד הבריא.)

ר' שלום סיפר ששאל את ר' מענדל: בספרי אדמו"ר האמצעי מוצאים אנו פעמים רבות (בסוף ההקדמה לספרו 'דרך חיים' ובמקומות נוספים) את הלשון: "ואני את נפשי הצלתי", מה הכוונה בזה? וכי אדמו"ר האמצעי דואג רק לעצמו?

ור' מענדל מיד ענה. (במאמר המוסגר: ר' מענדל היה אומר, שכאשר שואלים שאלה אצל מישהו, והלה משיב מיד - סימן הוא שהעניין אמת. כלומר, הנשאל כבר חשב על הנושא קודם, והוא ברור לו ומונח אצלו. ואילו כאשר שואלים והנשאל מהרהר ורק אחר כך עונה - אין הדבר כך.)

הכוונה היא, הסביר ר' מענדל: יעצט דארפסטו אליין טאן [=כאן עליך לעשות

בעצמך]. משל למה הדבר דומה? לאב שהיה הולך עם בנו ומגן עליו, וכשבאה סכנה נושא אותו על כתפיו וכו', עד שמגיע מצב שבו האב אינו יכול עוד לגונן על הילד, ונותן לבנו לדאוג לעצמו.

והכוונה בנמשל: הרבי נותן ומשפיע הכול מלמעלה, אבל ישנו שלב התלוי בעבודת האדם עצמו. הרבי מסביר את התפקיד המוטל עלינו, אבל סוף סוף צריך כל אדם למלא את התפקיד ולעבוד עליו בעצמו.

סיפר ר' מענדל: שאלו מתנגדים את חסידי אדמו"ר האמצעי, כיצד זה מדבר רבכם במאמריו אודות מדרגות פרטיות בתאוות היצר הרע וגסות הנפש הבהמית? מניין לו, לרבי, ידע ושליטה במצבים נחותים כל כך?

והיו החסידים עונים להם: אומרים לו מלמעלה!

ופירשו חסידים, שהפירוש הוא כפשוטו - מלמעלה מגלים לו! ויש שפירשו שהבין הרבי מ"זה לעומת זה", כלומר מתוך הכרת המדרגות שבקדושה מבין הרבי כיצד זה בלעו"ז.

סיפר ר' מענדל: היה חסיד אחד, שהיה מעוזריו המרכזיים של ר' יחזקאל פייגין בהחזקת הישיבה, והיה עסוק מדי יום ביומו באיסוף כספים למען תומכי תמימים.

אותו יהודי היה דר עם התמימים, בישיבה. ראו הבחורים שבלילה, לפני השינה, הוא קורא קריאת שמע ונאנח. שאלו אותו: על מה האנחה? הרי עושה הנך מה שצריך לעשות, כל היום כולו בשביל תומכי תמימים וכו'... וענה: יע. מען טוט, מען טוט, אבער עס שמעקט... [=כן, עושים, עושים, אבל זה מסריח].

לבקש את הרבי - הסתלקותו של הרבי הרש"ב נ"ע

בשנה האחרונה לפני הסתלקות אדמו"ר מוהרש"ב, אמר הרבי בהתוועדות: בכלל, אסור להיות טיפש (נאר), חסיד אינו שוטה, בכלל קשה 'לצייר' (לדמיין) חסיד שוטה.

שאל ר' ישראל נעוולער: הרי פעמים דובר שיש מעלה בשוטה? ענה הרבי: יענער נאר איז גאר א קלוגער [=שוטה זה, הריהו לגמרי חכם].

והמשיך הרבי: אז מען קומט אהין (כלומר למעלה, אחרי מאה ועשרים) דארף מען זיך בעטן צום רבי'ן [=צריך לבקש את הרבי]. אני אינני יודע כלום, איך ווייס מיין רבי, אונדזערע רביים. [=אני יודע את הרבי שלי, הרביים שלנו.]

שאל ר' זלמן הבלין: הרי למעלה, אפילו את הדלת של הרבי לא נמצא? ענה הרבי: נישקשה, נישקשה [=סביר].

שאל הרב יעקב לנדא: ואם ישאלו, האם למדת? האם ציית? וכו', ענה הרבי: דארף מען טאקע לערנען, דארף מען טאקע פאלגן [=אכן צריך ללמוד, אכן צריך לציית וכו']. לאחר הדברים האלו, השתררה בחדר אווירה עגומה (קאלאמוטנע). אז עודד הרבי: בכל זאת, למדנו מאמר, שמענו מאמר...

(פרטי סיפור זה אומתו על ידי הרב אליהו לנדא שיחי' ששמע מאביו.)

ר' מענדל נסע עם ר' שלום לבקר יהודי שהיה נוכח בשעת ההסתלקות של אדמו"ר מוהרש"ב, באומרו: בוא נשמע את הלשון.

אותו יהודי העיד על עצמו שזוכר הוא את הלשון במדויק - עד כדי כך שבכל מצב, גם אם יעירו אותו באמצע הלילה, יחזור על המילים האלו אות באות. וכך סיפר:

בסמוך להסתלקות אדמו"ר מוהרש"ב, היה נשמע בזה הלשון: "ער ווערט נתבטל א ביטול במציאות, א ביטול עצמי, א ביטול שלמעלה מטעם ודעת. אז ער איז מתבונן באורך ורוחב איז מאיר א אור עצמי און עס ווערט נתבטל דער 'יש' פון נשמה וואס דאס איז אליך הוי' נפשי אשא, וואס ביי דעם האלט מען!" [=הוא מתבטל ביטול במציאות, ביטול עצמי, ביטול שלמעלה מטעם ודעת. כשהוא מתבונן באורך ורוחב מאיר אור עצמי וה'יש' שבנשמה בטל, וזהו 'אליך ה' נפשי אשא', שבה אוחזים!]

ר' שלמה חיים סיפר שהוא היה הראשון שמסר פ"נ לאדמו"ר מוהרי"צ לאחר ב' ניסן תר"פ, וכך היה:

אדמו"ר מוהרי"צ סירב לקבל את הפ"נ, פרץ בכבי ואמר לו: איך האב מורא פון "לא תונו" [=ירא אני מפני "לא תונו איש את עמיתו"].

ר' שלמה חיים כבר החל לסגת, ואז שאל אותו הרבי: באוהל היית? והמשיך ואמר לו: נו, אני אקח זה לאוהל של אבא.

על מי תשאיר אותי - ר' ישראל נעוולער

במשך כל ימי השבעה לאחר הסתלקות אדמו"ר מוהרש"ב (בב' ניסן תר"פ), שהה ר' ישראל נעוולער בבית רבינו. לאחר סיום השבעה, כשחשב לילך לביתו, אמר לו אדמו"ר מוהרי"צ: "ישראל, אויף וועמען לאזסטו מיר?" [=ישראל, על מי אתה עוזב אותי?]

ר' ישראל נעוולער היה מלמד דרדקי. הילדים היו יושבים סביב שני שולחנות, לפי קבוצות גיל. פעם, בעוד המלמד ישב עם קבוצה אחת, השתובבו הילדים שבשולחן האחר, ואחד מהם העיף פתיתי נייר לעבר המלמד. 'מטוס הנייר' נתקע בזקנו של המלמד, והוא העניש את הילד בעונש המקובל באותם ימים, וסטר לו.

אחר כך, כשביקש ר' ישראל להמשיך בשיעורו, הוא ניסה לקרוא בגמרא הפתוחה לפניו, אך לפתע השעין את ראשו על ידיו וגעה בכי: הכיתי יתום... (וכי איך יכול הוא לחנך בעודו עושה את ההיפך?)

כאשר היה ר' ישראל נעוולער ביחידות אצל אדמו"ר מוהרש"ב, דרש ממנו הרבי להתפלל באריכות גם בימות החול - לכל הפחות בשני ובחמישי - ולא רק בשבתות.

הרצה ר' ישראל בפני הרבי את סדר יומו העמוס. בבוקר משכים הוא קום, והוא מלמד ושוחט ובעל משפחה וכו'. בפשטות אין לו זמן כדי להאריך בתפילה.

אמר לו אדמו"ר מוהרש"ב: גערעכט ביסטו, אבער קיין שכל איז דאס נישט [=צודק הנך, אולם 'חכמה' - אין כאן (כלומר, בסופו של דבר אין זה צעד נכון)].

להכיר באמת - ר' זלמן משה

ביום ההילולא ב' ניסן בשנת ה'תש"ט, שחל ביום שישי, הלכו הבחורים שלמדו בישיבת תומכי-תמימים בתל-אביב (ובניהם ר' שלום, שהגיע אך לאחרונה לארץ הקודש) לביתו של החסיד ר' זלמן משה היצחקי ברמת-גן, להתוועד עמו. כשהגיעו הבחורים, יצא אליהם ר' זלמן משה כשספר חסידות בידו (היה זה "קופיר", כנראה משנות הסמ"כים). ר' זלמן משה הניח את הספר על השולחן לפניו, כאותו תינוק שאינו יכול להיפרד מהבקבוק שלו, ממנו הוא יונק את חיותו.

התחילו לנגן, ודיבר ר' זלמן משה כל העת על כך שצריך להכיר ממש את אדמו"ר מוהרש"ב בעל ההילולא, "מען דארף קענען דעם רבי'ן אקוראט". וחזר על כך פעמים רבות. בשלב מסוים התחיל לנשק את ספר החסידות שלפניו ולבכות. בתוך כך פתח את הספר, והראה ליושב לידו - היה זה הת' יואל כהן שיחי' - קטע מסוים: "לוחות הראשונות לא היו בהם אותיות כלל!" (ר' שלום הסביר פעם שאותיות הן כלים המעלימים על האור, ובלוחות הראשונות לא היה שום דבר שהעלים).

בהמשך אותה התוועדות שאל הת' שד"ב קסלמן ע"ה את ר' זלמן משה, הייתכן להכיר את הרבי "אקוראט" [=בדיוק], והרי הרבי הוא מאוד נעלה וכו'. והמשיך ש"ב קסלמן, וסיפר סיפור ששמע מאביו ר' שלמה חיים:

בזמן הצמח-צדק היה החסיד ר' מרדכי יואל אחד מה'יושבים', שהיו מקבלים קצבה למחייתם מאת הרבי. הקצבה הייתה מועברת על ידי חיים בער הגבאי. אותו ר' מרדכי יואל לא היה ממושמע לגבאים. מרגלא בפומיה של ר' מרדכי יואל, שהרבי הוא ... ואל ... אין צורך במוצעים! כתגובה על דיבוריו אלו של ר' מרדכי יואל נגד הגבאים, הם לא העבירו לו את הקצבה. הגבאי פשוט כעס עליו והפסיק לתת לו.

פעם אחת הכריז הגבאי בשם הרבי שהיום לא תתקיים יחידות. אמר ר' מרדכי יואל: נו, היינט איז דער טאג [=היום הוא היום]! ניגש והמתין ליד דלת חדרו של הרבי. הוא שמע את הצמח-צדק מסתובב בחדרו (ומנגן?). לפתע פתח הצמח-צדק את הדלת ואמר: הרי דובר שהיום לא תתקיים יחידות? עניתי - סיפר ר' מרדכי יואל - שתי מילים (שתיים זה לא שלוש ולא אחת, כך נהג לספר). לקחו הצמח-צדק בידו והכניסו לחדרו, והייתה לו יחידות מיוחדת. מה היו שתי המילים שבגינן הכניסו הצמח-צדק לא סיפר ר' מרדכי יואל מעולם. גם לר' הלל לא סיפר, ואחר כך הצטער על שלא סיפר לו, אך היה זה כבר לאחר הסתלקותו של ר' הלל.

במהלך היחידות שאל הצמח צדק את ר' מרדכי יואל ממה הוא מתפרנס. השיב ר'

מרדכי יואל שהגבאי כועס עליו על שאומר הוא שהרבי הוא ... ואין צורך בממוצעים... כששמע זאת הצמח-צדק, צחק מאוד. (והיה ר' מרדכי יואל אומר שהוא צוחק עדיין בגן עדן...) ואמר לו הרבי שמכאן ואילך יקבל את הקצבה מבן הרבי, אדמו"ר מהר"ש. נו, סיים הת' שד"ב קסלמן את הסיפור, איך אפשר להכיר את הרבי אקוראט? לית מחשבה תפיסא ביה.

כששמע זאת ר' זלמן משה, הגיב ואמר: ר' מרדכי יואל היה ... בוודאי צחק הצמח-צדק בראותו לפניו ... שכזה... בחסידות כתוב שאפילו מלאכים ונשמות למעלה איז אויך א נעכטיקער טאג [=גם כן יום האתמול (כלומר, כל הדרגות הגבוהות הן הארה בלבד ולא עצמות)].

אחרי התוועדות זו של ב' ניסן, חשקה נפשו של ר' שלום לחזור להתוועד שוב עם ר' זלמן משה. ואכן בשבת אחר הצהריים צעד אליו בלוויית שד"ב אלפרוביץ ע"ה.

הלכנו ברחובות תל-אביב, סיפר ר' שלום, הלכנו בשיינקין אך לא ראינו שיינקין... עד שהגיעו לביתו של ר' זלמן משה, כבר יצאה השבת. אמר בנו של ר' זלמן משה לאביו: באו בחורים להתוועדות. יצא ר' זלמן משה, אחרי הבדלה, וה'ביכל' חסידות עדיין בידו. הביט בהם ואמר: איר פוילט זיך לערנען? גייט אהיים! [=אתם מתעצלים ללמוד? לכו הביתה!]

כדי להבין את דברי ר' זלמן משה - הדרישה והשאיפה להכיר את הרבי - כדאי להכיר את ההקשר שבו נאמרו הדברים, בעקבות דברי אדמו"ר מוהריי"צ בשם אדמו"ר המהר"ש:

דזהו ההפרש בין שלושה אלה: הבעש"ט, הרב המגיד ממעזריטש וכ"ק אאזמו"ר הזקן.

צו דעם בעש"ט איז גיווען גינוג אז מי איז גיווען א מקושר, ענין ההתקשרות הוא לעשות דבר בפועל כפי הוראתו, כמו בענין אמירת אותיות שבתורה, או השקידה באהבת ישראל,

צו דעם מגיד - האט מען געדארפט לערנען, ולא הספיק ענין ההתקשרות בלבד, כ"א היו צריכים להיות אצלו לראותו ולהתלמד מאתו ההנהגה,

ואצל כ"ק אאזמו"ר הזקן לא הספיק ענין ההתקשרות וגם לא ענין הראי' וההתלמדות מדרכיו, מי האט איהם גידארפט פארשטיין, און די וואס האבען איהם פארשטאנען זיינען גיווען גאר אנדערע פון די אנדערע חסידים ניט נאר פון די מקושרים, נאר אויך אפילו פון די גרויסע בעלי השכלה.

(רשימת אדמו"ר מוהריי"צ, נדפסה בספר המאמרים תש"ט)

ר' שלום הוסיף: אצל הרבי שלנו יש הכול, ההתקשרות אל הרבי אפשרית בכל אחד משלושת הסוגים. הרבי נותן אפשרות לכולם. יש מי שמקיימים את הוראותיו של הרבי ובזה הם מקושרים, יש מי שנוסעים אל הרבי, אבל מי שמכיר ומבין את הרבי - זוכה להגיע להתקשרות בדרגה הנעלית ביותר.

הראש מואר - ר' דוד הורודוקער

סיפר ר' מענדל: ר' ישראל נעוולער ור' דוד הורודוקער ישבו והתוועדו. אמר ר' ישראל לר' דוד: אומרים עליך שיש לך שייכות לאהבה ויראה. ור' דוד שומע ואינו מגיב.

ממשיך ר' ישראל וחוזר על דבריו. אומרים עליך שיש לך שייכות לאהבה ויראה... אהבה ויראה? - תמה ר' דוד - פעם, כשלמדו והתפללו, איז עפעס א קיצל געווען בעת דעם דאוונען [=הורגש איזה 'דגדוג' בעת התפילה].

ר' דוד אמר שאין הוא מבין כיצד נוצרת בעיה של "ביטול תורה". הרי המחשבה נמצאת באופן תמידי, אם כן, תמיד אפשר לחשוב וללמוד!

סיפר ר' ראובן קמינצקי ז"ל (וכשסיפר זאת געה בבכי): פעם, כשהיה ר' דוד חולה, נכנסו לבקרו ושוחחו עמו.

אמר ר' דוד: אין קאפ איז ביי מיר ליכטיג, וואס זאל איך טאן אז איך טאר נישט.

[=הראש שלי מואר, מה אעשה שאסור לי...] (מפני שהיה חולה מעיים חשש להרהר בענייני תורה.)

ר' ישראל נח בליניצקי ור' דוד הורודוקער ישבו בהתוועדות בסעודת פורים. הימים היו ימי הרעב, ולכן כשרק "הריחו משקה", כבר השפיע והורגשה התעוררות. אמר ר' ישראל נח: ר' דוד, אומרים עליך שאתה לא מקושר. וחזר ר' ישראל נח על דבריו אלו. דמעות זלגו מעיניו של ר' דוד, ולבסוף ענה: מה לעשות? ולשקר איני יכול...

ר' מענדל שמע מר' דוד הורודוקער דברים מיוחדים אודות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (למרות שאמרו עליו מה שאמרו):

פעם, בתקופת נשיאותו של אדמו"ר מוהרש"ב, הבטיח אדמו"ר מוהרי"צ לר' דוד שידאג לו למשרת רבנות, וכמובן שתקופה מסוימת לפני כן ילמד ויתכונן למשרה. לאחר זמן הגיע ר' דוד לאדמו"ר מוהרי"צ, אך הרבי לא אירגן עבורו מקום לרבנות.

נכנס ר' דוד לאדמו"ר מוהרש"ב ושטח את טענותיו, על כך שאדמו"ר מוהרי"צ לא קיים את הבטחתו. ענה אדמו"ר מוהרש"ב: כאשר בני (וכאן נקב הרבי בשמו) אומר משהו, אז אמירתו אמירה; אבל מה יעשה אתך?

סיפר ר' מענדל שאדמו"ר מוהרי"צ סיכם עם ר' דוד שיעסוק משך תקופה מסוימת בלימוד הלכה, אך הוא - ר' דוד - מה עשה? התפלל במשך כל שעות היום...

פעם ראה ר' דוד את אדמו"ר מוהרש"ב נכנס באמצע היום לאוהל רבותינו הקדושים, וגם בנו - אדמו"ר מוהרי"צ - נכנס לאוהל כשהוא לבוש בגדי משי וחבוש שטריימל.

או אז - סיפר ר' דוד - ראיתי שאין זה דבר פשוט.

הרהור של תשובה - ר' ישראל נח

בסמרקנד, כאשר היה שם קיבוץ של חסידים, היו נוהגים לעשות קידוש בשבת כמו שצריך. ר' מענדל, שנמנה עם האברכים המתוועדים בשבתות, מצא פעם את ר' ישראל נח בליניצקי בשבת אחר הצהריים, כשהוא שוכב על כיסא נוח. ניגש אליו ר' מענדל ושאל: על מה אתה חושב עכשיו? אענה לך, אמר ר' ישראל נח, אני חושב לעצמי: האם פעם אחת בחיי היה לי הרהור תשובה אמת? ...

השכלה ועבודה - ר' חוניע

מוצאו של החסיד המפורסם ר' אלחנן דב מרוזוב, "ר' חוניע", לא היה ממשפחת חסידים.

כשהוא הגיע בפעם הראשונה לליובאוויטש, לחתונת אדמו"ר מוהריי"צ, נשאר שם לחודש תשרי. מישוהו נתן לר' חוניע כסף לנסיעה, ושאל אותו אם הוא חוזר או נשאר לשהות בישיבה. השיב ר' חוניע כי אינו יודע עדיין אם יישאר, אולם היות ששמע מאמר מהרבי (אדמו"ר מוהרש"ב), והרבי שאל קושיה בתחילת המאמר, מעניין אותו מהו התירוץ לשאלה. אמרו לו שיש המשך, במאמרים הבאים הרבי ימשיך ויתרץ. ובכן, נשאר ר' חוניע בליובאוויטש כדי לשמוע עוד מאמר ועוד מאמר. שמע דא"ח עוד ועוד, ונהיה ר' חוניע.

אדמו"ר מוהריי"צ אמר לר' חוניע מרוזוב: מילא ב'עבודה' - בייג איך זיך פאר דיר [=אני בטל בפניך], יש לך אהבה, יש לך יראה, האבא אמר עליך שאתה פנימי; אבער אין 'השכלה' ... [=אולם ב'השכלה'...], והרים את ידו הק' כמנצח.

והסביר ר' שלמה חיים קסלמן: וההשכלה של הרבי מהי? (כלומר, אצל הרבי אין אלו שני עניינים שונים, אצל הרבי גם ההשכלה הלא היא עבודה!)

ר' מענדל שיחי' מרוזוב סיפר: כשהייתי צעיר, הייתי בהתלבטות. מצד אחד, התמימים אמרו על אבא (ר' חוניע) שהוא אינו מקושר (ואני, בחור צעיר, מה שהבחורים המבוגרים אומרים - הרי זו האמת...) אולם מצד שני, אישיותו של אבא שבתה את לבי,

ובפרט בזמן ההתוועדויות. כשאבא היה מתוועד - הייתי מוקסם ממנו, נמשכתי אליו כמו למגנט.

עד שפעם אחת, בזמן ההתוועדות, כשטענו כלפיו שהוא אינו מקושר, אמר: וואס ווילן זיי פון מיר? איך האב זיך גענומען צו זיין חסידות און עס גייט ביי מיר נישט... [=מה רוצים הם ממני? התמסרתי לחסידות שלו וזה 'לא הולך' לי...]

או אז הבנתי, אמר ר' מענדל מרוזוב, שההתקשרות של אבא קשורה בהתמסרות ללימוד החסידות וכו', דבר שלא שמעתי מכל הצעירים ה'מקושרים'...

רק מה שיש - ר' שלמה חיים

פעם בשמחת-תורה, לאחר סיום ההקפות, הלכו מבית הכנסת לר' שלמה חיים קסלמן להתוועדות. ר' שלמה חיים התאכסן אז אצל ביתו מ' יהודית ליסון. כשראתה גב' יהודית את כל הקהל הגדול נכנס לביתה, התחילה להתרוצץ ולארגן פארבייסן [=טעימות] ואף הלכה לשכנים להביא אוכל.

קרא לה אביה הצדה ואמר לה: גיב וואס דו האסט. וואס דו האסט נישט, מאנט מען ביי דיר ניט. און זיי נישט צעטראגן [=תני מה שיש לך. מה שאין לך אין תובעים ממך. ואל תהיי טרודה].

היה זה ב"ב תמוז בשנת תשי"א או תשי"ב. ר' שלום למד אז בישיבה ששכנה בפרדס, בלוד.

בלילה הייתי עייף, סיפר ר' שלום, ונרדמתי בחדרי. באמצע הלילה, בסביבות השעה אחת או שתיים, התעוררתי לקול שירה הבוקעת מהאולם: "גאוותו גדלה עולם מהכיל, עיוזו לספר כוח מי יכיל".

התרוממתי ממיטתי, נטלתי ידיים, יצאתי בשקט מהחדר ונכנסתי לאולם. והנה נגלה לפניי מחזה: יושב ר' שלמה חיים, ובוכה. אבל מה זה בוכה? לא היה זה בכי, כמו שפוגשים לפעמים, דמעות חיצוניות שהאדם הבוכה נהנה מבכיו. כאן ראיתי את ר' שלמה חיים בוכה, וניכר שהבכי נובע מעומק לבו. היה זה מחזה איום ונורא.

הדמעות זלגו על לחייו של ר' שלמה חיים וכולו רעד, עד כדי כך שלא הצליח להצית את הסיגריה שבידו.

אחר כך נראה היה שהוא נרגע. בואו אספר לכם למה בכיתי, אמר ר' שלמה חיים לבחורים, מה הזכיר לי הניגון. פעם ברוסיה, בטשקנט, בשמיני עצרת - סיפר ר' שלמה חיים - ישבנו בהתוועדות בסוכה אצל ר' פרץ מוצקין. אחרי ההתוועדות קמו ללכת להקפות, ובדרך, כשהלכו מסוכתו של ר' פרץ לבית הכנסת, שרו את השיר הזה: גאוותו גדלה עולם מהכיל, עיזו לו לספר כוח מי יכיל... נזכרתי, הסביר ר' שלמה חיים, איך הרגשתי אז את תוכן העניין של מילות השיר הזה, ואיך אני מרגיש זאת עכשיו? איזו התרוממות רוח שרתה אז לעומת המצב הנוכחי.

ולפתע, תוך כדי דיבור, בום! שוב התחיל לבכות...

אחר כך אמר ר' שלמה חיים בעצמו: זה לא שאני מבין היום פחות מאשר הבנתי אז. בינתיים גדלתי ולמדתי, ובפרט עכשיו שהגיעו כל מיני מאמרים מודפסים. אכן יש ידע, אבל איך זה מורגש בנפש?

וסיים ר' שלום: זוהי דוגמה לציור של עבודה פנימית.

בזמן הרעב אירע שעבר ר' שלמה חיים קסלמן ליד ביתו של ר' ישראל נעוולער. ראתה אותו אשתו של ר' ישראל נעוולער, והכירה שהוא ממש רעב ר"ל, וקראה לו לאכול לחם (מן המעט שבמעט שהיה בבית).

למרות הרעב הכבד סירב ר' שלמה חיים באמרו: ישראל צריך לאכול כי הוא הרי מחנך תלמידים, מה שאין כן אני, הריני סתם א לידיקגייער [=הולך בטל].

(ר' שלום, כשסיפר זאת הפטיר: מה זה לידיקגייער? והלא הוא למד והתפלל...)

חסר העיקר - ר' אהרן יוסף

ר' אהרן יוסף בליניצקי ע"ה ביקר בכפר חב"ד, וישב בקידוש בבית הכנסת בית-מנחם עם ידידו ר' מענדל והתוועדו.

בתוך הדברים פונה ר' אהרן יוסף לר' מענדל: פון ווען ביסטו געווארן א חסיד? [=ממתי נעשית חסיד?]
ענה לו ר' מענדל מיד: מבטן האם!

אמר ר' אהרן יוסף: איך מיינן א חסיד ממש, וואס לערנט און דאווענט [=אני מתכוון לחסיד ממש, שלומד ומתפלל].

ר' אהרן יוסף אמר לר' שלום: כיצד שייך היום, בתקופתנו, לדבר על משהו ב'עבודה', כאשר חסר העיקר...

חשבתי, סיפר ר' שלום, שר' אהרן יוסף מתכוון לכך שחסר היום החינוך החסידי השורשי. אך לא לכך רמז ר' אהרן יוסף. ובכן, מהו העיקר, לדבריו? שחסר הלימוד.

בסוף נתדבר - ר' יונה פולטאבער

כיצד התקרב ר' יונה הכהן מפולטבה ונהיה חסיד? ר' יונה היה תלמיד תיכון, בן למשפחה יהודית מסורתית. הגיעה עונת המבחנים ונקבעו מבחנים לשבת. התלבט ר' יונה מה לעשות, שכן אם ייעדר מן המבחן, יירדו לטמיון כל לימודיו. התייעץ ר' יונה עם כמה וכמה, ואמרו לו שהמבחנים האלו דוחים את השבת, הלא אם ייבחן - יזכה בתעודה, ויהיה לו מקצוע, ויוכל להתפרנס. המבחן כל כך גורלי, אמרו לו, עד שהוא דוחה את השבת ומותר לו להיבחן.

הגיעו הדברים לאוזניו של ר' פיניע ראקשיקר (שרייבר). אמר לו ר' פיניע לר' יונה: מה? הדבר דוחה שבת?! ובדבריו, נתן לו להבין שזוהי סברה מופרכת לחלוטין. ואכן ר' יונה השתכנע ולא הלך להיבחן בשבת, וכנראה בהדרכתו של ר' פיניע הנ"ל נהיה לאחד התמימים המיוחדים.

ר' יונה פולטאבער, כשהיה לוקח משקה היה משתמש בכוח המעשה. פעם ישב בהתוועדות אחד שלא הבין בר' יונה וכו', ור' יונה סטר לו. הלה התעצבן, נעמד והחזיר לר' יונה.

קם ר' יונה ועמד על רגליו כשידיו שמוטות (ור' שלום, בכל פעם שחזר וסיפר זאת, היה נעמד גם הוא), ואמר: ווייסט וואס? איז גיב דו מיר, אבער מיר וועלן זיך צונופריידן [=אתה יודע מה? אז תחטיף אתה לי, אבל שאנחנו נתדבר בינינו].

בהתוועדות שנערכה בביתו של אחד החסידים ברוסיה התוועד ר' יונה פולטאבער. ר' יונה תבע מבעל הבית שיוציא את בנותיו מהשקאלע [=בית הספר הממלכתי]. ר'

יונה חזר ותבע ודרש: מ'דארף דיר פלעטען די קאפ [=יש לשבור לך את הראש]. הוא חזר על כך שוב ושוב, עד שלבסוף - 'ברוך אומר ועושה' - לקח בקבוק ושבר אותו על ראשו של בעל הבית. נהייתה המולה, לאותו חסיד ירד דם ובנותיו טיפלו בו וכו'.

כעבור שנים, כשסיפר ר' שלום על התוועדות זו בנוכחותו של ר' מענדל, שאל ר' מענדל: מדוע אינך מספר את העיקר? העיקר חסר מן הספר! ומהו סופו של הסיפור? ובכן, כבר למחרת, ביום ראשון, הוא אכן הוציא את בנותיו מבית הספר!

השכלה ועבודה

פעם הייתה גזירה מסוימת על עניין ביהדות. הוחלט לגשת לדבר עם יהודי בעל עמדה שיכול היה לסייע. שמו של אותו יהודי היה פיניע. בעברו היה תמים, אלא שירד מן הדרך ונעשה קומוניסט. ובכן, שלחו אליו את ר' פיניע ראקשיקער שינסה לדבר אל ליבו ולרתום אותו לעזרת אחיו היהודים.

הלך ר' פיניע ראקשיקער לאותו פיניע בליל שבת, ומצאו בביתו שהוא יושב, לומד ליקוטי תורה ו...מעשן! ר' פיניע דיבר עמו, והלה אכן הבטיח לעזור.

בסוף השיחה שאל ר' פיניע את פיניע: אמור נא לי, איך זה הגעת למצב ירוד כל כך? וענה לו: זהו מהשכלה ללא עבודה.

שלנו ושל אחרים - הרב מאיר אשכנזי

הרב מאיר אשכנזי ביקר פעם בבית בנו ר' משה בתל אביב. לפתע נשמע בחצר קול בכי של ילדים. גב' דבורה אשכנזי (אמו של הרב מרדכי אשכנזי ע"ה) ניגשה לבדוק מה קורה, חזרה ואמרה: עס איז נישט אונדזערע [=לא שלנו]. אמר לה חמיה הרב מאיר: און אייב עס איז נישט אונדזערע קינדער, דארפן זיי וויינען? [=ואם אין הם הילדים שלנו, צריכים הם לבכות?]

הרבנית דבורה ע"ה סיפרה, שמאז התביישה להישיר אליו מבט.

על הרב מאיר הנ"ל ציין ר' שלום, שמאופן ישיבתו וכו' ליד הרבי, ניכר היה הביטול הפנימי שלו.

לאחר פטירתו של הרב מאיר אשכנזי, התייחס הרבי למאורע בהתוועדות בשבת, ואמר שהשווער [=חמיו] ואדמו"ר מוהרש"ב וכו' עושים את מה שצריך עבורו אחרי הפטירה.

תירוץ לקושיה?

מסופר על אחד החסידים (כמדומה ר' מאיר שמחה חן) שהיה מחנך של תלמידים. כאשר היה קורה שאחד התלמידים איחר או התנהג בדרך בלתי הולמת, היה שואל אותו כמובן לפשר התנהגותו. וכאשר השיב התלמיד, היה אומר: איך פרעג בא דיר א קשיא, ענטפערסטו מיר א תירוץ? [=אני שואל אותך שאלה, ואתה משיב לי תירוץ?] אני רוצה שלא תהיה כלל שאלה!

ר' שלום סיפר שהמסגרת ר' שלום מרוזוב, כאשר היה בחור מצטדק ומתנף את עצמו על שלא הגיע לסדר, היה אומר: אבער מ'דארף טאקע אופשטיין און טאקע לערנען... [=אולם צריך הרי לקום וצריך ללמוד].

הלוואי ברוחניות - ר' לייזער צ'עצ'עסקער

ר' לייזער צ'עצ'עסקער היה חסיד גדול, אחד מראשוני התמימים. כבר בצעירותו נפל למשכב והיה מרותק למיטתו. הוא היה בעל ייסורים רבים אבל היה תמיד בשמחה.

ר' מענדל סיפר ששאל אותו פעם מה שלומו, הוא היה אז בסבל מחריד, וענה ר' לייזער: הלוואי ברוחניות נישט ערגער [=לא יותר גרוע].

כשהתפלא למה כוונתו, והרי בגשמיות לא היה לו מאומה, הסביר ר' לייזער: הרואה אתה? אותה חצי כוס חלב ששתיתי, מתעכלת בגופי והופכת להיות בשר מבשרי ומעניקה לי חיות; ואילו פרק התניא שלמדתי - האם התאחד עמי כל כך?

רוצה הבטחה - ר' שמואל לויטין

סיפר ר' שמואל לויטין: באחת ההתוועדויות של אדמו"ר מוהריי"צ, דיבר הרבי אודות הצורך בעשיית הכלי לקבלת הברכה. הרבי הביא לדוגמה את ברכת הגשם, שהכלי לקבלת ברכה זו הוא חרישה וזריעה; שכן ללא חרישה וזריעה לא יועילו הגשמים

היורדים על השדות. הרבי הסביר בהתוועדות שהכלי לברכת הצדיק הוא האמונה בצדיק.

בהמשך, סיפר הרבי מעשה: אישה אחת, שלא נפקדה בפרי בטן, הייתה באה אל הצדיק ר' וולף מז'טומיר פעם אחר פעם לבקש את ברכתו, אך טרם נפקדה. פעם אחת לא הרפתה האישה, ואמרה: רבי, אני רוצה הבטחה! ענה לה ר' וולף מז'טומיר: בתי, ואם אבטיח לך, האם את כבר מערסלת את התינוק בידייך? וענתה: כן! הבטיח לה ר' וולף מז'טומיר שתתברך בפרי בטן ואכן נפקדה בזחור"ק.

החסיד ר' שמואל לויטין, שישב בהתוועדות ושמע את דברי הרבי, הגיב ואמר: נו, צוליב דעם איז ער געווען ר' וולף ז'טאמירער [=נו, לכן היה זה ר' וולף מז'טומיר (כלומר העיקר הוא ברכת הצדיק!)] מיידי זיהיתי, סיפר ר' שמואל, שהרבי אינו שבע רצון מדבריי ("דער רבי האט א דריי געטאן מיט דעם נאז" [=הרבי 'עיקם את האף']).

למחרת אמר ר' חיים ליברמן, מזכירו של אדמו"ר מוהריי"צ, לר' שמואל, שאם הינו כבר לאחר התפילה, שייכנס אל הרבי. וסיפר ר' שמואל, שכמובן, בכל פעם שר' חיים היה שואל, היה הוא לאחר התפילה...

אמר אדמו"ר מוהריי"צ: ישנו יהודי שמייגע אותי ("זואס מאטערט מיך"), והחיסרון אינו בי אלא בו, ועבורו סיפרתי את הסיפור; והנה אתה בא ואומר ("האקסטו מיר אריין") שלכן היה זה ר' וולף מז'טומיר.

(הרבי הריי"צ בעצם גילה לר' שמואל שדיבר בהתוועדות וסיפר סיפור - הכול למען יהודי אחד שנזקק לברכה, כדי לעורר אותו באמונה שיוכל לקבל את הברכה.)

צריכים לציית

סיפר ר' שמואל לויטין: לאחד החסידים היה בן שחפץ לנסוע לאמריקה. אביו שאל את אדמו"ר מוהרש"ב ונענה בשלילה. אך הבן בעקשנותו לא ציית לעצת הרבי ונסע לאמריקה. בדרכו לאמריקה נהרג ר"ל. כשהגיעה הבשורה המרה לאביו, נכנס לאדמו"ר מוהרש"ב והתלונן. אילו היה הרבי אומר לי מה עתיד לקרות, אמר החסיד, הייתי מעכב אותו בכוח בבית...

הניח הרבי את ידו על ליבו ואמר: האמן לי שאני עצמי לא ידעתי! אולם כשאומרים - דארף מען פאלגן! [=צריך לציית]

יש לנו רבי - ר' חיים זלמן קוזלינר

מספר ר' שלום: פעם הייתי בנחלת-הר-חב"ד בשבת י"ב תמוז. ר' מוטל קוזלינר אמר לי שאביו, ר' חיים זלמן קוזלינר, היה פעיל מאוד בזמן של גאולת י"ב תמוז, היו דברים שעברו דרכו, והוא 'היה מאוד בעניינים'. אמר לי ר' מוטל, תשאל את אבא מה זה י"ב תמוז.

שמעתי בקול ר' מוטל, ונכנסתי לאביו בשעת בוקר מוקדמת בשבת. בעומדי מול אן עלטערן חסיד [=חסיד זקן] הייתי נרגש מאוד, ובכל זאת פניתי אליו ושאלתי: מה זה י"ב תמוז?

ובכן, שואל כעניין ומשיב כהלכה; ר' חז"ק לא אהב טיפשים, ולא אהב שאלות טיפשיות. למשמע שאלתי, הוא התרגש. מה זה י"ב תמוז? - אמר - מה זה אנוכי ה' אלוקיך?

שמה יחשוב אי מי שהוא התכוון לומר שרבי זה עניין של עצמות? - לא ולא. כוונתו הייתה פשוטה הרבה יותר. עניינו של י"ב תמוז הוא שיש לנו את הרבי! אתה יכול לשאול על מצווה מסוימת, על מהות המצוות, על מטרתן. אך כשיש לך את העצם - אנוכי ה' אלוקיך - מה יש עוד לשאול?

כך הוא י"ב תמוז - י"ב תמוז הוא שיש לנו את הרבי עצמו!

זיכרונות משנות הנשיאות הראשונות

דברים פשוטים

שח החסיד ר' ישראל ג'יקובסון: כשהגיע אדמו"ר מוהריי"צ לאמריקה, הרי דיבר דברים פשוטים ויסודיים, כגון שבת, חינוך ומקווה; נושאים שכל יהודי ירא שמים יכול וצריך לעורר אודותם. (לכאורה, לא צריכים להיות 'רבי' כדי לעורר על דברים אלו!) אך ראו זה פלא! דווקא כאשר הרבי דיבר ועורר, דווקא אז פעלו הדברים את פעולתם!

שפת הנשמה

הרב חודוקוב נשא דברים בסעודת ברית מילה שערך אחד ממקורביו לבנו. בדרשתו אמר הרב חודוקוב: כשהגיע אדמו"ר מוהריי"צ לאמריקה, הלא לא דיבר (בגלוי עכ"פ) את שפת המדינה (אנגלית). ובכן, כיצד תקשר הרבי עם מנהיגי היהדות באמריקה ועם היהודים האמריקאים בכלל?

והשיב הרב חודוקוב: דער רבי האט גערעדט א נשמה שפראך! און א נשמה שפראך פארשטיין אלע! [=הרבי דיבר בשפת הנשמה, את שפת הנשמה מבינים כולם.]

ביטול וענווה

כשהגיע הרבי לאמריקה, שלח אדמו"ר מוהריי"צ משלחת לקבל את פניו בנמל. באותה הזדמנות אמר להם אדמו"ר מוהריי"צ שבחים אודות הרבי: דעו שהוא בקי בש"ס, בבלי וירושלמי ... (ועוד ועוד ...) אבער - והראה בידו הק' על הכובע שהקנייטש למטה - אלץ אט אזוי [=אבל הכול כך...]. (כלומר, דרכו של הרבי, למרות גדולתו העצומה, בענווה ובביטול.)

ידו כידי

סיפר ר' שמואל לויטין: הרב יאלס היה מקבל מדי שנה ערבות (הדסים?) מידי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ. באחת השנים הורה אדמו"ר מוהריי"צ לרב יאלס לקחת את הערבות מידי הרבי (שהיה מכונה אז הרמ"ש), והתבטא אדמו"ר מוהריי"צ: "ידו כידי".

מנהג חסידים

סיפר ר' שמואל לויטין: פעם, בשנים שלפני הנשיאות, יצא הרבי לסוכה לפני תפילת שחרית לאחר נטילת ד' מינים, עם מיני מזונות והציע גם לאחרים.

ניגש ר' שמואל לויטין אל הרבי (שכאמור, עדיין לא היה רבי) ולחש לו שאולי אין זה מתאים כל כך שאוכלים מזונות לפני התפילה, ובפרט שנכחו במקום אורחים שאינם מאנ"ש. והשיב לו הרבי: "עם מנהג חסידים אין להתבייש!"

לאחר מכן, כשנכנס הר' שמואל לויטין לאדמו"ר מוהריי"צ, סיפר לו על כך, ואדמו"ר מוהריי"צ הפליא במאוד את הרבי.

לשמוע בקולו

הרב שלמה אהרן קזרנובסקי שאל את אדמו"ר מוהריי"צ ביחידות איך לנהוג בשאלה מסוימת בקשר לעסקנותו. אדמו"ר מוהריי"צ הורה לרב קזרנובסקי כיצד לנהוג, ואמר לו להתיעץ בעניין זה עם הרבי.

נכנס הרב קזרנובסקי אל הרבי, ושאל את דעתו בעניין. הוא לא סיפר לרבי שההתייעצות הזו באה בהוראת אדמו"ר מוהריי"צ. הרבי שמע את שאלותיו, ויעץ לו לנהוג בדרך שונה מעצת הרבי...

כשנכנס הרב קזרנובסקי שוב ליחידות, אמר לאדמו"ר מוהריי"צ שעשה כהוראתו והלך להתיעץ עם הרבי, אך הוא ענה אחרת... הגיב על כך אדמו"ר מוהריי"צ: אז דער יונגער איידעם זאגט, דארף מען פאלגן. ער האט א דעה רחבה, א דעה צלולה (ועוד) איך שעם זיך פאר אים [=כאשר החתן הצעיר אומר, יש לשמוע בקולו. יש לו דעה רחבה, דעה צלולה... אני מתבייש ממנו].

סיגופים

הנשיא שז"ר היה ביחידות אצל הרבי. כשיצא, סיפר בין הדברים:
 הרבי סיפר שאדמו"ר מוהרי"צ הלך בהתחלה (בצעירותו?) בדרך סבו אדמו"ר
 המהר"ש, לסגף את הגוף, עד שאביו - אדמו"ר מוהרש"ב - עצר אותו.

אחרי הצ'ולנט

בקראון הייטס גר יהודי בשם ר' ע"ח. הוא היה יהודי יר"ש, שוחט. הוא ורעייתו היו
 אנשים 'בעל-בתים'. בשבת מברכים הוא היה ממהר לביתו מייד אחרי התפילה, הוא
 היה גר קרוב, באיסטרן פארקוויי; היה מקדש, אוכל וחוזר ל-770 ומתיישב במקומו
 הקבוע לפני שהרבי נכנס בשעה אחת להתוועדות.

באחת השבתות, מזלו של ר' ע' לא האיר לו פנים. הוא הגיע ל-770 מביתו, וגילה
 שהרבי כבר נכנס לפניו. הוא איחר בדקה... ר' ע' ניצב כך בדלת, נרגש כולו, ואז דילג
 במהירות מעל השולחן והתיישב מייד במקומו הקבוע.

לפתע פנה הרבי לר' ע' ואמר לו: ר' ע', שוין נאך דעם טשאלנט? [=כבר אחרי החמין?]

כל בר דעת יכול לתאר לעצמו היכן היה מוחו של הרבי לפני המאמר. אפשר היה
 לראות על פניו של הרבי, על כל כולו - איך נכנס מעולם האצילות ובא אלינו. פנייתו
 של הרבי, שוין נאך דעם טשאלנט, מדגימה את הביטול הנפלא של הרבי. מתוך הגבהים
 הנעלים שבהם הרבי שרוי, הוא מוריד עצמו ומגיע עד לחסידים.

מעומק רום לעומק תחת.

לא לפוליטיקה

מאורע שקרה בשנת תשי"ז, בחודש טבת:

לתמימים נודע שבאחד העיתונים התפרסמה ידיעה מטעם המזכירות שבה נכתב
 שישבת תומכי-תמימים המרכזית - 770 - אינה תחת הנהגתו של הרבי, כלומר - הרבי
 הוריד את הנשיאות.

כמובן שלתמימים כאב הדבר עד מאוד. לדעת כמה מהם, היה זה בעקבות דינר

שנערך זמן קצר קודם לכן לטובת תומכי תמימים. באותו דינר ניגנו לבקשתם של הגבירים התורמים את 'התקווה'. כנראה גרם הדבר עגמת נפש לרבי, עד כדי כך שהוריד את נשיאותו מהישיבה.

החליטו התמימים שצריך לעשות מעשה. לאחר התייעצויות, אספות ודיונים החליטו שמכיוון שהמשפיע ר' שמואל לויטין נכח בדינר ולא מחה על מה שהיה; אם כן יש למחות מחאה כנגדו.

בשעות הבוקר נכנסו הבחורים לחדרו של המשפיע ברגשות מעורבים. מצד אחד, הם העריכו אותו מאוד והיו תלמידיו הנאמנים, אך מצד שני, הרגישו שזוהי עת של מסירות נפש. הם נכנסו לחדר שבו היה המשפיע שקוע בתפילת שחרית ב'עבודה', והחלו צועקים כנגדו: הייתכן?! הרבי הוריד את הנשיאות!

התמימים שפכו את כל תסכולם וזעמם על המשפיע הנודע, והוא - אחז בתפילין של ראש שלו וחמק בבהלה מן החדר.

כעבור זמן קצר קרא המזכיר הרב חודקוב לכל התמימים שהשתתפו באותה 'מחאה', והורה להם להיכנס לחדרו של הרבי ליחידות. משמע, הרבי קרא להם. הבחורים כמובן נבהלו מאוד לנפשם. חלקם היו עדיין לפני טבילה במקווה...

ביחידות זו דיבר הרבי בכאב גדול, ואמר: הייתכן לדבר כך? הלא עוד טרם לידתכם כבר זכה (המשפיע) לשמוע חסידות מאדמו"ר מוהרש"ב. והרבי חזר על כך כמה פעמים. הרבי הצביע על נייר המכתבים של הישיבה, והתבטא שאין זה משנה השורה (כלומר אם מופיע על נייר המכתבים הרשמי שהרבי הוא נשיא הישיבה).

ר' יואל כהן, שהיה כבר בהנהלת הישיבה ונכח באותה יחידות, אזר אומץ ואמר: הבחורים רוצים ישיבה של הרבי.

ענה הרבי: אם אתם רוצים שייכות אליי - תלמדו נגלה, תלמדו חסידות, ותתחילו להתעסק בעבודת התפילה. ומה נוגעת לכם הפוליטיקה שלי? - פוליטיקה היא עומק הרע!

בהמשך התייחס הרבי לדבריו של ר' יואל: ועוד יש כאן מישהו המלמד עליהם זכות. הרי עוד מעט הם יתחתנו, ומה יהיה מונח להם בראש? לקנות furniture [=רהיטים]...

בעקבות אותו מאורע התבקשה ההנהלה להעניש את הבחורים. העונש היה שבשבת הקרובה לא יוכלו להיכנס להתוועדות של הרבי. הם אכן עמדו מאחורי הרבי, בחדר השני, ומשם ראו ושמעו את ההתוועדות. לאחר השיחה הראשונה בהתוועדות, נעמד אחד מזקני החסידים וביקש שהבחורים ייכנסו; אולם בפועל הם נשארו מאחור במשך כל התוועדות זו.

אין ממה להוריד

כאשר הגיע ר' ניסן לרבי לחודש תשרי תשי"ז, ביקשו ממנו שיבקש מהרבי שיכתוב או יגיה מאמרים.

מאוחר יותר סיפר ר' ניסן, שהרבי ענה לו: מנין אקח את הזמן עבור זה? מהזמן שעוזרים ליהודי - אי אפשר להוריד (כלומר מהזמן המוקדש למכתבים, ליחידויות וכו'), מהזמן של תורה ותפילה - גם אין להוריד. אלא מאי? - אמר הרבי - מהזמן של השינה ושל האכילה... אין כל כך ממה להוריד, הפטיר הרבי בחיוך.

וסיים הרבי: לשם מה כתבו הרביים מאמרים? בשביל התקשרות! - אני לומד את החסידות של אדמו"ר מהר"ש. הבין מכך ר' ניסן, שכאשר גם הוא ילמד אותם עניינים בחסידות, יהיה מקושר לרבי.

אחרי היום הקדוש

בתשרי תשי"ז אמר הרבי למזכיר הרב יהודה ליב גרונר שכדאי לנצל את שהותו של ר' ניסן, שיתוועד עם החסידים. ואכן במוצאי יום הכיפורים התוועד ר' ניסן, ובהתוועדות זו אמר לחיים על יין.

תוכן דבריו של ר' ניסן היה: הרי הכול מודים שלאחר היום הקדוש כולם נקיים וכו'; ובכן, מי אומר שחייבים שוב להיכנס לבוץ? ... ובכה ר' ניסן.

(ר' אברהם דרייזין טען כנגדו, שאצל הרבי צריך לדבר על עניינים אחרים וכו'. וענה ר' ניסן: אני מוכן לדבר על קבלת עול בפני הרבי בשעת נעילה.)

נרות להאיר

בשמחת-תורה תשי"ז ביקש ר' ניסן נמנוב לדבר, והרבי הסכים. נעמד ר' ניסן ואמר: בשנת תרפ"ז אמר אדמו"ר מוהריי"צ: "מספיק לספסר (ספעקולירן) במסירות נפש, צריך להתחיל ללמוד ולהתפלל. האם בתרפ"ז אין אהבה ויראה?"!

ואמר ר' ניסן: "האם בשנת תשי"ז אין אהבה ויראה? צריך לדרוש מהתמימים התבוננות, והתבוננות פרטית, ולבוא לידי אהבה ויראה וכו' וכו'".

הרבי שמע את כל דבריו של ר' ניסן, ואמר: שיהיו נרות להאיר.

ר' ניסן חזר שוב על דבריו. הרבי הקשיב, וענה שוב: שיהיו נרות להאיר.

בין הדברים ביקש ר' ניסן ברכה עבור הבחורים הספרדים, שיהיה להם חוש בחסידות. ענה לו הרבי: מ'דארף טאן מיט זיי [=צריך להתעסק עמם]. ענה ר' ניסן: אני מקבל על עצמי! אמר לו הרבי: זה צריך להיות כמו בעל עסק, כפי שהשווער [=חותני] היה אומר, שבעל עסק, גם בלילה מונח הוא בעסק. ענה ר' ניסן: אני מקבל על עצמי!

הרבי הורה שימזגו לר' ניסן כוס מלאה, והרבי הסיט את הגביע כדי שימזגו גם עבורו, והרבי שתה את כל הכוס (כמו שהיה מסיים את הארבע כוסות, דבר נדיר במהלך התוועדות).

לא לאמריקניזציה

ביחידות של ר' ניסן דיבר הרבי נגד ההנהגות המקובלות באמריקה. הרבי הסביר לר' ניסן מהי אמריקה. בין השאר ציין הרבי את העובדה שבאמריקה קוראים עיתון בבוקר. אמנם אין זה גוזל זמן רב, אמר הרבי, תוך שהבהיר שמדבר הוא מתוך ניסיונו האישי. אולם לשם מה צריכים זאת? אורח החיים באמריקה מלווה בתחושה שחייבים לקרוא את העיתון, וזהו דבר שלילי.

עוד אמר הרבי שבבתים האמריקניים ישנו חדר הנקרא living room [=חדר מגורים]. לא תחשוב שאפשר שם לארח יהודי, אמר הרבי, אלא זהו חדר לשם יופי; חדר שאין לו ייעוד, לא אוכלים בו ולא ישנים בו.

מזמרת הארץ

לאחר רצח התלמידים הי"ד בבית הספר למלאכה בכפר חב"ד בשנת תשט"ז, שלח הרבי קבוצת בחורים שלוחים לארץ. כשנסעו השלוחים, הזכיר אותם הרבי בכל ההתוועדויות. כשחזרו, תמה הרבי על כך שלא כיבדו אותם בעלייה לתורה.

בהתוועדות שנערכה עם חזרתם, ביקש הרבי שינגנו מ"מזמרת הארץ". הרבי המתין, עד שאחד השלוחים אמר שבבתי הספר של הרשת(?) מנגנים "הרבי שלנו, הרבי שלנו, צדיק ונשיא דורנו". הוא שר, וכל הקהל החל להצטרף לניגון.

למשמע הניגון, החווירו מאוד פניו של הרבי(!) והוא פרץ בכי... הרבי הניח את ראשו על ידיו הק' (על השולחן!)

לאחר מכן החל הרבי לומר שיחה, שיש מאמר מאדמו"ר הזקן על הפסוק "לא בגבורת הסוס יחפץ", כמשל הסוס שכולו בטל לאדונו. ואמר הרבי שנקודת המאמר היא ביטול.

כששרים ניגון

פעם התוועדו בסוכה (שהייתה ממוקמת למטה) ושתו 'כמו שכתוב' והייתה המולה רבה. לפתע נכנס לסוכה הרב חודוקוב (אולי היה זה בשליחותו של הרבי) ונעמד בצד. כל הנוכחים השתתקו. אמר הרב חודוקוב שכדאי לנגן א חסידישער ניגון [=ניגון חסידי]. ואמר: אז מען זינגט א ניגון, איז ג-א-ר אנדערש [=כששרים ניגון, אז הכול אחרת ל-ג-מ-ר-י].

יש דברים נעלים

כאשר היה ר' שמואל לויטין מלמד את תלמידיו חסידות, היה אומר: לא הבנו כל כך את תוכן המאמר; אבל כן הבנו שההכנה לחג הפסח אינה רק כובע וחליפה חדשים, אלא יש דברים נעלים יותר... (ע"ד "דע מה למעלה ממך", יש לדעת שיש דברים נעלים, העכערע זאכן).

התוועדות ליל שישי

מספר ר' שלום: בכל ליל שישי נערכה התוועדות רעים במשרדו של ר' דוד רסקין. בליל שישי הראשון לבואי לניו יורק, הזמינו אותי להצטרף ולהשתתף בהתוועדות זן. המשתתפים היו: ר' שד"ב שמטוב שיחי', ר' זליג כצמן ור' דוד רסקין.

ר' בערל שמטוב אמר כל הזמן לחיים, דער רבי זאל זיין געזונט [=שהרבי יהיה בריא]. בשלב מסוים, לאחר אמירת הרבה 'לחיים', אמר לו ר' זליג כצמן: צריך לשנות את הנוסח, מיר זאל'ן אים נישט מאכן קראנק! [=שאנו לא נעשה אותו חולה!].

כטוב ליבו של ר' זליג כצמן ביין, אמר: יש שיחה מאדמו"ר מוהריי"צ, "שיש צרעת ממארת שנקראת איך" [=אני]. ור' זליג נתן שאגה...

פינה קטנה

בליל חתונתו של הנכד, שד"ב גור אריה, פנתה הרבנית חיה מושקא לר' בערל יוניק ואמרה לו: שמחה כזו - שלא יהיה ניכר בביתו של האבא (כלומר ב-770)? יש לערוך התוועדות ב-770. אמר לה ר' בערל יוניק, וכי מי יתוועד? הרי כל הזקנים נסעו לחתונה? השיבה: שלומק'ע חוניע'ס (ר' שלום מרוזוב).

הלכו לר' שלום מרוזוב וביקשו התוועדות. תחילה סירב, אך כאשר שמע שהבקשה מגיעה בשם הרבנית, מיד הלך בקבלת עול - כעגל המובל לשחיטה.

בהתוועדות זו אמר ר' שלום מרוזוב הרבה לחיים. תחילה דיבר אודות פרשת השבוע, ואמר הרבה מדרשים בבקיאאות מרשימה. ואז אמר: להקב"ה יש את כל העולמות, אך הוא חפץ שיעשו לו גם פה פינה שיוכל לשכון בה. הקב"ה מתחנן אלינו שנעשה לו פה פינה קטנה (א ווינקעלע)... ואנחנו אומרים לו לא (ח"ו).

לשמח בשמחה

בשבת שבע ברכות של ר' יואל כהן שיחי' נכח דוד הכלה ר' זלמן שניאורסאהן. ר' זלמן רצה לומר משהו, והבחורים הפריעו לו במכוון, שכן לא החשיבו אותו כ'מקושר'. בכל פעם שניסה להתחיל לדבר, החלו הם לשייר, והוא לא הצליח לשאת את דבריו.

לבסוף שאל ר' זלמן: האם כך נהוג אצלכם, שלא מדברים כלום? ענו לו: עכשיו זה זמן של שמחה, לכן מנגנים, לשמח חתן וכלה. הגיב ר' זלמן: משמח זיין דארף מען מיט שמחה, נישט מיט שטות [=לשמח צריך על ידי שמחה, לא על ידי שטות].

(ר' שלום נהנה מדבריו, והיה מסביר שרק אם יש בכך שמחה תוכל להעניק לזולת. כשם שהדרך להשביע את הרעב היא על ידי שנותנים לו לחם, כן הענקת שמחה היא באמצעות שמחה.)

מזויף? - לא אצלי

מספר ר' שלום: באחד מלילות שישי חשקה נפשו של ידידי ר' יעקב יצחק קדנר שיחי' ללכת לביתו של ר' שלום מרוזוב, לבקש שיתוועד אתנו. וכי מה היום, שאלתי, לא חודש ולא שבת? אולם ר' יעקב יצ'ה התעקש, הבטיח שהוא ינקוש בדלת והוא יבקש והוא ידבר, וביקש רק שאצטרף אליו. התפתיתי, והלכנו לביתו של ר' שלום מרוזוב.

השעה הייתה כבר אחת או אחת וחצי אחר חצות. בראותו אותנו בפתח ביתו, ניכרה ההפתעה על פניו של ר' שלום. 'תפסנו' אותו יושב ולומד חושן משפט. היה זה במהלך השנה הראשונה לנישואיו, במטבח עסקה באותה שעה הגברת בהכנות לשבת, ושמחתי לגלות שלא הערנו אף אחד בבואנו.

מה רצונכם? שאל ר' שלום. התחיל חברי לגמגם. אה.. בה.. פארבריינגען.

אמר ר' שלום: מ'דארף וויסן אז פארבריינגען איז נישט קיין פשוט'ע זאך. א פארבריינגען דארף האבן א הכנה. פארבריינגען - דארף מען האלטן דערביי, און איך האלט ניט דערביי. [=יש לדעת שהתוועדות אינה דבר פשוט. התוועדות דורשת הכנה. התוועדות - יש 'לאחוז' בזה (להיות בדרגה המתאימה), ואני אינני אוחוז בזה.]

כשראה שאיננו נרתעים, ואנו מנסים להתעקש ולחזור ולבקש פארבריינגען, המשיל ר' שלום משל.

נניח שאתה מבקש ממני הלוואה בסך מאה דולר, אולם אני מסרב לתת. ובכן, אתה מנסה לשכנע אותי וללחוץ עליי שאתרצה ואתן לך את ההלוואה. אם אכן יש בידי הסכום שביקשת, יש מקום לבקשות ולשכנועים; אך אני - אין לי את המאה דולר!

אלא מה? - סיים ר' שלום - א פאלשער הונדערטער? נישט ביי מיר! [=שטר מזויף? זה לא אצלי!]

אמרות תפילות

רעד בעקב

מרגלא בפומיה דר' איצ'ה דער מתמיד (בעודו מתהלך אנה ואנה לפני התפילה):
 אויב ער איז דא, בין איך דאך נישטא - דארפן זיך קילן די פיאטעס. [=אם הוא פה, הרי
 אני אינני פה - אז צריכים להצטמרר עקבי הרגליים. (כלומר ידיעה זו צריכה לחדור בי
 עד הסוף, עד העקביים ממש.)]

מאחד יוצאים שניים

מרגלא בפומיה דר' איצ'ה דער מתמיד: אז מ'צוברעכט דעם 'ש' - ווערט צווי!
 [=כאשר שוברים את ה'ש' - נעשים שניים! (כלומר יש להיזהר מגאוה העלולה
 להיווצר כתוצאה מהעבודה עצמה ומתחושת הביטול.)]

אבא מלקה

ר' איצ'ה דער מתמיד היה אומר על עצמו: לאיצ'ה איז מקומו בגיהנום... אך שם
 נרגיש אז דער טאטע שמייסט! [=מקומו של איצ'ה הוא בגיהנום, אך שם נרגיש
 שהאבא מלקה]

תאוות היתר

הסביר ר' איצ'ה מה פירושה של "תאוות היתר": יש דברים שהקב"ה אינו מרשה לך
 (תאוה לדברים אלו היא תאוות האיסור); אך יש דברים שהקב"ה אומר לך, שהוא
 מרשה לך להיות נפרד ממנו.

ללא ברכה

ר' איצ'ה אמר למישהו: כשאתה אוכל דבר תאוה - אל תברך! התאוה גורמת לך
 שנעשים נפרדים מה', ואין זו ברכה חלילה, "אין זה אלא מנאץ"... ובכן, תאכל ללא
 ברכה! אלא מאי? - קשה לך לאכול ללא ברכה? ובכן, אז אל תאכל!

הכול אבוד

המשפיע ר' ברוך דער פוילישער (פרידמן) הי"ד אמר: מען קען נארן אלעמען, אבער אויב מען נארט זיך אליין, איז דאך אלץ פארלארן [=אפשר לרמות את כולם, אך אם מרמה אתה את עצמך - איבדת הכול].

לא עם הארץ חסיד

ר' שאול ברוק היה אומר: באמת צריך ללמוד חסידות, שהרי זוהי הפנימיות (כלומר, שלכאורה לא צריך ללמוד את הנגלה שהיא החיצוניות). אלא שהיות ש"לא עם הארץ חסיד", צריך - דרך אגב - להיות בקי בש"ס ובפוסקים.

קרא ושנה

ר' שאול היה אומר: ישנו מי "שקרא ושנה ופירש", אך ישנו זה שלא קרא ולא שנה ולא פירש...

ישראל הוא

ר' שאול היה אומר: "ישראל, אף על פי שלא חטא, ישראל הוא" (כלומר, צריך לאהוב גם יהודי יר"ש...).

תפילה באריכות

ר' לייזר הורביץ (לייזער איצ'עס) אמר: תפילה באריכות היא להתפלל חמש דקות יותר, וד"ל.

כל אחד יודע

פעם, כשישב המשפיע המפורסם ר' שילם קוראטין עם התמימים והתוועד עימם, עבר שם אדמו"ר מוהריי"צ שהיה אז המנהל פועל של הישיבה. האזין אדמו"ר מוהריי"צ לדברי ר' שילם, ואחר כך אמר לו: מוסר'ט זיי ניט, מוסר'ט זיי ניט, יעדער איינער פון זיי ווייסט ביי וואס ער האלט. [=אל תוכיח אותם, אל תוכיח אותם, כל אחד מהם יודע במה הוא אוחז].

כשכואב

היו מהתמימים שהיו מאריכים בתפילה. הסתובב הרשב"ץ ביניהם והאזין לתפילותיהם: זה מנגן, זה בוכה וזה נאנח וכו'. אמר פעם הרשב"ץ: אח, ווי עס טוט וויי ווען מ'קרעכטשעט ווען עס טוט ניט וויי... [=אוי, כמה כואב כאשר נאנחים כשלא כואב]. (כך סיפר ר' אלימלך פרמן)

שלוש דרגות

מרגלא בפומיה דר' שלמה חיים: שלוש דרגות הן:

- א. מה שצריך להיות - זוהי דרגה גבוהה ונעלית,
- ב. מה שיכול להיות - הדרגה אליה האדם חותר, הוא מודה שהוא מסוגל להגיע אליה וזה מה שהוא דורש מעצמו.
- ג. ומה בפועל?

עניינו של רבי

מרגלא בפומיה דר' שלמה חיים: מהו עניינו של רבי? מה נותן הרבי לחסיד? תורה? הרי יכול ללמוד לבד וכו'? אלא, כשחסיד לומד חסידות, הרי הוא מבין את השכל שבדבר; אך הרבי נותן לו את הרוחניות ואת האלוקות שבדבר.

גם אני איני רוצה

שח ר' ניסן לר' מענדל (בזמן של ייסורים ר"ל): אויב דער אויבערשטער וויל מיר נישט, וויל איך זיך אויך נישט [=אם הקב"ה אינו רוצה בי, גם אני איני רוצה בעצמי].

כזה הוא השווי

בהתוועדות י"ט כסלו בתל-אביב ישב עם החסידים גם א פוילישער חסיד [=חסיד פולין], וכל הזמן ברך את המסובים בברכות לבריאיות, להצלחה, לעשירות וכו'. פנה אליו ר' משה גוראריה ואמר לו: וויפל האט דיר געקאסט? [=כמה זה עלה לך?] והלה לא הבין את השאלה וענה בפשטות: גאר נישט [=כלום]. ענה לו ר' מישקה: אט אזוי איז דאס ווערט [=זה אכן השווי].

זהיר להתברך

בהמשך להנ"ל: בשם ר' אפרים וולף ששמע מאדמו"ר מוהריי"צ: צריך להיות זהיר (פארזיכטיג) במה שמתברכים.

מי זה העולם?

בחגיגת הבר-מצווה לנכדו, ישב ר' אברהם פריז ב'בביטול' ואמר:
ווער איז די גאנצע וועלט? שטעקענערס מיט געפרעסטע הויזן [=מי זה כל העולם?
מקלות במכנסיים מגוהצים].

אתה עצמך

עוד אמר ר' אברהם פריז באותה שמחה: דו לערנסט, דו דאווענסט, אבער ווער
ביסטו אליין?! [=אתה לומד, אתה מתפלל, אבל מי אתה בעצמך?!]

כאשר יחלנו לך

ר' בנימין גורודצקי דיבר בפני הפליטים בפריז (בשנת תש"ו או תש"ז) אודות אהבתו
העצומה של הרבי (אדמו"ר מוהריי"צ) לחסידים. אמר ר' בנימין: "כאשר יחלנו לך" -
צריכים לאהוב את הרבי ולהתמסר אליו, כמו שהוא מתמסר אלינו.

רעהו העדולמי

בשם ר' חיים זלמן קוזלינר (חז"ק): לכל אחד צריך שיהיה ספר אחד שבו הוא מרגיש
את חיותו (ותן "חלקנו" בתורתך). וכן לכל אחד צריך שיהיה חבר אחד, חבר אמת,
בדוגמת "רעהו העדולמי" שיהודה סיפר לו הכול, אפילו את חטאיו ממש.

לא פשוט

בהתוועדות בליל שמיני עצרת אצל ר' מיכל פיקרסקי דובר על 'עבודה'. אמר ר' ניסן:
מי שחושב ש'עבודה' זה דבר פשוט וקל, הרי זה סימן שעדיין לא התחיל ב'עבודה'!
עבודה זה דבר קשה ורציני (זה לא "לפצח גרעינים").

לא משחך

פעם בנעוועל התוועדו עם התמימים ר' יחזקאל פייגין שהיה המשפיע (מנהל פועל) ור' זלמן משה. ר' זלמן משה לא רצה לדבר בפני ר' חאצ'ה ולכן אמר לחיים, וכך המשיכה ההתוועדות. ר' חאצ'ה דיבר ור' זלמן משה אמר לחיים, ושוב ר' חאצ'ה דיבר ור' זלמן משה אמר לחיים.

עד שלפתע אמר ר' זלמן משה: קינדערלאך, וואס מיינט איר, אז חסידות איז א שפילעריי? [= ילדים, מה חושבים אתם, שחסידות היא שעשוע?], אויף חסידות דארף מען קרענקן און ווייטיקן [=עבור חסידות יש להתייגע ולכאוב].

איני מבין

בהתוועדות עם תפארת בחורים בפאריז בשנת תש"ח או תש"ט, עורר ר' אברהם אליהו פלוטקין אודות הנחיצות בלימוד החסידות.

כאשר אני לומד את ספר המאמרים אידיש, אמר ר' אברהם אליהו, רואה אני שאינני מבין מאומה... (יש המחפשים דווקא את החלקים הנחשבים עמוקים וקשים להשגה, ואילו הוא עצמו העיד על עצמו שאינו מבין אפילו בספר הקל ביותר).

הדרך לביטול

ר' משה דובינסקי אמר שהדרך להגיע לביטול היא, כשפותחים ספר חסידות ומגלים שלא מבינים מאומה.

ללחוץ במקום

ר' זלמן משה אמר: מ'דארף קוועטשן אוואו עס איז ענג [=צריך ללחוץ במקום שכואב].

שלושה פירושים

שלושה חסידים פירשו את הפסוק: "וידעת היום והשבות אל לבבך" (דברים ד, לט). החסיד המקובל ר' לייב הופמן ע"ה פירש: "וידעת היום" - היום ולא מחר, החסיד ר' גרשון בער פהארער ע"ה פירש: "וידעתך" - שאתה תדע,

והחסיד ר' דוד צבי (הרד"צ) ע"ה פירש: "וידעת היום" - שהידיעה תהיה ברורה כבהירותו של היום.

ללמוד מהפוליטיקאי

הרבי הסביר מדוע יש ללמוד להיות פוליטיקאי. לכאורה, על העסקן לתבוע ולדרוש מה שנחוץ ומה שדרוש לציבור, ומה יש כאן ללמוד? אלא, להגיד מה שחושבים - אכן אין צורך ללמוד; אולם להגיד מה שלא חושבים או לא להגיד מה שכן חושבים - זאת צריך ללמוד!

קריאת שמע חוזרת

ר' מענדל אמר: מהו אלול? והרי בכל לילה יש קריאת שמע שעל המיטה, ויש ליל שישי וערב ראש חודש וכו'? אלא אלול הוא, אז מ'דארף איבערלייענען די קריאת-שמע שעל המיטה'ס פון א גאנץ יאר [=שצריך לחזור ולקרוא את הק"ש שעל המיטה של השנה כולה].

זנב לאריות

ר' מרדכי לזין (ב"ר ישראל נעוולער) אמר פעם בהתוועדות: הווי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים (אבות ד, כ). טבע האריות הוא שהזנב שלהם מסתלסל מעלה, וטבע השועלים הוא שהראש שלהם נטוי מטה. וזו ההוראה: להיות כזנב האריות - כלפי מעלה, ולא כשועלים - הנמצאים בתהליך ירידה.

אחר כך אמר שזהו בשם האריז"ל.

שומרי שבת

בנאום שנשא הרב חודקוב בפני השלוחים, אמר: כשמדברים עם יהודי על שמירת שבת, צריך להסביר לו שגם כאשר העסק שלו פתוח בשבת, עליו להשתדל למעט בפעולות שהינן חילול שבת, כגון פחות שיחת טלפון. ואמר: צריך לדעת שיהודים אלו אינם מחללי שבת, הם שומרי שבת!

ופרצת

ר' מאיר פרידמן (מאיר גיטל'ס) שאל את הרבי מה לעשות כדי להיות שייך אל הרבי. אמר לו הרבי: מיין עניין איז ופרצת [=ענייני הוא ופרצת].

נוגע לרבי

בזמן המאבק על חוק מהו יהודי, אמר הרבי לאחד ביחידות, שמה שקורה בישיבה - מצב התלמידים כפשוטו, לומדים או לא, אם מתנהגים כראוי בסדר הישיבה - נוגע לו יותר מאשר העניין של מיהו יהודי.

הסוג השני

בהתוועדות לרגל הווארט של הרב גרשון מענדל גרליק שיחי' בפיטסבורג (אליה הגיעו הבחורים בברכתו של הרבי, לאחר שהתלבטו אם לצאת לדרך במזג אוויר סוער ומושלג), אמר הרב זלמן שמעון דבורקין:

בליובאוויטש היו שני סוגי תלמידים. היו שלמדו בליובאוויטש תקופה ארוכה והיו שהגיעו לזמן קצר. דווקא אלו שהגיעו לתקופה קצרה, נכנסו לישיבה עם רגש שהדבר נוגע להם לחיים, הם רצו להספיק ללמוד ולקבל משהותם בליובאוויטש.

והרב דבורקין אמר שצריך להיות כמו הסוג השני.

אותיות ומעלות

ר' ליבל פוזנר שיחי' נכנס לאדמו"ר מוהרי"צ ליחידות לפני צאתו למרכז-שליחות. כיוון שעמד הוא להיפגש עם אנשים שונים, נתן לו הרבי הדרכה:

מען דארף זעען די מעלות און ניט פארזעען די חסרונות [=יש להבחין במעלות אך לא להתעלם מן החסרונות]. כמו שבספר התורה יש אותיות גדולות, אתון רברבין, ויש אותיות זעירות, אתון זעירין. את המעלות יש לראות כאתון רברבין ואילו את החסרונות - אתון זעירין.